

TB 15

Tematski bilten

ISSN 1840-104X

ANKETA O POTROŠNJI DOMAĆINSTAVA U BiH 2011

Bosna i Hercegovina
Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine

Federacija Bosne i Hercegovine
Federalni zavod za statistiku

Republika Srpska
Republički zavod za statistiku

Sarajevo, 2013.

Izdaje: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine,
Zelenih beretki 26, 71000 Sarajevo,
Bosna i Hercegovina
Telefon: +387 33 91 19 11; **Telefaks:** +387 33 22 06 22
Elektronska pošta: bhas@bhas.ba; **Internet stranica:** www.bhas.ba

Odgovara: Zdenko Milinović, direktor

Rukopis pripremili: Edin Šabanović, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine
Dajana Mrgud, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine
Mesuda Kamberović, Federalni zavod za statistiku
Nermina Ibrišević-Ademović, Federalni zavod za statistiku
Anesa Mirica, Federalni zavod za statistiku
Sanja Panić, Republički zavod za statistiku Republike Srpske
Bojan Stanković, Republički zavod za statistiku Republike Srpske

Izbor i ocjena uzorka: Jasna Isaković, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine
Edin Šabanović, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine
Arijana Muhić, Federalni zavod za statistiku
Darko Marinković, Republički zavod za statistiku Republike Srpske

Lektura: Amra Kapetanović

Dizajn: Lejla Rakić - Bekić

Prijelom: Dražen Harun Salihagić

Štampa: Štamparija Avery, Sarajevo

Molimo korisnike publikacije da prilikom upotrebe podataka obavezno navedu izvor.

SADRŽAJ

Predgovor.....	5
1. Uvod	7
1.1 Opće informacije	7
1.2 Glavni rezultati Ankete o potrošnji domaćinstava za 2011. godinu	8
2. STANOVNIŠTVO I DOMAĆINSTVA: GLAVNE SOCIO-DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE	9
2.1 Stanovništvo	9
2.2 Domaćinstva	17
3. UČEŠĆE DOMAĆINSTAVA NA TRŽIŠTU RADA.....	21
4. USLOVI STANOVANJA: KARAKTERISTIKE STAMBENIH JEDINICA I POSJEDOVANJE TRAJNIH POTROŠNIH DOBARA..	31
4.1 Karakteristike stambenih jedinica	31
5. IZDACI ZA POTROŠNJU: NIVO I STRUKTURA	41
5.1 Glavne činjenice.....	41
5.2 Razlike po geografskim područjima i tipu naselja	44
5.3 Karakteristike domaćinstava i razlike u ponašanju po pitanju potrošnje	51
5.4 Kupovina prehrambenih proizvoda prema tipu prodajnog mjesta	59
5.5 Štednja i ekonomska situacija domaćinstava	60
6. SIROMAŠTVO: PROCJENA I GLAVNE KARAKTERISTIKE SIROMAŠNIH DOMAĆINSTAVA	63
6.1 Metodološki aspekti	63
6.2 Relativno siromaštvo	63
6.3 Karakteristike siromašnih domaćinstava.....	65
6.4 Obrazovanje, zaposlenost i siromaštvo.....	67
6.5 Domaćinstva na granici siromaštva i slabo siromašna domaćinstva.....	68
7. POREĐENJE PODATAKA IZ 2007. I 2011. GODINE	71
7.1 Stanovništvo i vrijednosti domaćinstava	71
7.2 Izdaci za potrošnju	76
8. SOCIJALNA UKLJUČENOST, MIGRACIJE I DOZNAKE	85
8.1 Migracije	85
8.2 Doznake	85
8.3 Zadovoljstvo životom.....	87
8.4 Socijalna uključenost	87
8.5 Pitanja o djeci	92
9. ZDRAVSTVENO STANJE I ZDRAVSTVENE USLUGE	95
10. TUMAČ POJMOVA I METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA	101
11. INDEKS STATISTIČKIH TABELA.....	105
12. STATISTIČKE TABELE	107

PREDGOVOR

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (BHAS), Federalni zavod za statistiku (FZS) i Republički zavod za statistiku Republike Srpske (RZS RS) proveli su u 2011. godini Anketu o potrošnji domaćinstava na teritoriji cijele BiH. Finansijsku podršku za provođenje Ankete osigurao je Ured za međunarodni razvoj Vlade Velike Britanije (DFID UK), a tehnička pomoć eksperata ISTAT-a (Zavod za statistiku Italije) osigurana je kroz Twinning projekat sa Statistikom Danske.

Anketa je provedena u skladu sa međunarodnim standardima i metodološkim preporukama EUROSTAT-a što omogućava međunarodnu uporedivost podataka. Anketa o potrošnji domaćinstava iz 2011. godine je treća po redu u BiH, a prethodna je provedena 2007. godine.

Podaci dobijeni Anketom prezentovani su u agregiranom obliku, čime je u skladu sa odredbama Zakona o statistici BiH u potpunosti osigurana tajnost ličnih podataka o domaćinstvima i osobama.

Publikacija sadrži analizu rezultata Ankete o potrošnji domaćinstava iz 2011. godine: analizu socio-ekonomskih karakteristika domaćinstava u BiH, učešća domaćinstava na tržištu rada, uslova stanovanja, nivoa i strukture izdataka domaćinstava, analizu siromaštva i poređenje sa rezultatima Ankete o potrošnji domaćinstava iz 2007. godine. U odnosu na 2007. godinu Anketa o potrošnji domaćinstava je proširena sa dva ad-hoc modula koji se baziraju na pitanjima iz EU-SILC ankete koja će biti uvedena u bliskoj budućnosti u našoj zemlji. Analiza pomenuta dva modula: „Socijalna uključenost, migracije i doznake“ i „Zdravstveno stanje i zdravstvene usluge“ data je u poglavljima 8. i 9. ove publikacije.

Baze agregiranih podataka na nivou domaćinstava i pojedinaca postavljene su na web stranicama statističkih institucija: www.bhas.ba, www.fzs.ba i www.rzs.rs.ba u okviru Datawarehouse sistema tako da korisnici mogu u svakom trenutku pristupiti i raditi jednostavnije analize i ukrštanje podataka. Publikacija u elektronskoj verziji je također dostupna na prethodno navedenim web stranicama.

Posebno poštovanje i zahvalnost za njihovu saradnju i strpljenje iskazujemo svim domaćinstvima koja su učestvovala u Anketi, kao i anketarima koji su na savjestan način radili svoj posao.

1. UVOD

1.1. Opće informacije

Anketa o potrošnji domaćinstava daje osnovne informacije koje su potrebne da bi se definisali, analizirali i interpretirali izdaci za potrošnju domaćinstava u Bosni i Hercegovini.

Anketom se, na bazi uzorka domaćinstava, prikupljaju podaci o izdacima za potrošnju sa posebnim osvrtom na socijalne i ekonomske uslove u kojima domaćinstva žive i omogućava kvalitativna i kvantitativna analizu životnog standarda i ponašanja domaćinstava kada je u pitanju potrošnja, uzimajući u obzir različite tipove domaćinstava.

Osnovna svrha ankete ogleda se u prikupljanju informacija o strukturi i nivou izdataka za potrošnju prema glavnim socioekonomskim i geografskim karakteristikama domaćinstava; prikupljaju se svi izdaci domaćinstva za nabavku proizvoda i usluga lične potrošnje. Definicija izdataka za potrošnju također obuhvata proizvode koje je domaćinstvo proizvelo u svojim baštama ili na poljoprivrednim imanjima za svoju potrošnju (potrošnja iz vlastite proizvodnje), proizvode i usluge koje obezbjeđuju poslodavci u vidu plaće, imputiranu rentu za stambene jedinice u kojima žive vlasnici ili koje se koriste besplatno. Svi drugi izdaci domaćinstva za potrebe koje ne spadaju u okvir potrošnje isključuju se iz koncepta izdataka za potrošnju (npr. kupovina kuće ili zemljišta, plaćanje poreza, izdaci vezani sa poslovnim djelatnostima itd.). Iznosi izdataka za potrošnju bilježe se u trenutku nabavke proizvoda i usluga, bez obzira da li su stvarno potrošeni ili plaćeni u tom trenutku (na primjer, plaćanje karticom ili u ratama).

Da bi se dobila kompletna slika, anketom se prikupljaju podaci o izdacima za hranu i piće, stanovanje, namještaj, odjeću i obuću, zdravstvo, prijevoz, komunikacije, rekreaciju, kulturu i obrazovanje, o drugim proizvodima i uslugama koje nisu prethodno spomenute, kao i informacije o članovima domaćinstva (veza sa nosiocem domaćinstva, starosna dob, bračni status, obrazovanje, status aktivnosti, područje djelatnosti), kao i podaci o karakteristikama stanovanja.

Rezultati su dati po grupama ili kategorijama izdataka (oni koji su najrelevantniji), analiziraju se po teritorijalnoj pripadnosti, veličini i tipu domaćinstva, zanimanju i području djelatnosti nosioca domaćinstva, kao i po karakteristikama koje više od drugih utiču na nivoe potrošnje i ponašanje domaćinstva kada je u pitanju potrošnja.

Poglavlje 2. daje osvrt na stanovništvo Bosne i Hercegovine u smislu individualnih sociogeografskih karakteristika (geografsko područje, spol, starosna grupa, bračni status, obrazovanje) i u smislu strukture domaćinstva (broj članova, tip domaćinstva, prisustvo starijih i mlađih osoba u domaćinstvu).

Poglavlje 3. daje analizu učešća na tržištu rada, također sa tačke gledišta domaćinstva, te daje informacije o različitoj distribuciji djelatnosti između domaćinstava.

U poglavlju 4. prikazan je detaljan opis uslova u kojima žive domaćinstva u Bosni i Hercegovini, u smislu karakteristika stambenih jedinica, raspoloživih usluga i vlasništva nad trajnim potrošnim dobrima.

Poglavlje 5. je posvećeno analizi izdataka za potrošnju domaćinstava. Nivoi i vrijednosti izdataka dati su po geografskim područjima, tipu domaćinstva, učešću na tržištu rada i glavnim grupama ili modalitetima potrošnje. Posljednji dio poglavlja daje sintetičku analizu štednje domaćinstava i procjenu najnižeg mjesečnog prihoda koji bi zadovoljavao potrebe domaćinstva.

Poglavlje 6. tretira analizu relativnog siromaštva: evropska metodologija koja se koristi za analizu siromaštva ukratko je opisana i korištena s ciljem procjene i opisa siromašnih domaćinstava.

U poglavlju 7. data je komparativna analiza rezultata Ankete o potrošnji domaćinstava iz 2011. i 2007. godine.

Analiza modula o socijalnoj inkluziji data je u poglavljima 8. i 9. ove publikacije i obuhvata analizu socijalne uključenosti, migracija, doznaka, zadovoljstva ispitanika životom i o uslovima u kojima žive njihova djeca, te zdravstvenog stanja, zdravstvenih usluga, navika i poteškoća sa kojima se suočavaju po pitanju zdravlja.

Tumač pojmova i aneks statističkih tabela dati su u prilogu publikacije.

1.2. Glavni rezultati Ankete o potrošnji domaćinstava za 2011. godinu

Pomoću Ankete o potrošnji domaćinstava provedene u 2011. godini izračunat je širok spektar različitih pokazatelja o domaćinstvima, stanovništvu, uslovima stanovanja i rada, potrošnji i životnom standardu. U narednoj tabeli izdvojeni su samo neki od glavnih indikatora, a u ostalim poglavljima data je detaljna analiza svih dobijenih rezultata.

Tabela 1.1. Glavni indikatori o stanovništvu i domaćinstvima po geografskim područjima, 2011.
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

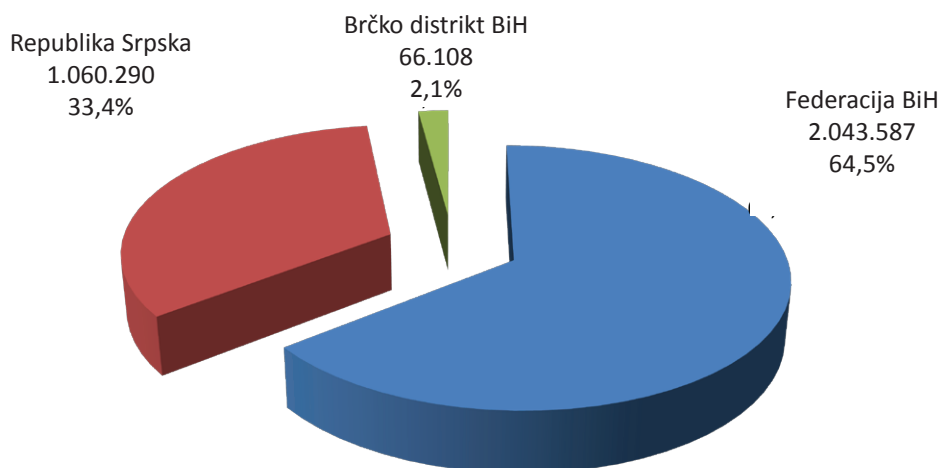
Glavni indikatori	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Broj anketiranih domaćinstava	4.611	2.437	352	7.400
Procijenjeni broj domaćinstava	652.129	359.567	21.755	1.033.452
Procijenjeni broj stanovnika	2.043.587	1.060.290	66.108	3.169.985
Prosječan broj članova po domaćinstvu	3,1	2,9	3,0	3,1
Prosječni mjesečni izdaci za potrošnju po domaćinstvu (KM)	1.672,39	1.381,46	1.585,26	1.569,33
- za hranu i piće (KM)	532,86	469,18	575,40	511,60
- za neprehrambene proizvode (KM)	1.139,53	912,27	1.009,86	1.057,73
Procenat siromašnih domaćinstava	16,0	19,6	(12,2)	17,2
Procenat siromašnih pojedinaca	17,1	19,5	14,7	17,9

2. STANOVNIŠTVO I DOMAĆINSTVA: GLAVNE SOCIO-DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE

2.1. Stanovništvo

Ukupan broj stanovnika u Bosni i Hercegovini, izračunat kao direktna procjena iz Ankete o potrošnji domaćinstava, u 2011. godini je 3.169.986; od toga 64,5% u Federaciji BiH, 33,4% u Republici Srpskoj i 2,1% Brčko distriktu BiH. (Grafikon 2.1)

Grafikon 2.1. Stanovništvo po geografskom području. 2011. godine
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Najveći broj stanovnika živi u naseljima tipa „ostalo“¹ (59%): u Republici Srpskoj su to gotovo dvije trećine stanovnika, dok je procenat u Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH nešto veći od 50%. (Tabela 2.1)

Tabela 2.1. Stanovništvo po tipu naselja i geografskom području, 2011. godine
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Tip naselja	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Gradsko	42,3	38,3	45,5	41,0
Ostalo	57,7	61,7	54,5	59,0
Ukupno (=100%)	2.043.587	1.060.290	66.108	3.169.986

Broj žena u Bosni i Hercegovini je 1.618.275, što je nešto više od broja muškaraca, kojih je 1.551.711; prema tome, na 100 žena dolazi 96 muškaraca. (Tabela 2.2)

Brčko distrikt BiH pokazuje najviši koeficijent maskuliniteta² (97,8). Razlika između spolova izražena je i u Republici Srpskoj, gdje na 100 žena dolazi 96,3 muškaraca, dok je ovaj odnos 95,6 u Federaciji BiH.

Struktura stanovništva po spolu proizlazi iz različitih trendova uočenih u rađanju i smrtnosti unutar ženske i muške populacije. Odnos između rođenih muškaraca i žena je skoro konstantan, jer je određen biološkim faktorima – 106 prema 100. Uslijed većeg mortaliteta muškaraca u prvim godinama života, dolazi do ravnoteže spolova između 20 i 40 godine, kada je još

¹ Prema važećoj statističkoj tipologiji naseljena mjesta u BiH su svrstana u dva tipa: gradska i ostala. Tip „ostalo“ obuhvata seoska i prigradska naselja.

² Broj muškaraca u datoj populaciji na 100 žena.

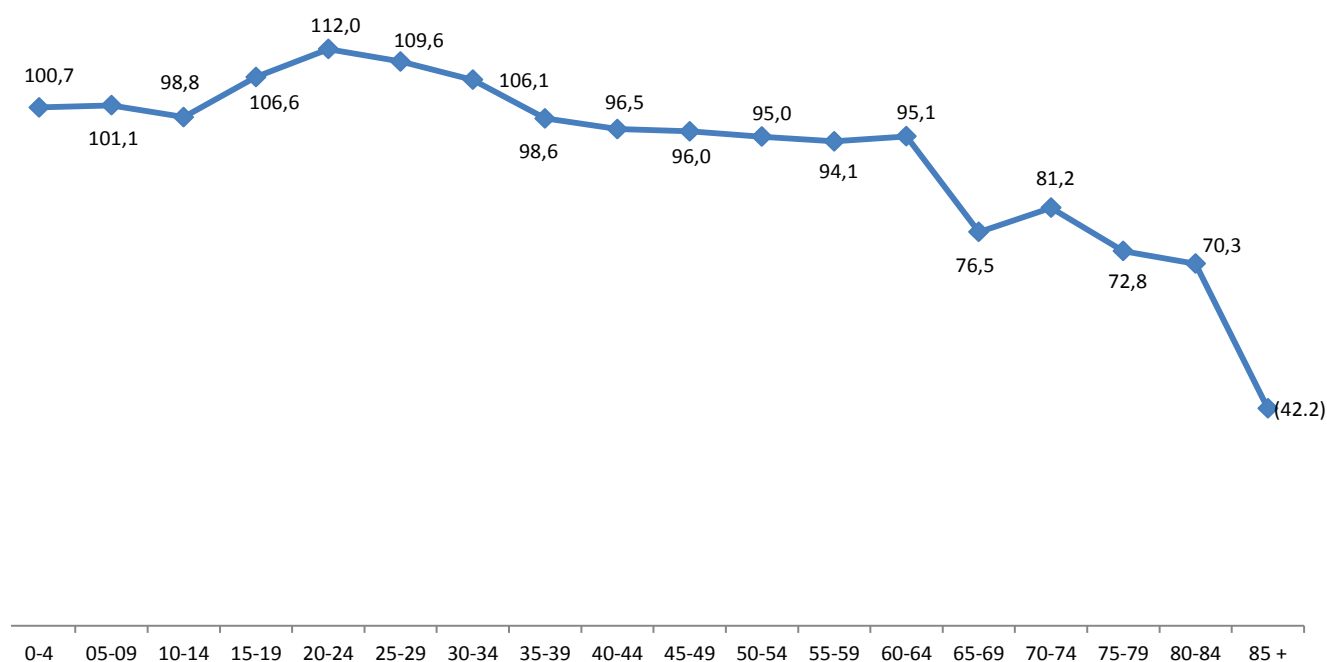
uvijek veća stopa mortaliteta muškog stanovništva. Zbog većeg očekivanog trajanja života kod žena i veće smrtnosti muške populacije u kasnijoj životnoj dobi, broj žena se povećava u odnosu na broj muškaraca. Do promjene u strukturi prema spolu i stvaranja neravnoteže između muške i ženske populacije dolazi uticajem različitih faktora, kao što su: natalitet, mortalitet, migracije, socio-ekonomski faktori i dr.

Tabela 2.2. Stanovništvo po spolu i koeficijentu maskuliniteta po geografskom području, 2011. godine (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Spol		Ukupno	Spol (%)		Koeficijent maskuliniteta (%)
	Muškarci	Žene		Muškarci	Žene	
Federacija BiH	998.851	1.044.736	2.043.587	48,9	51,1	95,6
Republika Srpska	520.165	540.125	1.060.290	49,1	50,9	96,3
Brčko distrikt BiH	32.694	33.414	66.108	49,5	50,5	97,8
Bosna i Hercegovina	1.551.711	1.618.275	3.169.986	49,0	51,0	95,9

Najveća stopa maskuliniteta zabilježena je u starosnoj grupi između 20. i 24. godine, gdje na 100 žena dolazi 112 muškaraca.

Grafikon 2.2. Koeficijent maskuliniteta po starosnim grupama – Bosna i Hercegovina, 2011. godine (vrijednosti u procentima)

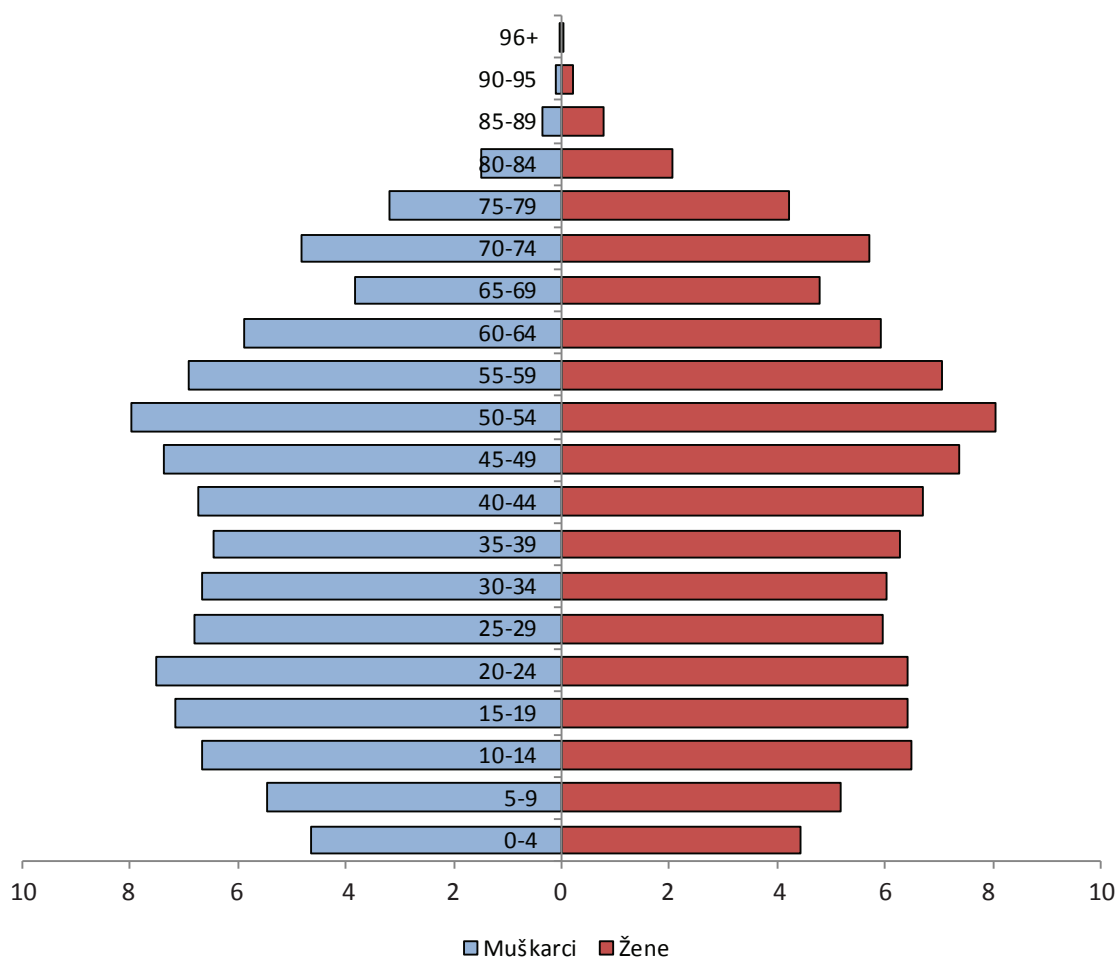
Nakon 35. godine starosti broj muškaraca na 100 žena evidentno opada: minimalna vrijednost se vidi nakon 84. godine starosti. Među najstarijim grupama, na svakih 100 žena dolazi svega 40 muškaraca. Ova razlika u polovima je vidljiva i na teritorijalnom nivou, a rezultat je progresivnog starenja stanovništva i dužeg očekivanog životnog vijeka žena. (Tabela 2.3)

Tabela 2.3. Koeficijent maskuliniteta po starosnim grupama i geografskom području, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Starosna grupa	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
0-5	97,9	110,3	(122,9)	102,0
6-17	99,5	106,1	116,4	101,8
18-34	109,2	107,8	98,2	108,5
35-64	93,5	100,5	94,8	95,8
>=65	77,6	69,7	84,3	74,5
Ukupno	99,4	96,3	97,8	95,9

Struktura stanovništva po godinama starosti posebno je interesantna, jer različite pojave kao što su, recimo, reprodukcija, mortalitet i migracije uveliko zavise od životnog ciklusa. Generalno posmatrano, slabije stope rađanja i veće stope smrtnosti određuju staru populaciju, kao i prilično dugo prosječno očekivano trajanje života. Suprotno ovome, populaciju sa značajnim stopama rađanja i nižom stopom smrtnosti karakteriše mlada starosna vrijednosti i kraće prosječno očekivano trajanje života.

Grafikon 2.3 Stanovništvo po starosnim grupama i polu (vrijednosti u procentima)

Najbolja ilustracija starosti stanovništva na određenom geografskom području je njena starosna piramida. Ona je u direktnoj vezi sa fertilitetom, mortalitetom i migracionim kretanjima.

Iz grafikona 2.3 se može vidjeti da je baza piramide sužena, što ukazuje na malo učešće stanovništva u starosnoj grupi od 0-4, a to je korespondentno sa padom nataliteta. Kada se sagleda starosna piramida, vidi se njen nepravilan oblik, a razlog se ogleda u nepravilnom trendu rađanja, umiranja, migracionih tokova, kao i vanjskih uticaja.

Tabela 2.4. Stanovništvo po spolu i starosnim grupama po geografskom području, 2011. godine
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Starosna grupa	Geografsko područje					
	Federacija BiH		Ukupno	Republika Srpska		Ukupno
	Spol			Spol		
	Muškarci	Žene		Muškarci	Žene	
0-5	5,9	5,7	5,8	5,5	4,8	5,2
6-17	16,2	15,6	15,9	14,0	12,7	13,4
18-34	24,7	21,6	23,1	21,8	19,4	20,6
35-64	40,6	41,6	41,1	42,7	40,9	41,8
>=65	12,6	15,5	14,1	16,0	22,1	19,1
Prosječna starost (godine)	37,6	39,4	38,5	40,5	43,6	42,0
Medijana starosti (godine)	37,0	40,0	39,0	41,0	45,0	43,0
Ukupno (=100%)	998.851	1.044.736	2.043.587	520.165	540.125	1.060.290

Starosna grupa	Brčko distrikt BiH		Ukupno	Bosna i Hercegovina		Ukupno
	Spol			Spol		
	Spol			Spol		
	Muškarci	Žene		Muškarci	Žene	
0-5	(6,3)	(5,0)	5,7	5,8	5,4	5,6
6-17	15,6	13,1	14,4	15,5	14,6	15,0
18-34	21,7	21,6	21,6	23,6	20,9	22,2
35-64	40,7	42,0	41,3	41,3	41,3	41,3
>=65	15,7	18,3	17,0	13,8	17,8	15,8
Prosječna starost (godine)	39,2	41,7	40,4	38,6	40,8	39,7
Medijana starosti (godine)	39,0	43,0	41,0	39,0	42,0	40,0
Ukupno (=100%)	32.694	33.414	66.108	1.551.711	1.618.275	3.169.986

Pored starosne piramide, moguće je izračunati indikatore, kao što su prosječna starost i medijana starosti koji, kao što znamo, rastu kao funkcija stope starenja stanovništva.

Prosječna starost stanovništva u Bosni i Hercegovini je 39,7 godina. Muškarci su u prosjeku mlađi od žena: prosječna starost je 38,6 i 40,8 godina, respektivno. (Tabela 2.4)

Razlika u spolovima se povećava ako se uzme u obzir medijana starosti: 50% muške populacije je mlađe od 39 godina, u odnosu na 42 godine kod ženske populacije. Prosječna starost je manja od medijane, što govori da je distribucija stanovništva po starosnim grupama asimetrična na lijevu stranu i u odnosu na više starosne grupe.

Najveći broj stanovnika u Bosni i Hercegovini nalazi se u starosnoj grupi između 35 i 64 godine (41,3%). Stanovništvo je u prosjeku mlađe u Federaciji BiH, sa prosjekom starosti od 38,5 godina, dok je starija populacija u Republici Srpskoj (42 godine).

Mlađa populacija (do 18 godina) čini 20,6% ukupnog stanovništva. Djeca u predškolskoj dobi (ispod 6 godina) čine 5,6% ukupnog stanovništva. Federacija BiH ima veći broj mlađe populacije (21,7%), dok je ovaj procenat najniži u Republici Srpskoj (18,6%).

Starija populacija (pojedinci sa 65 godina i više) učestvuju sa 15,8% u stanovništvu, a od 100 starijih osoba 57 su žene. Procenat žena preko 65 godina je 17,8%, a muškaraca 13,8%. Procenat starije populacije značajno se razlikuje po geografskom području. Posmatrano po geografskim područjima najviše starijih osoba živi u Republici Srpskoj (19,1%) gdje je jedna od pet žena starija od 65 godina, a najmanje u Federaciji BiH (14,1% stanovništva).

Tabela 2.5. Strukturalni indikatori stanovništva po geografskom području, 2011. godina

Geografsko područje	Omjer djece ⁽¹⁾	Starije osobe		
		u odnosu na djecu ⁽²⁾	Stopa starenja ⁽³⁾	Stopa zavisnosti ⁽⁴⁾
Federacija BiH	19,6	2,4	82,1	45,3
Republika Srpska	19,7	3,7	127,2	51,9
Brčko distrikt BiH	(17,5)	3,0	99,5	51,9
Bosna i Hercegovina	19,6	2,8	96,3	47,6

¹ Procentualni omjer broja djece (0 - 4 godine) prema broju žena u fertilnoj dobi (15-49).

² Omjer broja osoba sa 65 godina i više i broja djece ispod 6 godina.

³ Procentualni omjer stanovništva od 65 godina i više i stanovništva od 0-14.

⁴ Procentualni omjer stanovništva od 0-14 i preko 65 prema stanovništvu starosne grupe od 15-64 (radno sposobno stanovništvo).

Strukturalni indikatori stanovništva pokazuju da je Republika Srpska geografsko područje sa najstarijom populacijom: omjer starijih prema broju djece, tj. omjer između broja osoba preko 65 i onih mlađih od 6 godina je 3,7 (prema 2,4 u Federaciji BiH), stopa starenja pokazuje 127 osoba preko 65 godina na svakih 100 pojedinaca mlađih od 15 godina, a učešće osoba preko 75 godina je 7,8%, u odnosu na 6,2% za ukupno stanovništvo. (Tabele 2.5 i 2.6)

Sa druge strane, Federacija BiH je geografsko područje sa najmlađom starosnom strukturom, sa 82 starijih osoba na svakih 100 pojedinaca koji su mlađi od 15 godina i približno 2 starije osobe po svakom djetetu koje je mlađe od 6 godina.

Stopa zavisnosti, tj. procentualni omjer neaktivne (osobe mlađe od 15 godina i one sa 65 godina i više) i aktivne populacije (između 15. i 64. godine) u Bosni i Hercegovini je 47,6%, što znači da na svakih 100 aktivnih dolazi 48 neaktivnih osoba. Ovaj omjer iznosi skoro 52% u Republici Srpskoj, što je rezultat većeg broja starijeg stanovništva u Republici Srpskoj.

Bosnu i Hercegovinu karakteriše nizak fertilitet. Omjer djeteta-žena je mjera fertiliteta, iako neprecizna, i dobijena je iz procentualnog omjera broja djece 0-4 prema broju žena u starosnoj grupi između 15 i 49 godina, i pokazuje da skoro 20 djece mlađe od 5 godina dolazi na svakih 100 žena dobi između 15 i 49 godina.

Specifična stopa fertiliteta u Federaciji BiH (19,6%) je skoro ista kao i u Republici Srpskoj (19,7%).

Tabela 2.6. Strukturalni indikatori stanovništva po geografskom području, 2011. godina (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Stanovništvo <5 (%)	Stanovništvo 5-14 (%)	Stanovništvo 15-64 (%)	Stanovništvo 65-74 (%)	Stanovništvo 75-84 (%)	Stanovništvo >=85 (%)	Ukupno stanovništvo (=100%)
Federacija BiH	4,7	12,4	68,8	8,7	4,8	0,6	2.043.587
Republika Srpska	4,1	10,9	65,8	11,3	6,8	1,0	1.060.290
Brčko distrikt BiH	(3,8)	13,3	65,8	10,1	6,5	:	66.108
Bosna i Hercegovina	4,5	11,9	67,8	9,6	5,5	0,7	3.169.986

Stanovništvo starosti 85 i više godina, čini 0,7% ukupne populacije u Bosni i Hercegovini. Teritorijalne razlike su evidentne i u ovoj populaciji gdje Republika Srpska bilježi veći broj te populacije u odnosu na Federaciju BiH (1% u odnosu na 0,6%, respektivno). (Tabela 2.6) Posmatrajući po spolu, muškarci su imali učešće od 29,7%, dok je ženska populacija bila mnogobrojnija i činila je 70,3% stanovnika ove starosne grupe. (Tabela 2.7)

Tabela 2.7. Strukturalni indikatori stanovništva po geografskom području i spolu, 2011. godina
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Stanovništvo ≥75 (=100%)	Muškarci ≥75 (%)	Žene ≥75 (%)	Stanovništvo ≥85 (=100%)	Muškarci ≥85 (%)	Žene ≥85 (%)
Federacija BiH	109.347	40,6	59,4	11877	(27,7)	72,3
Republika Srpska	83.229	40,1	59,9	11069	(32,4)	(67,6)
Brčko distrikt BiH	4.561	(42,2)	(57,8)	:	-	:
Bosna i Hercegovina	197.137	40,4	59,6	23197	29,7	70,3

U populaciji preko 15 godina, 61% osoba je oženjeno/udato ili živi zajedno sa partnerom. (Tabela 2.8) Više od 25% je neoženjeno/neudato, ali primjećuju se značajne razlike po spolovima: među muškarcima ova vrijednost je 31%, što je dosta više nego među ženama (19,7%).

Razlika u spolovima je najočiglednija u starosnim grupama između 25. i 34. godine, gdje je procenat neoženjenih muškaraca skoro duplo veći u odnosu na procenat neudatih žena (52,4% i 27,3%, respektivno). (pogledati Aneks, tabela 4)

Tabela 2.8. Populacija od 15 i više godina po spolu, bračnom statusu i starosnim grupama, 2011. godine
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Spol	Starosna grupa	Bračni status				Ukupno (=100%)
		Neoženjen/ neudata	Oženjen/ udata ili žive zajedno u neformalnom braku	Razveden/a ili rastavljen/a	Udovac/ica	
Muškarci	15-24	94,6	5,3	:	-	227.164
	25-34	52,4	46,0	(1,6)	-	209.168
	35-64	11,3	83,6	2,8	2,3	641.061
	≥65	(2,0)	76,3	(1,4)	20,4	213.939
	Ukupno ≥15	31,0	62,5	1,9	4,5	1.291.332
Žene	15-24	84,6	14,5	:	-	207.826
	25-34	27,3	69,3	(2,8)	:	193.992
	35-64	4,8	78,5	3,3	13,4	668.970
	≥65	(2,4)	41,3	(1,7)	54,6	287.265
	Ukupno ≥15	19,7	59,5	2,5	18,2	1.358.053
Ukupno	15-24	89,8	9,7	:	-	434.989
	25-34	40,3	57,2	2,2	:	403.161
	35-64	8,0	81,0	3,1	8,0	1.310.031
	≥65	2,2	56,2	1,6	40,0	501.204
	Stanovništvo ≥15	25,2	61,0	2,2	11,5	2.649.385

Najviše neoženjenih/neudatih osoba su mladi iz starosne grupe od 15. do 24. godine (89,8%), a samo 9,7% njih je oženjeno/udato ili živi sa partnerom. Sa druge strane, najviše oženjenih/udatih ili koji žive sa partnerom su u grupi od 35. do 64. godine (81%), dok je kod populacije starosne grupe od 25. do 34. godine ta vrijednost 57,2%.

Broj razvedenih osoba je veći kod populacije od 35-64 godina (3,1%), dok taj procenat kod osoba starijih od 65 godina iznosi 1,6%. Na svakih približno 9 stanovnika starosne dobi 15 godina i više jedna osoba je udovac/udovica, a od svakih 100 udovaca/udovica 81 su žene. Nema značajnih razlika iz analize bračnog statusa po teritorijama.

Socio-ekonomska slika zemlje može se dopuniti analizom nivoa obrazovanja stanovništva, što, opet, zavisi od starosne strukture.

Sljedeći indikatori obrazovanosti pokazuju stanovništvo prema starosnim grupama i spolu. U stvari, svaki pojedinačni indikator izračunat je po starosti populacije koja odgovara ili je iznad minimuma potrebne starosne dobi za sticanje stepena obrazovanja.

Tabela 2.9. Indikatori dobi i nivoa obrazovanja po polu i geografskom području, 2011. godine (vrijednosti u procentima)

Dob i nivo obrazovanja	Geografsko područje											
	Federacija BiH			Republika Srpska			Brčko distrikt BiH			Bosna i Hercegovina		
	M.	Ž.	Ukupno	M.	Ž.	Ukupno	M.	Ž.	Ukupno	M.	Ž.	Ukupno
Osobe od 16 i više godina bez stepena obrazovanja	3,3	11,2	7,4	2,5	11,4	7,1	:	10,5	6,9	3,0	11,3	7,3
Osobe od 65 i više godina bez stepena obrazovanja	10,5	35,6	24,6	9,3	36,4	25,3	:	(28,8)	(19,3)	10,0	35,8	24,8
Osobe od 75 i više godina bez stepena obrazovanja	(14,7)	45,4	33,0	(16,6)	55,5	39,9	:	:	(27,7)	15,4	49,6	35,8
Osobe od 23 i više godina sa najvišim stepenom obrazovanja (a)	8,3	6,9	7,6	6,4	5,7	6,0	:	:	:	7,5	6,4	6,9

(a) Stepen obrazovanja = 'fakultet, akademija ili specijalizacija, zvanje magistra ili doktora'.

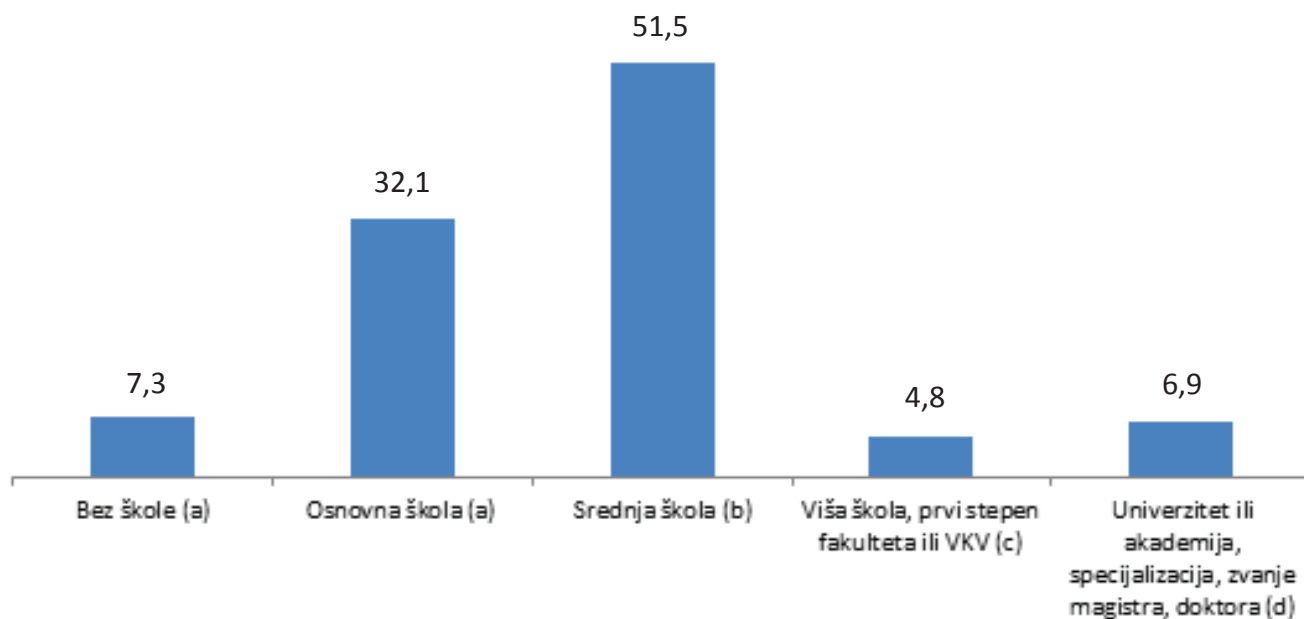
Sa starošću se povećava i broj osoba bez stepena obrazovanja. Ako je prosječna vrijednost 7,3% kod osoba od 16 godina i više, ona dostiže skoro 1/4 kod osoba preko 65 godina i ide do 35,8% kod osoba starijih od 75 godina. (Tabela 2.9)

Iz analize po geografskim područjima se vidi da Federacija BiH ima najveći procenat osoba od 16 godina i više bez stepena obrazovanja i to 7,4%, zatim Republika Srpska 7,1%, a najmanji procenat je u Brčko distriktu BiH i to 6,9%.

Republika Srpska je područje sa najvećim brojem starijih osoba (65 i više godina) bez stepena obrazovanja (25,3%), dok taj procenat u Federaciji BiH iznosi 24,6%.

Procenat žena bez obrazovanja je skoro četiri puta veći nego kod muškaraca: 11,3% žena od 16 godina i više nema obrazovanja, nasuprot muškarcima kojih je 3% bez obrazovanja. Ta razlika je izražena i kod žena u starijoj dobi: nakon 64. godine procenat neobrazovanih osoba je 10% kada su u pitanju muškarci i 35,8% kada su u pitanju žene. Nadalje, među ženama starosti preko 74 godine skoro pola njih (49,6%) nema nikakav stepen obrazovanja. Kada su u pitanju muškarci, vrijednost je daleko manja, 15,4%.

Grafikon 2.4. Stanovništvo po stepenu obrazovanja, 2011. godina
(vrijednosti u procentima)

(a) Odnosi se na stanovništvo od 16 i više godina; (b) Odnosi se na stanovništvo od 18 i više godina;

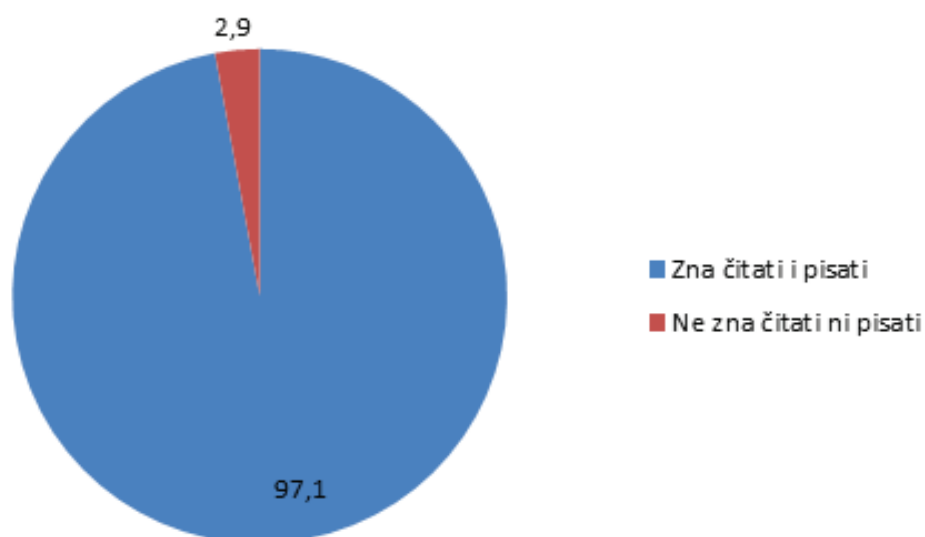
(c) Odnosi se na stanovništvo od 20 i više godina; (d) Odnosi se na stanovništvo od 23 i više godina.

Završenu osnovnu školu ima 32,1% osoba sa 16 godina i više, dok 51,5% osoba sa 18 godina i više imaju diplomu srednje škole.

Što se tiče viših nivoa obrazovanja, 4,8% osoba od 20 godina i više ima višu školu-prvi stepen fakulteta ili VKV; dok 6,9% stanovništva starosti najmanje 23 godine ima fakultetsku diplomu.

U BiH 97,1% stanovništva je pismeno, odnosno znaju čitati i pisati (grafikon 2.5).

Grafikon 2.5. Stanovništvo prema pismenosti, 2011. godina
(vrijednosti u procentima)

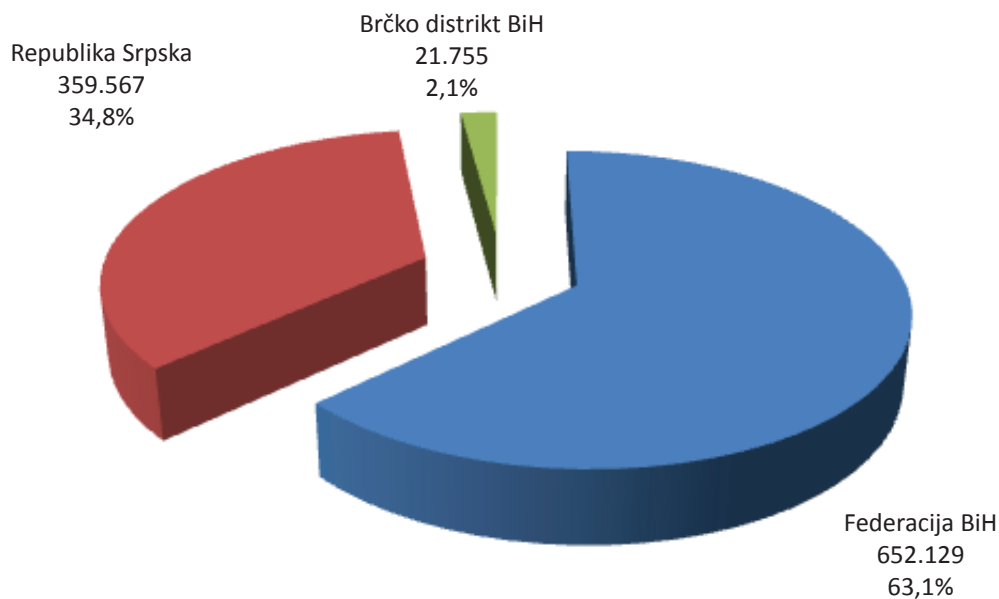

2.2. Domaćinstva

U Bosni i Hercegovini u 2011. godini živi 1.033.452 domaćinstava, sa prosječnom veličinom domaćinstva od 3,07 člana. Više od pola domaćinstava (56,6%), živi u naseljima tipa „ostalo“, gdje su u prosjeku domaćinstva i veća (sa 3,20 člana u odnosu na 2,90 u gradskim domaćinstvima). (Tabele 2.10 i 2.11)

U Federaciji BiH živi 63,1% domaćinstava, 34,8% u Republici Srpskoj i 2,1% u Brčko distriktu BiH. (Grafikon 2.5) Što se tiče veličine domaćinstava, u prosjeku domaćinstva koja žive u Federaciji BiH imaju nešto veći broj članova u odnosu na Republiku Srpsku i Brčko distrikt BiH.

Grafikon 2.6. Domaćinstva po geografskom području, 2011. godine
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

U Republici Srpskoj, 61,1% domaćinstava živi u naseljima tipa „ostalo“, u Federaciji BiH 54,3% i Brčko distriktu BiH 51%.

Tabela 2.10. Domaćinstva po tipu naselja i geografskom području, 2011. godine
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Tip naselja	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Gradsko	45,7	38,9	49,0	43,4
Ostalo	54,3	61,1	51,0	56,6
Ukupno (=100%)	652.129	359.567	21.755	1.033.452

Prosječna veličina domaćinstva u Federaciji BiH je 2,90 u gradskim naseljima i 3,33 u naseljima tipa „ostalo“, dok u Republici Srpskoj prosječno gradsko domaćinstvo broji 2,90 članova, a međugradska i seoska domaćinstva u prosjeku imaju 2,98 članova. (Tabela 2.11)

Analiza veličine domaćinstava pokazuje da više od 1/3 domaćinstava (38,4%) ima bar 4 člana, a od čega 16,8% čine domaćinstva sa pet ili više članova. Domaćinstva sa 4 ili više članova su, uglavnom, ona koja čine bračni parovi sa dvoje ili više djece, što predstavlja skoro 1/4 ukupnih domaćinstava (23,8%). (Tabela 2.12) Bračni parovi sa troje ili više djece (5,9% od ukupnog broja domaćinstava) predstavljaju više od 1/3 domaćinstava sa pet ili više članova (34,9%).

Tabela 2.11. Veličina domaćinstava po geografskom području i prosječan broj članova po tipu naselja i geografskom području, 2011. godine (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Veličina domaćinstva	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
1 član	14,3	21,6	15,3	16,8
2 člana	25,3	26,9	30,4	26,0
3 člana	20,2	16,2	17,7	18,8
4 člana	23,7	17,9	19,3	21,6
5 i više članova	16,4	17,4	17,2	16,8
Ukupno (=100%)	652.129	359.567	21.755	1.033.452
Prosječan broj članova:				
Gradsko	2,90	2,90	2,82	2,90
Ostalo	3,33	2,98	3,24	3,20
Ukupno	3,13	2,95	3,04	3,07

Modalitet „drugi tipovi“ karakteriše skoro 1/5 (18,5%) domaćinstava u Bosni i Hercegovini, a oko 10% njih čine bračni parovi sa djecom koji žive sa drugim srođnicima/roditeljima, 3,6% čine samohrani roditelji sa drugim srođnicima i 5,1% domaćinstava se nalazi u grupi ostalo.

Tabela 2.12. Tip domaćinstva po geografskom području, 2011. godine (apsolutne vrijednosti i i vrijednosti u procentima)

Tip domaćinstva	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Samačka < 65 godina	5,3	7,7	:	6,1
Samačka >=65 godina	9,0	13,8	(10,6)	10,7
Bračni par bez djece < 65 godina	8,6	9,3	(10,8)	8,9
Bračni par bez djece >=65 godina	9,6	10,8	(13,6)	10,1
Bračni par sa 1 djetetom	15,6	11,8	(13,5)	14,2
Bračni par sa 2 djeteta	20,6	13,3	16,4	17,9
Bračni par sa 3 i više djece	6,8	4,1	(6,9)	5,9
Samohrani roditelji	8,3	6,3	(5,7)	7,5
Drugi tipovi	16,2	22,8	17,8	18,5
Samohrani roditelji + drugi srođnici	3,2	4,3	:	3,6
Bračni par sa djecom + drugi srođnici	5,3	7,4	:	6,0
Bračni par sa djecom + roditelji	3,4	4,8	:	3,8
Ostalo	4,3	6,4	(6,0)	5,1
Ukupno (=100%)	652.129	359.567	21.755	1.033.452

Bračni parovi sa dvoje djece (17,9%), i bračni parovi sa jednim djetetom (14,2%), predstavljaju dosta zastupljene tipove domaćinstava.

Osobe koje žive same predstavljaju 16,8% ukupnih domaćinstava. U ovoj grupi, starije osobe (65 godina i više) predstavljaju 63,7% od ukupnog broja samaca, i pretežno su to žene: od 100 osoba starosti 65 godina i više koja žive sama 75 su žene. (Tabele 2.12 i 2.13)

Tabela 2.13. Samohrani roditelji sa djecom i starije osobe koje žive same po geografskom području, 2011. godina (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Samohrani roditelji			Starije osobe koje žive same		
	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno
Federacija BiH	(13,2)	86,8	53.991	24,7	75,3	58.823
Republika Srpska	(22,3)	77,7	22.634	25,8	74,2	49.787
Brčko distrikt BiH	-	(100,0)	(1.240)	:	(70,8)	(2.316)
Bosna i Hercegovina	15,6	84,4	77.865	25,3	74,7	110.927

Kada se posmatraju samohrani roditelji i starije osobe koje žive same, nema značajnih razlika između geografskih područja. Međutim, spolne razlike su očigledne. Tako se vidi da su preko 84,4% samohranih roditelja u stvari samohrane majke. Slična je situacija, kako je već navedeno i kod starijih osoba gdje su pretežno žene te koje žive same (74,7%).

I konačno možemo reci da u strukturi domaćinstava u Bosni i Hercegovini u 68 od 100 domaćinstava ima bar jedna starija ili mlađa osoba. (Tabela 2.14) Bračni parovi bez djece čine 19% domaćinstava, dok domaćinstva sa samohranim roditeljima predstavljaju 7,5% ukupnih domaćinstava u Bosni i Hercegovini.

Najmanje jednu maloljetnu osobu ima 37,3% domaćinstava, a 4,7% domaćinstava imaju tri ili više osoba mlađih od 18 godina.

Više od 1/3 (37%) ukupnih domaćinstava u Bosni i Hercegovini imaju bar jednu stariju osobu u svom domaćinstvu, 11,4% od ukupnih domaćinstava imaju dvije ili više starijih osoba.

Tabela 2.14. Domaćinstva sa starijim i maloljetnim članovima po geografskom području, 2011. godina (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

	Geografsko područje			
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	Bosna i Hercegovina
Bez starijih osoba (a)	66,5	56,7	60,8	63,0
1 starija osoba	23,0	30,3	27,0	25,6
2 i više starijih osoba	10,5	13,0	(12,3)	11,4
Bar 1 starija osoba	33,5	43,3	39,2	37,0
Bez maloljetnih osoba (b)	59,1	69,1	64,7	62,7
1 maloljetna osoba	19,9	13,0	15,7	17,4
2 maloljetne osobe	16,3	13,3	15,3	15,2
3 i više maloljetnih osoba	4,7	4,6	:	4,7
Bar 1 maloljetna osoba	40,9	30,9	35,3	37,3
Domaćinstva bez maloljetnih i starijih osoba	31,4	32,8	30,8	31,9
Ukupno (=100%)	652.129	359.567	21.755	1.033.452

(a) Starije osobe = osobe od 65 i više godina;

(b) Maloljetne osobe = osobe mlađa od 18 godina.

U Federaciji BiH živi veći broj mlađe populacije što doprinosi brojnosti velikih domaćinstava koja čine bračni parovi sa djecom. U stvari, 40,1% domaćinstava u Federaciji BiH ima bar 4 člana, a u većini slučajeva to su bračni parovi sa 2 ili više djece (27,1% ukupnih domaćinstava).

Na ovom području, sa bar jednom maloljetnom osobom ima 40,9% domaćinstva, a sa bar jednom starijim osobom ima 33,5% domaćinstava.

U Republici Srpskoj je prisutan veliki broj domaćinstava sa starijim osobama: 43,3% domaćinstava ima bar jednog člana starijeg od 65 godina, a 13% ih ima dva ili više. Ovdje je uočena velika brojnost „drugih tipova“ domaćinstava (22,8% od ukupnih domaćinstava), koje karakteriše prisustvo osoba koje pripadaju različitim generacijama. Domaćinstva gdje bar jedan član živi sa bračnim parom sa djecom čine 53,3% ovih slučajeva, dok je 18,7% domaćinstava sa samohranim roditeljima i drugim srođnicima.

Osim toga, 69,1% domaćinstava u Republici Srpskoj nema člana mlađeg od 18 godina, a samo 4,6% ima ih tri ili više.

3. UČEŠĆE DOMAĆINSTAVA NA TRŽIŠTU RADA

Analiza učešća domaćinstava na tržištu rada urađena je na osnovu informacija o domaćinstvima, odnosno nosiocima domaćinstava, koje imaju veliki značaj za analizu izdataka za potrošnju.

Karakteristike nosioca domaćinstva u smislu zaposlenosti su one koje uglavnom utiču na kupovnu moć domaćinstva, na nivo izdataka za potrošnju, pa prema tome i na životni standard članova domaćinstva. Nosioc domaćinstva je osoba koju je domaćinstvo odredilo kao najznačajniju osobu u domaćinstvu, osoba koja donosi odluke u domaćinstvu i koju kao takvu priznaju drugi članovi domaćinstva.

Stoga se karakteristike nosioca domaćinstva mogu smatrati zamjenskim socio-ekonomskim karakteristikama kompletnog domaćinstva.

Kao što je već spomenuto u Poglavlju 2, prosječna veličina domaćinstva u Bosni i Hercegovini je 3,07 članova; prosječan broj osoba od 15 godina i više je 2,56, a osoba koje spadaju u radnu snagu je 1,27. (Grafikon 3.1) U prosjeku skoro svako domaćinstvo u BiH ima jednu zaposlenu osobu (0,89).

Grafikon 3.1. Prosječan broj: osoba, osoba od 15 godina i više, osoba koje spadaju u radnu snagu i zaposlenih osoba, u domaćinstvu, 2011. godine (apsolutne vrijednosti)

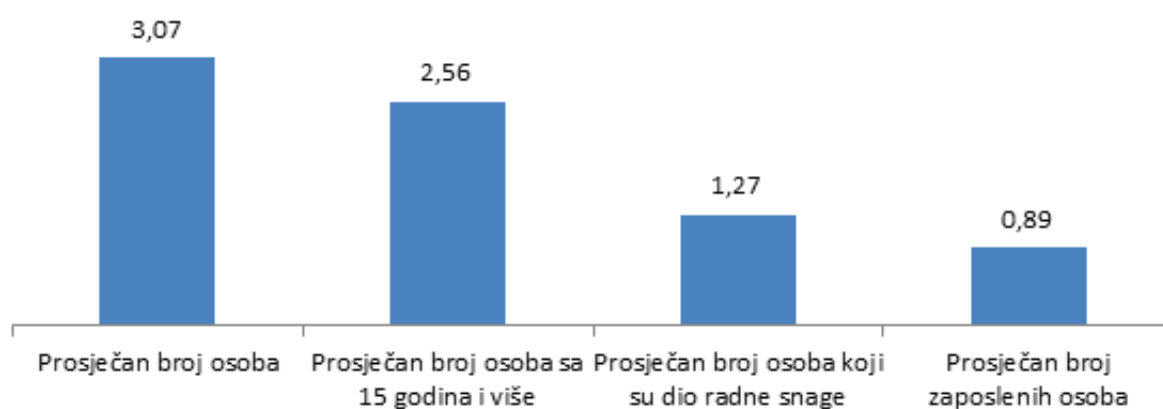

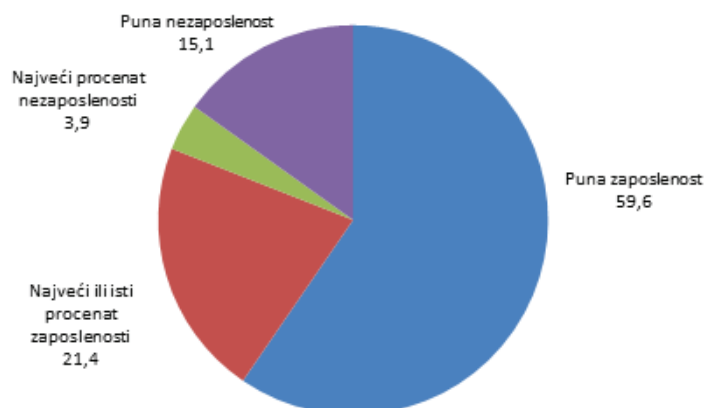
Tabela 3.1. Prosječan broj: osoba, osoba od 15 godina i više, osoba koje spadaju u radnu snagu, zaposlenih, osoba koje traže zaposlenje, osoba koje ne spadaju u radnu snagu, penzionera i osoba sa drugim statusom, u domaćinstvu, po geografskom području, 2011. godina (apsolutne vrijednosti)

	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Broj osoba	3,13	2,95	3,04	3,07
Broj osoba od 15 godina i više	2,60	2,51	2,52	2,56
Broj osoba koje spadaju u radnu snagu	1,26	1,30	1,15	1,27
Broj zaposlenih osoba	0,91	0,87	0,81	0,89
Broj osoba koje traže zaposlenje	0,35	0,43	0,34	0,38
Broj osoba koje ne spadaju u radnu snagu	1,34	1,21	1,37	1,29
Broj penzionera	0,43	0,41	0,38	0,42
Broj osoba sa drugim statusom	0,91	0,80	0,99	0,87

Geografske razlike pokazuju da je Federacija BiH entitet sa najvećom prosječnom veličinom domaćinstva, najvećim prosječnim brojem osoba od 15 godina i više, najvećim prosječnim brojem zaposlenih osoba i penzionera. Republika Srpska ima najveću vrijednost kod prosječnog broja osoba koje spadaju u radnu snagu i nezaposlenih osoba, odnosno onih koja traže prvo zaposlenje. U Brčko distriktu BiH najveće vrijednosti imaju prosječan broj osoba koje ne spadaju u radnu snagu, te prosječan broj osoba sa drugim statusom. (Tabela 3.1)

Ukupan broj domaćinstava sa članovima koji spadaju u radnu snagu je 732.685. Ako su svi članovi domaćinstva koji ulaze u radnu snagu zaposleni kažemo da je to „puna zaposlenost“. Sa takvim statusom ima 59,6% domaćinstava. Suprotno od njih su domaćinstva koja imaju bar jednog člana koji spada u radnu snagu, ali nemaju niti jednog zaposlenog. To su domaćinstva sa „punom nezaposlenošću“ i njih je 15,1%. (Grafikon 3.2)

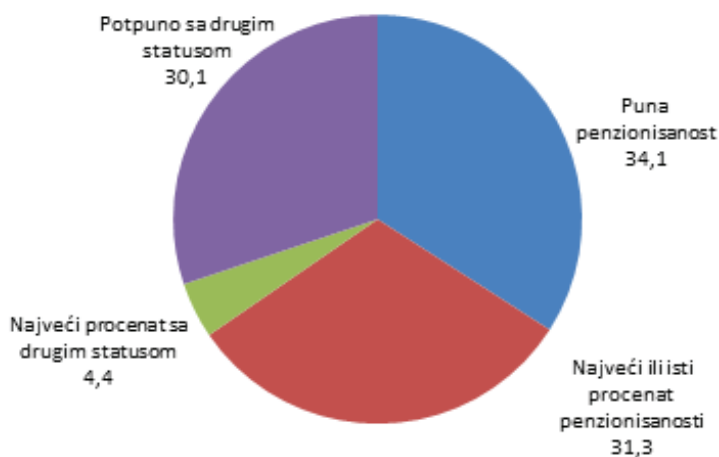
Grafikon 3.2. Domaćinstva sa članovima koji spadaju u radnu snagu, 2011. godine (vrijednosti u procentima)

Ukupan broj domaćinstava sa članovima koji spadaju u radnu snagu: 732.685 (=100%).

Ukupan broj domaćinstava sa članovima koji ne spadaju u radnu snagu je 300.767. (Grafikon 3.3) Više od 1/3 tih domaćinstava spada u „punu penzionisanost“, što znači da su svi članovi u tim domaćinstvima penzioneri, dok u 30,1% domaćinstava svi članovi imaju drugi status (studenti, nesposobni za rad i dr.).

Grafikon 3.3. Domaćinstva sa članovima koji ne spadaju u radnu snagu, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Ukupan broj domaćinstava sa članovima koji ne spadaju u radnu snagu: 300.767 (=100%).

Posmatrajući sva domaćinstva (1.033.452), 70,9% ih je sa bar jednim članom koji pripada radnoj snazi. (Tabela 3.2) U Federaciji BiH 72,1% domaćinstava ima bar jednog člana koji spada u radnu snagu, dok u Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH preko 30% domaćinstava nema niti jednog člana koji spada u radnu snagu.

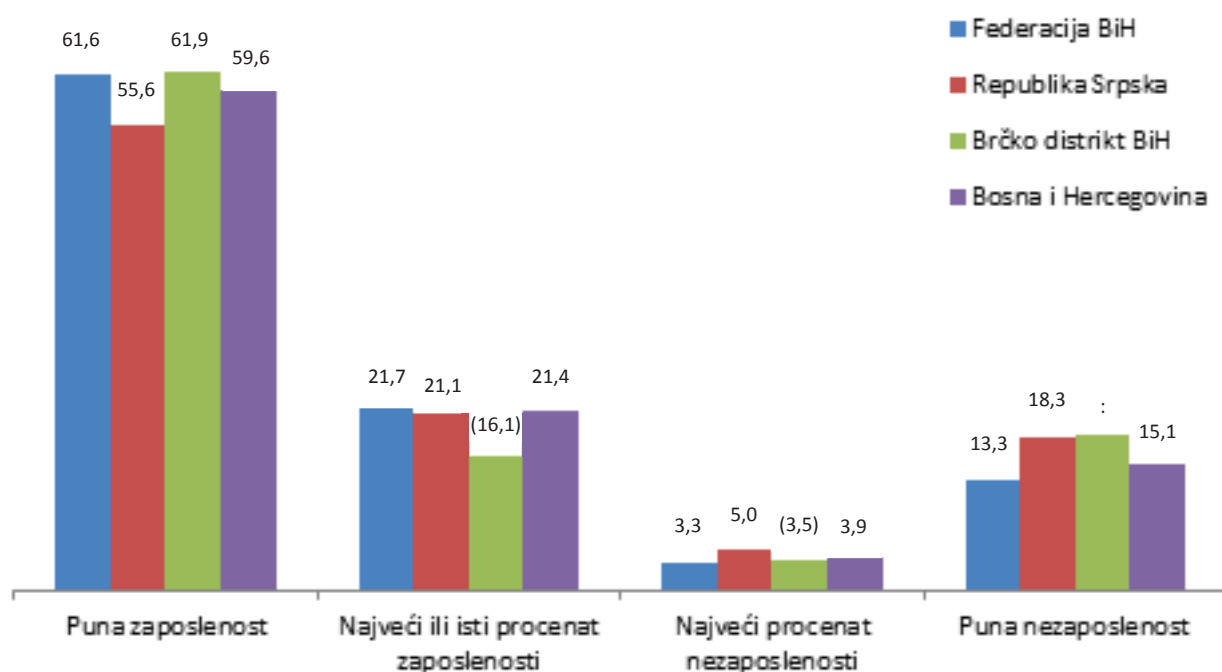
Domaćinstva sa „punim zaposlenjem“ čine 42,2% ukupnih domaćinstava. To su, naročito, bračni parovi sa djecom (25,3% sa dvoje djece, 19,0% sa jednim djetetom i 7,2% sa troje ili više djece). Bračni parovi sa djecom koji žive sa srođnicima ili roditeljima (u većini starije osobe koje ne spadaju u radnu snagu) čine 12,5%, a ostalih 12,2% su samohrani roditelji koji žive (3,8%) ili ne žive (8,4%) sa drugim srođnicima.

Tabela 3.2. Domaćinstva po učešću na tržištu rada prema geografskom području, 2011. godina
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Domaćinstva u radnoj snazi				
(bar jedan član spada u radnu snagu):	72,1	68,9	68,1	70,9
- Puna zaposlenost	44,4	38,3	42,1	42,2
- Najveći ili isti procenat zaposlenosti	15,7	14,5	(11,0)	15,2
- Najveći procenat nezaposlenosti	2,4	3,5	:	2,8
- Puna nezaposlenost	9,6	12,6	(12,6)	10,7
Domaćinstva izvan radne snage (niti jedan član ne spada u radnu snagu)	27,9	31,1	31,9	29,1
- Puna penzionisanost	9,5	10,7	(9,0)	9,9
- Najveći ili isti procenat penzionisanosti	9,3	8,6	(11,5)	9,1
- Najveći procenat sa drugim statusom	1,5	(0,8)	:	1,3
- Potpuno sa drugim statusom	7,6	10,9	(9,8)	8,8
Ukupno - domaćinstava (=100%)	652.129	359.567	21.755	1.033.452

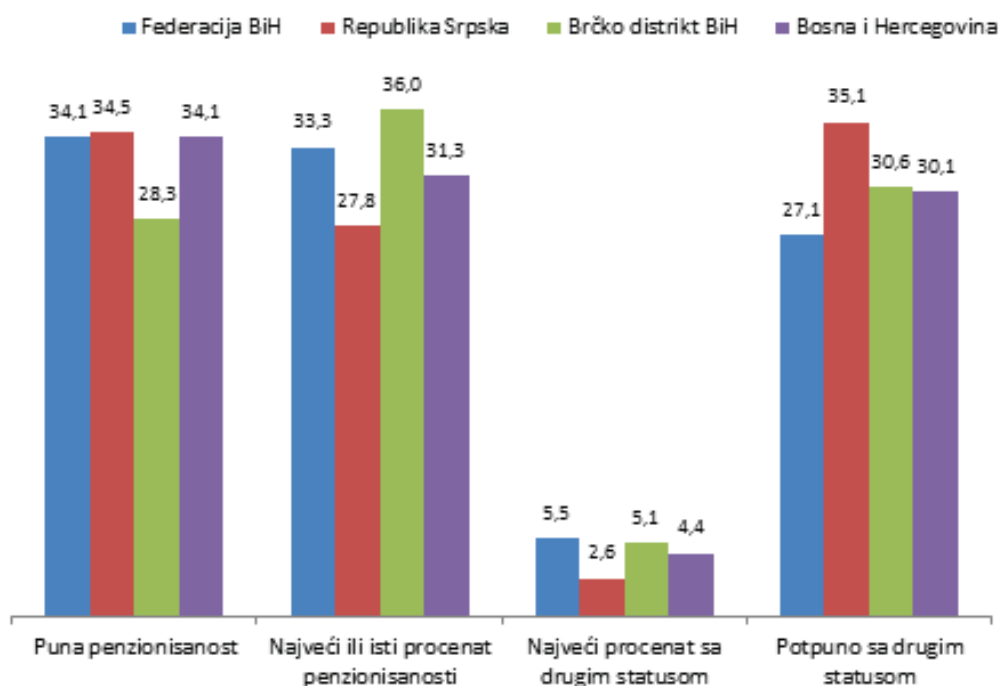
Ako se posmatraju domaćinstva koja spadaju u radnu snagu, Federacija BiH pokazuje najveći procenat pune zaposlenosti, a najniži procenat pune nezaposlenosti. (Grafikon 3.4)

Grafikon 3.4. Domaćinstva sa članovima koji spadaju u radnu snagu prema geografskom području, 2011. godina
(vrijednosti u procentima)

Posmatrajući samo domaćinstva izvan radne snage, vidi se da su u 34,5% domaćinstava u Republici Srpskoj svi članovi u penziji, a u 35,1% domaćinstava svi članovi imaju neki drugi status (studenti, nesposobni za rad i dr.). (Grafikon 3.5) U Brčko distriktu BiH 36% domaćinstava izvan radne snage ima najveći ili isti procenat penzionera.

Grafikon 3.5. Domaćinstva sa članovima koji ne spadaju u radnu snagu prema geografskom području, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Veliki broj domaćinstava u BiH (62,3%) ima nosioca domaćinstva starosti između 35 i 64 godine, dok je 30,7% nosilaca domaćinstva starosti preko 64 godine. Skoro svaki drugi nosilac domaćinstva je zaposlen (44,2%), dok je skoro 1/3 nosilaca u penziji. Više od 3/4 domaćinstava imaju nosioca koji je zaposlen ili u penziji. (Tabela 3.3)

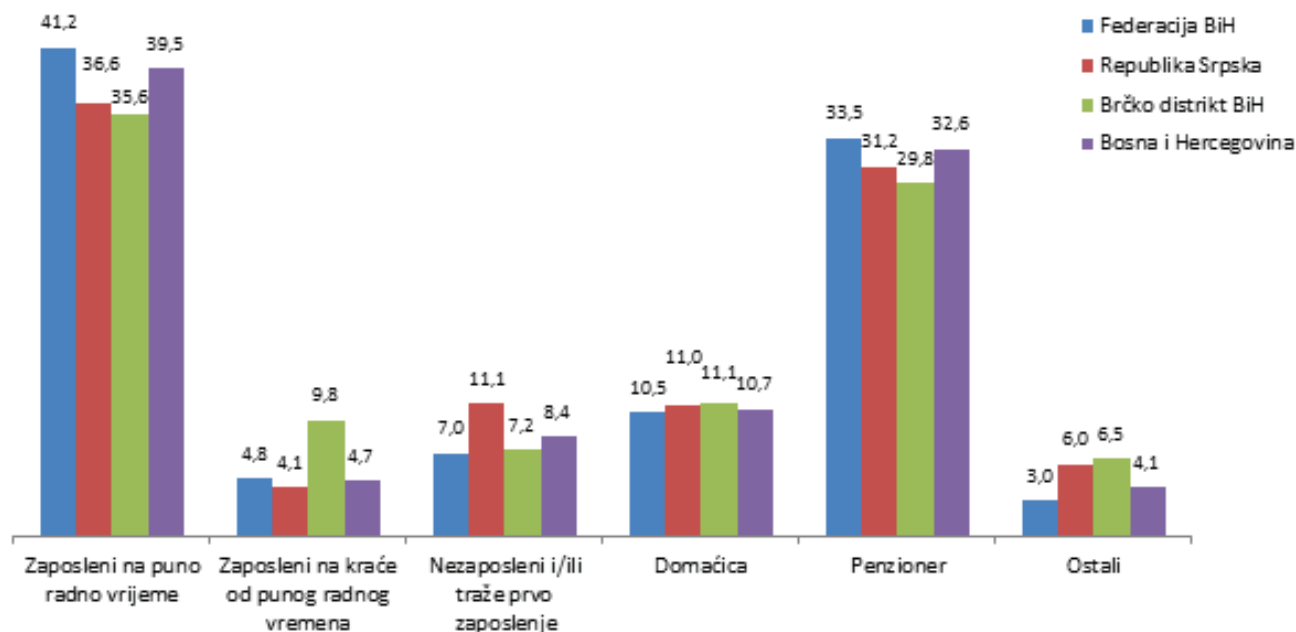
Procenti nosilaca domaćinstva se razlikuju po starosnim grupama. U grupi preko 65 godina 68,1% su penzioneri, dok je 87,2% mladih nosilaca domaćinstva koji su zaposleni.

Tabela 3.3. Nosioци domaćinstava po statusu tekuće aktivnosti i starosnim grupama, 2011. godina (vrijednosti u hiljadama i vrijednosti u procentima)

Starosna grupa	Status tekuće aktivnosti (nosilac domaćinstva)						
	Zaposleni na puno radno vrijeme	Zaposleni na manje od punog radnog vremena	Nezaposleni ili traže prvi posao	Domaćice	Penzioneri	Ostalo	Ukupno
15-34	13,6	15,2	(7,0)	:	-	(3,9)	7,0
35-64	83,7	75,1	92,4	44,9	35,9	35,5	62,3
>=65	2,6	(9,7)	0,6	53,8	64,1	60,6	30,7
Ukupno (=100%)	408	48	87	110	337	43	1.033
Starosna grupa	Zaposleni na puno radno vrijeme	Zaposleni na manje od punog radnog vremena	Nezaposleni ili traže prvi posao	Domaćice	Penzioneri	Ostalo	Ukupno (=100%)
15-34	77,0	10,2	(8,4)	:	-	(2,3)	72
35-64	53,0	5,6	12,5	7,7	18,8	2,4	644
>=65	3,4	(1,5)	0,2	18,7	68,1	8,2	317
Ukupno	39,5	4,7	8,4	10,7	32,6	4,1	1.033

Ukoliko se posmatraju nosioci domaćinstva prema statusu tekuće aktivnosti i geografskom području, vidi se da je najviše zaposlenih nosilaca domaćinstva u Federaciji BiH, ali da je u Brčko distriktu najviše njih zaposleno na kraće radno vrijeme (9,8%). U Federaciji BiH živi i najveći broj nosilaca koji su penzioneri (33,5%). Republika Srpska ima najveći procenat nezaposlenih nosilaca (11,1%). Procenat domaćica je uglavnom isti za sva geografska područja. (Grafikon 3.6)

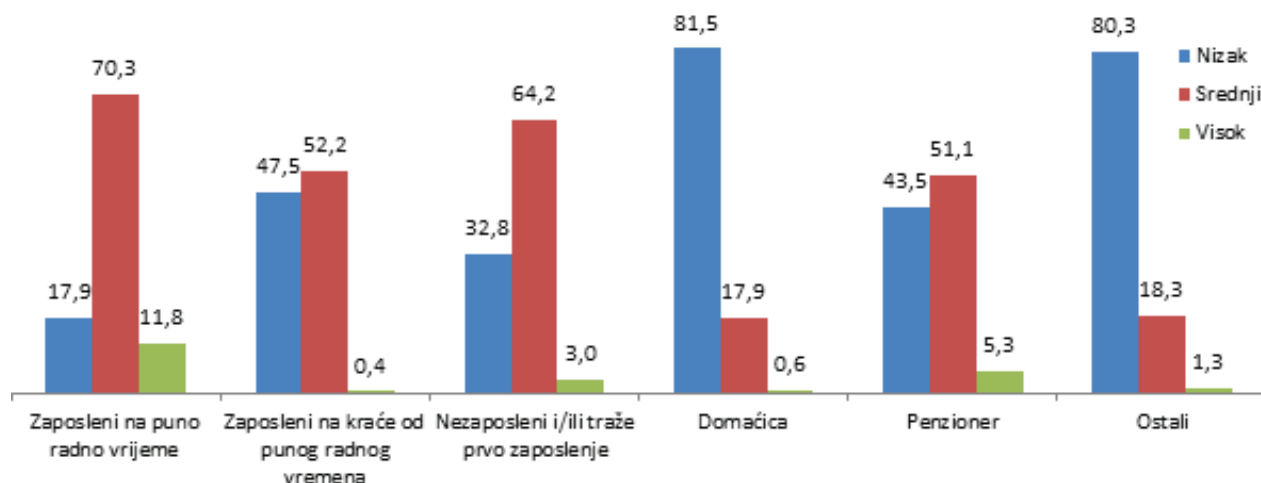
Grafikon 3.6. Nosioci domaćinstava po statusu tekuće aktivnosti i geografskom području, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Od ukupnog broja nosilaca domaćinstava u BiH skoro ¼ su žene (23,6%). Najveći broj njih su domaćice (44%), a svaka četvrta žena nosilac je u penziji. Skoro 19% žena nosilaca domaćinstava su zaposlene.

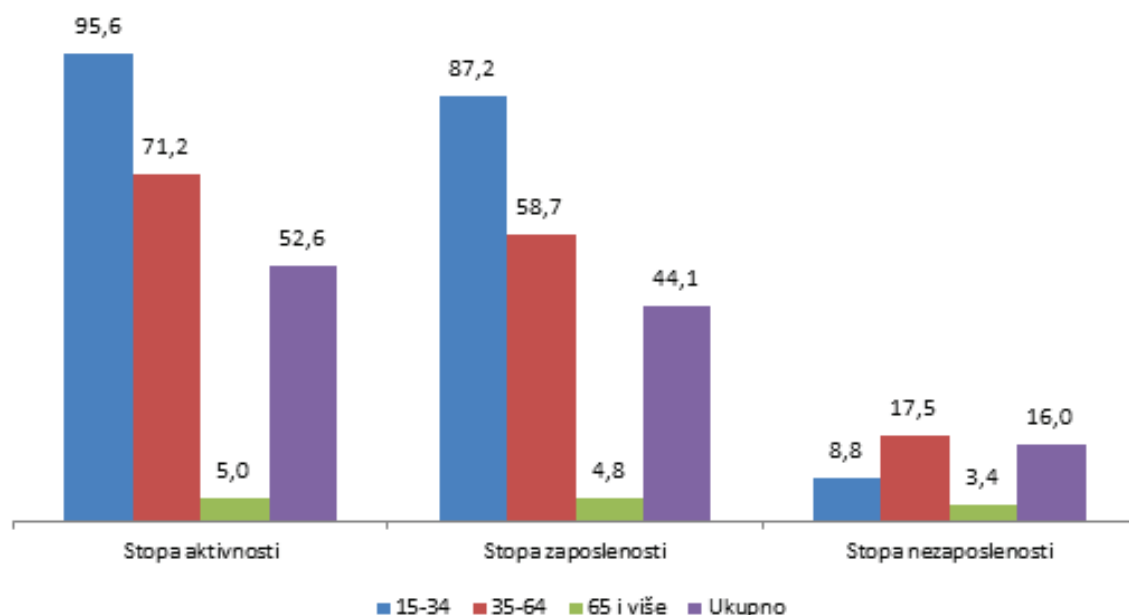
Govoreći o nosiocima domaćinstva, više od pola ih ima srednje obrazovanje, 38,3% su osobe sa niskim stepenom obrazovanja, dok visok stepen obrazovanja ima 6,8% nosilaca domaćinstva. Nizak nivo obrazovanja ima 81,5% domaćica i 80,3% osoba u kategoriji „ostalo“. Najviše zaposlenih, nezaposlenih i nosilaca penzionera ima srednji stepen obrazovanja. (Grafikon 3.7)

Grafikon 3.7. Nosioci domaćinstva po statusu tekuće aktivnosti i nivou obrazovanja, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Za nosioce domaćinstva između 15 i 34 godine je veoma visoka stopa aktivnosti (95,6%), a to potvrđuje i podatak da su u ovoj starosnoj grupi skoro svi nosioci zaposleni ili traže zaposlenje (veoma je rijedak slučaj da mladi nosilac domaćinstva pripada kategoriji „domaćica“ ili kategoriji „ostalo“). Shodno tome, stopa zaposlenosti nosilaca domaćinstva između 15 i 34 godine je značajno visoka, 87,2%. (Grafikon 3.8)

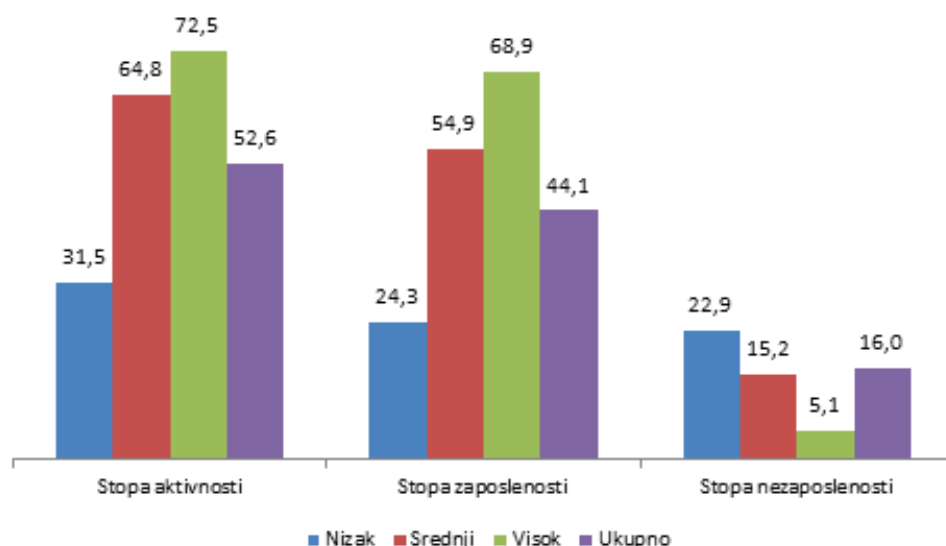
Grafikon 3.8. Stope aktivnosti, zaposlenosti i nezaposlenosti nosilaca domaćinstva po starosnim grupama, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Napomena: stope aktivnosti i zaposlenosti su omjeri broja aktivnih, odnosno zaposlenih (nosilaca domaćinstava) u ukupnoj populaciji nosilaca domaćinstava. Stopa nezaposlenosti je omjer broja nezaposlenih (nosilaca domaćinstava) u populaciji nosilaca domaćinstava koji pripadaju radnoj snazi.

Najviše vrijednosti za stopu aktivnosti i stopu zaposlenosti zapažene su kod nosilaca domaćinstva sa visokim stepenom obrazovanja, dok im je vrijednost stope nezaposlenosti veoma niska (5,1%), više od četiri puta niža od one koja je zapažena kod nosilaca domaćinstva sa niskim stepenom obrazovanja. (Grafikon 3.9)

Grafikon 3.9. Stope aktivnosti, zaposlenosti i nezaposlenosti za nosioce domaćinstva po stepenu obrazovanja, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Napomena: stope aktivnosti i zaposlenosti su omjeri broja aktivnih, odnosno zaposlenih (nosilaca domaćinstava) u ukupnoj populaciji nosilaca domaćinstava. Stopa nezaposlenosti je omjer broja nezaposlenih (nosilaca domaćinstava) u populaciji nosilaca domaćinstava koji pripadaju radnoj snazi.

Sljedeća analiza se tiče nosilaca domaćinstva po statusu u zaposlenju. Stalno zaposlenje kod poslodavca ima 56,5% nosilaca domaćinstva i tu nema značajnih geografskih razlika. (Tabela 3.4) Republika Srpska ima najveći procenat samozaposlenih poljoprivrednika nosilaca domaćinstva, kao i najveći procenat poslodavaca. Nema nekih značajnijih razlika kada su u pitanju zaposleni sa drugim tipom ugovora, koji predstavljaju 16,2% nosilaca domaćinstva.

Tabela 3.4. Nosioci domaćinstava po statusu u zaposlenju i geografskom području, 2011. godina (vrijednosti u hiljadama i vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Status u zaposlenju (nosilac domaćinstva)					
	Poslodavci	Samozaposleni ili slobodno zanimanje	Poljoprivrednik na gazdinstvu bez zaposlenih	Zaposleni sa stalnim zaposlenjem	Zaposleni sa drugim tipom ugovora	Ukupno (=100%)
Federacija BiH	7,0	11,0	8,0	57,8	16,3	339
Republika Srpska	9,0	5,1	15,7	54,3	15,9	182
Brčko distrikt BiH	:	(14,9)	10,7	51,4	(17,6)	11
Bosna i Hercegovina	7,6	9,0	10,7	56,5	16,2	532

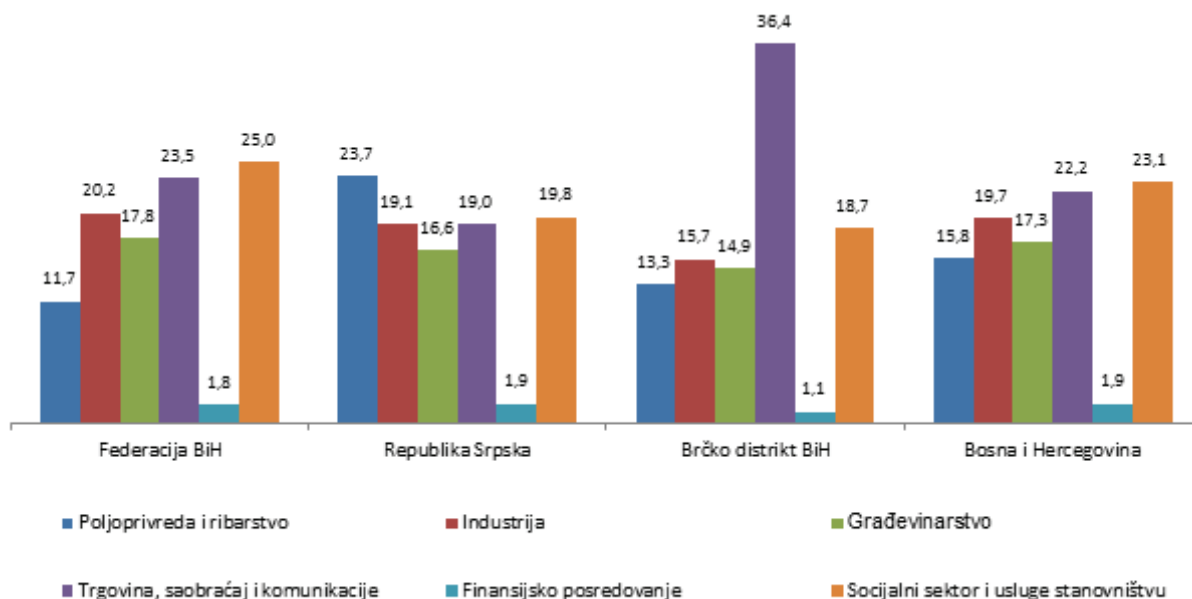
Geografsko područje	Poslodavci	Samozaposleni ili slobodno zanimanje	Poljoprivrednik na gazdinstvu bez zaposlenih	Zaposleni sa stalnim zaposlenjem	Zaposleni sa drugim tipom ugovora	Ukupno
Federacija BiH	58,2	77,3	47,5	65,2	64,0	63,7
Republika Srpska	40,3	19,2	50,4	32,9	33,7	34,2
Brčko distrikt BiH	:	(3,5)	2,1	1,9	(2,3)	2,1
Bosna i Hercegovina (=100%)	40	48	57	300	86	532

Napomena: vrijednosti se odnose na zaposlene i nezaposlene nosioce domaćinstva.

Ukoliko posmatramo zaposlene nosioce domaćinstava u Bosni i Hercegovini, njih 7,6% su poslodavci, dok je 9,0% samozaposleno ili sa slobodnim zanimanjem, a 10,7% su samozaposleni poljoprivrednici. Relativno najveći broj nosilaca domaćinstva koji imaju stalno zaposlenje ima Federacija BiH (57,8%), a najmanje Brčko distrikt BiH (51,4%).

Gotovo 1/4 nosilaca domaćinstva je zaposlena ili je bila zaposlena u socijalnom sektoru i usluge stanovništvu; zatim slijedi trgovina, saobraćaj i komunikacije (22,2%), industrija (19,7%), građevinarstvo (17,3%), te poljoprivreda i ribarstvo (15,8%). Najmanji procenat nosilaca domaćinstva je u sektoru finansijskog posredovanja (1,9%). (Grafikon 3.10) Republiku Srpsku karakteriše najveći procenat nosilaca domaćinstva koji su zaposleni ili su bili zaposleni u sektoru poljoprivrede i ribarstva (23,7%), dok je u Brčko distriktu BiH veoma visok procenat nosilaca domaćinstva u sektoru trgovine, saobraćaja i komunikacija (36,4%).

Grafikon 3.10. Nosioci domaćinstava po području djelatnosti i geografskom području, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

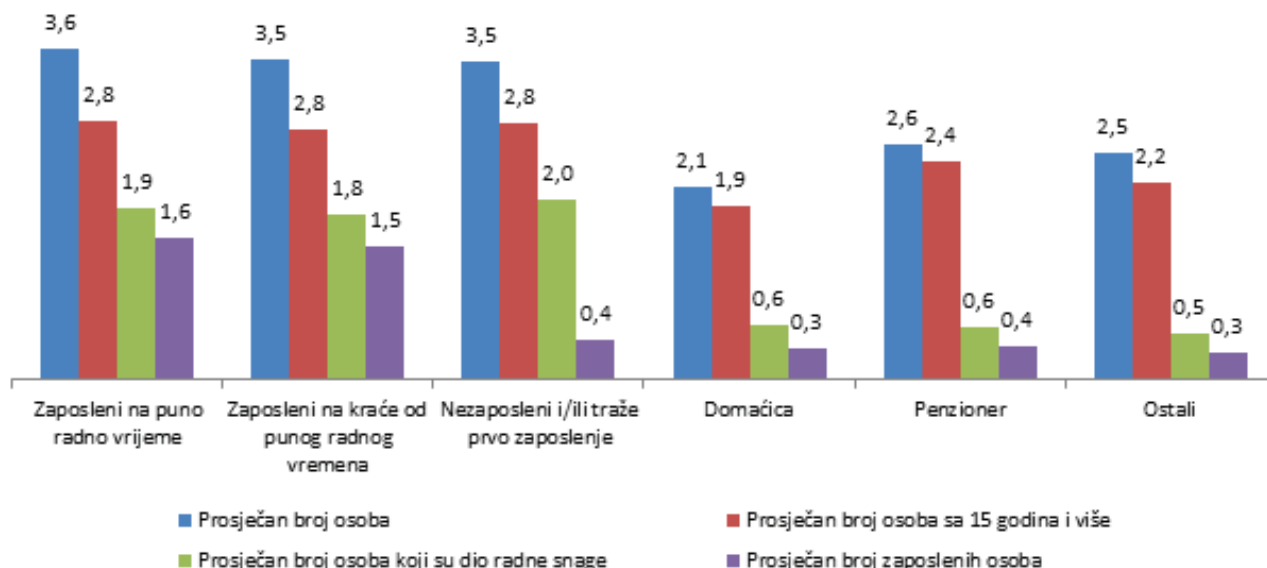

Napomena: vrijednosti se odnose na zaposlene i nezaposlene nosioce domaćinstva.

Životni standard domaćinstva, kao što je već spomenuto, veoma je povezan sa karakteristikama nosilaca domaćinstava. Iz tog razloga, ovo poglavlje se završava analizom učešća na tržištu rada po glavnim karakteristikama nosilaca domaćinstava.

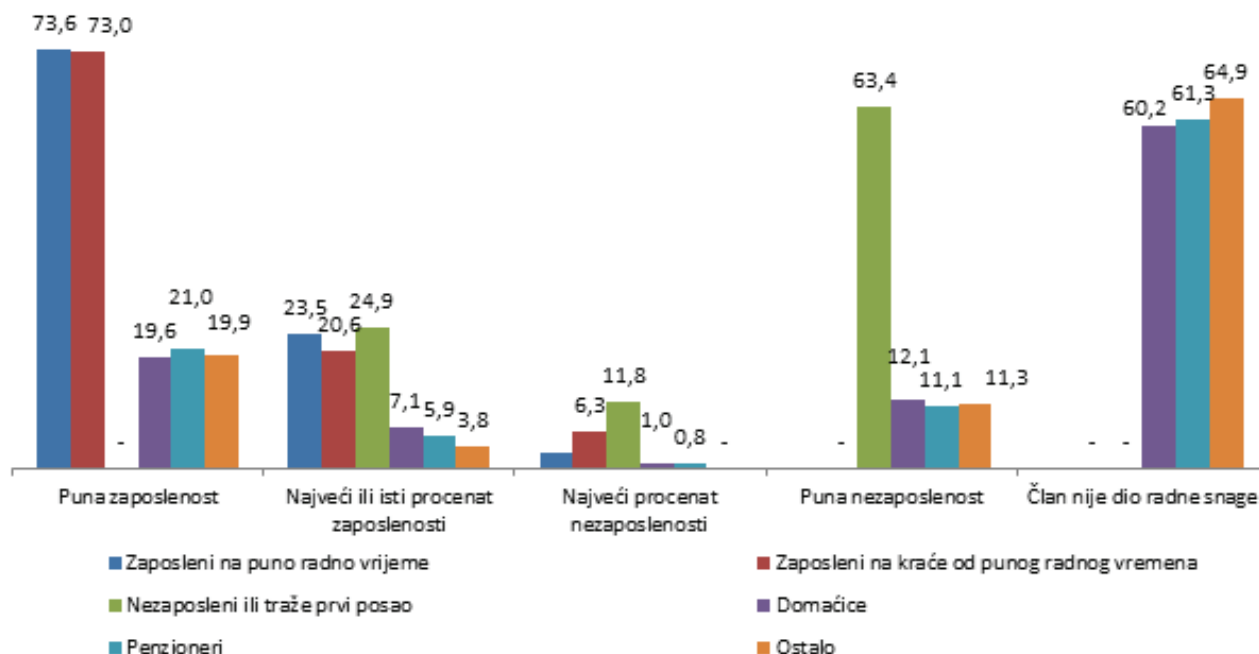
Domaćinstva sa većim brojem članova su najčešće ona kod kojih je nosilac dio radne snage (zaposlena ili nezaposlena osoba). To su domaćinstva gdje je značajno prisustvo djece. U prosjeku, najniži je prosječan broj članova kod domaćinstava gdje je nosilac domaćica. Kod domaćinstava kod kojih nosilac zaposlen je zabilježen najveći prosječan broj zaposlenih osoba, dok je taj broj značajno manji za nosioce sa drugim statusom u zaposlenju. (Grafikon 3.11)

Grafikon 3.11. Prosječan broj osoba, osoba od 15 godina i više, osoba u radnoj snazi i zaposlenih osoba, u domaćinstvu, po statusu tekuće aktivnosti nosilaca domaćinstva, 2011. godina (apsolutne vrijednosti)

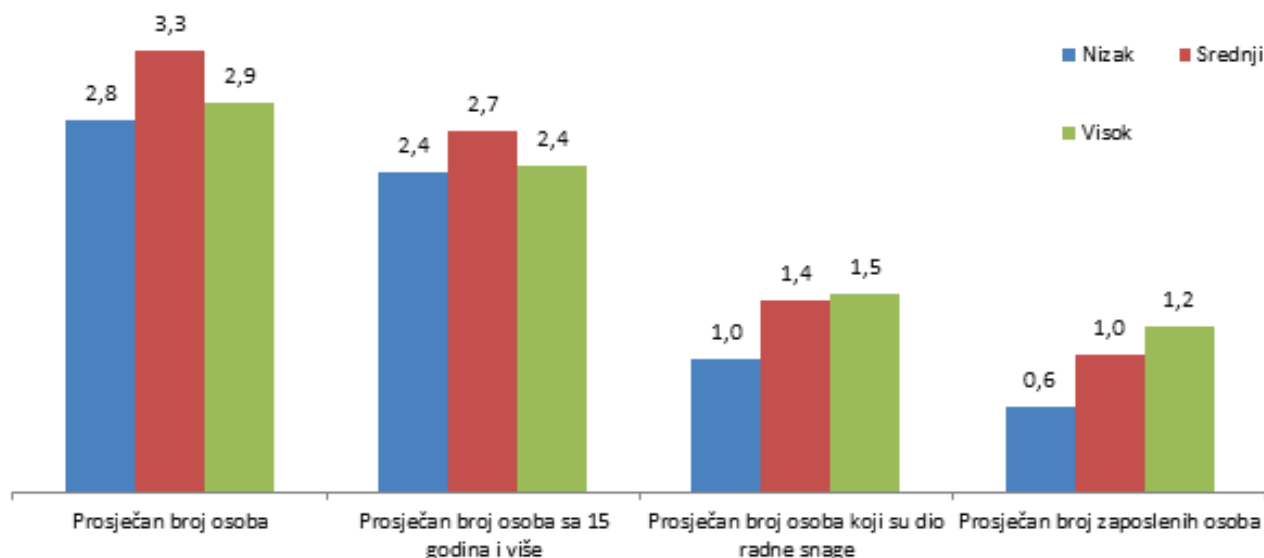
Kod skoro 3/4 (73,6%) domaćinstava kod kojih je nosilac zaposlena osoba, osobe koje spadaju u radnu snagu su kompletno zaposlene. Sa druge strane, među domaćinstvima kod kojih je nosilac osoba koja traži zaposlenje, skoro 2/3 je potpuno nezaposleno, procenat ide preko 70% ako se uzmu u obzir domaćinstva gdje je većina radne snage nezaposlena. (Grafikon 3.12)

Grafikon 3.12. Domaćinstva po učešću na tržištu rada i statusu tekuće aktivnosti nosilaca domaćinstva, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

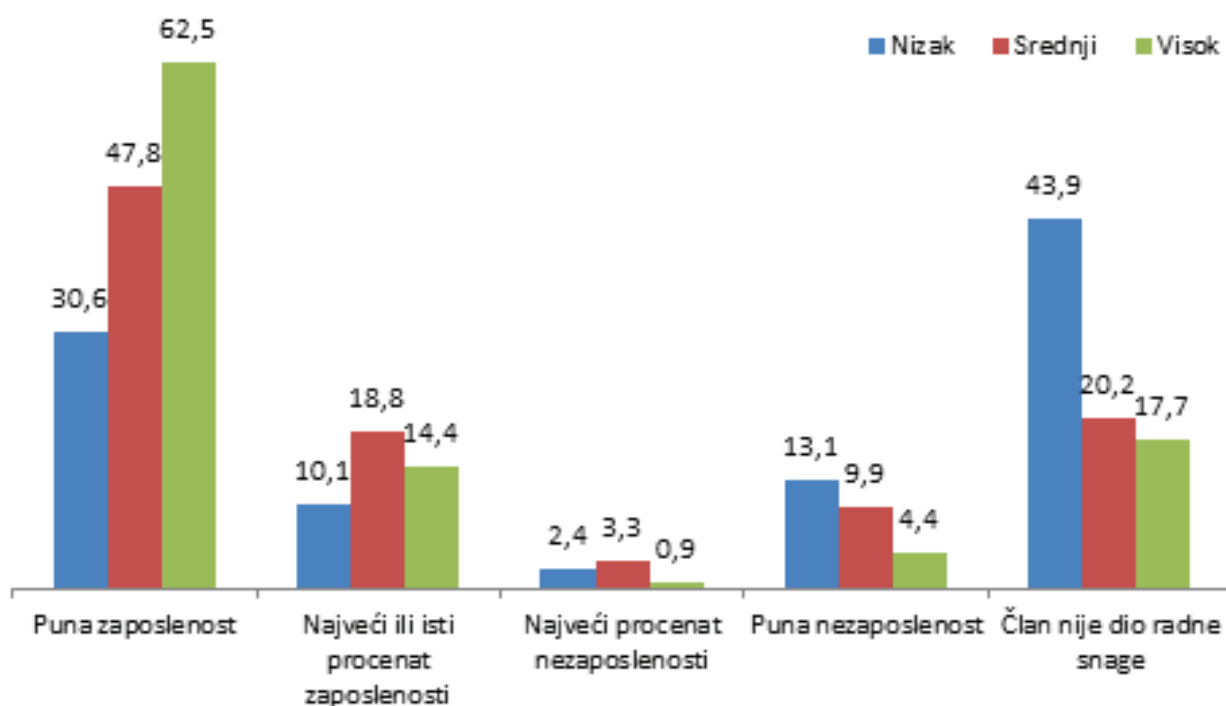
Domaćinstva kod kojih je nosilac osoba sa visokim nivoom obrazovanja pokazuju najveći prosječan broj članova koji pripadaju radnoj snazi i najveći broj zaposlenih osoba. Ovo potvrđuje njihov bolji status u zaposlenju. (Grafikon 3.13)

Grafikon 3.13. Prosječan broj osoba u domaćinstvima, osoba sa 15 godina i više, osoba u radnoj snazi i zaposlenih osoba, u domaćinstvu, po nivou obrazovanja nosilaca domaćinstva, 2011. godina (apsolutne vrijednosti)

Od ukupnog broja domaćinstava kod kojih je nosilac osoba sa visokim obrazovanjem, njih 62,5% je potpuno zaposleno, dok je 13,1% domaćinstava kod kojih je nosilac sa niskim stepenom obrazovanja potpuno nezaposleno.

Grafikon 3.14. Domaćinstva po učešću na tržištu rada i nivou obrazovanja nosioca domaćinstva, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

4. USLOVI STANOVANJA: KARAKTERISTIKE STAMBENIH JEDINICA I POSJEDOVANJE TRAJNIH POTROŠNIH DOBARA

4.1. Karakteristike stambenih jedinica

Karakteristike i tipovi stambenih jedinica i domaćinstava, raspoloživost usluga, posjedovanje trajnih potrošnih dobara, zakonski status korištenja stambenih jedinica, visina izdataka za plaćanje rente i režijskih troškova, predstavljaju osnovne informacije za analizu uslova stanovanja domaćinstava u Bosni i Hercegovini.

Najveći procenat domaćinstava živi u posebnim kućama (70%), a manje od 1/5 u stambenim zgradama. Veoma je nizak procenat ostalih tipova izgradnje („lamela/blok kuća/dupleks“, „montažne kuće“, „ostalo-nestambeni objekti“) gdje živi 2,0% ukupnih domaćinstava, dok 8,9% domaćinstava živi u jednom dijelu kuće. Posmatrano i po geografskim područjima uočljivo je da najveći procenat domaćinstava živi u posebnim kućama. (Grafikon 4.1. i Tabela 4.1).

Grafikon 4.1. Glavne stambene jedinice po tipu izgradnje, BiH, 2011 (vrijednosti u procentima)

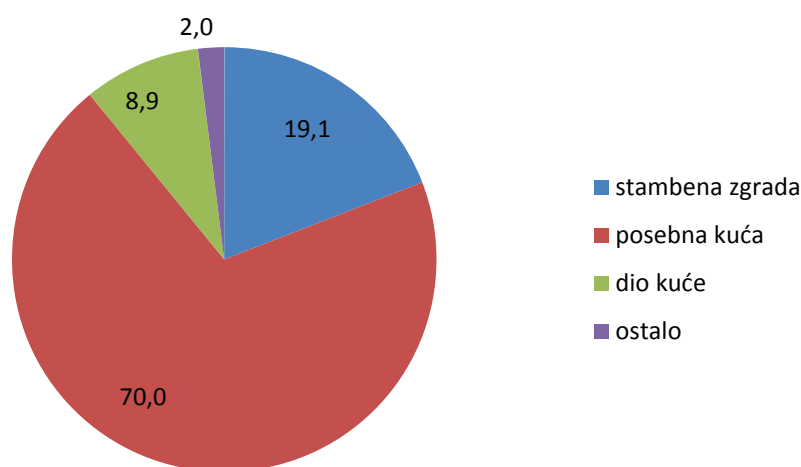

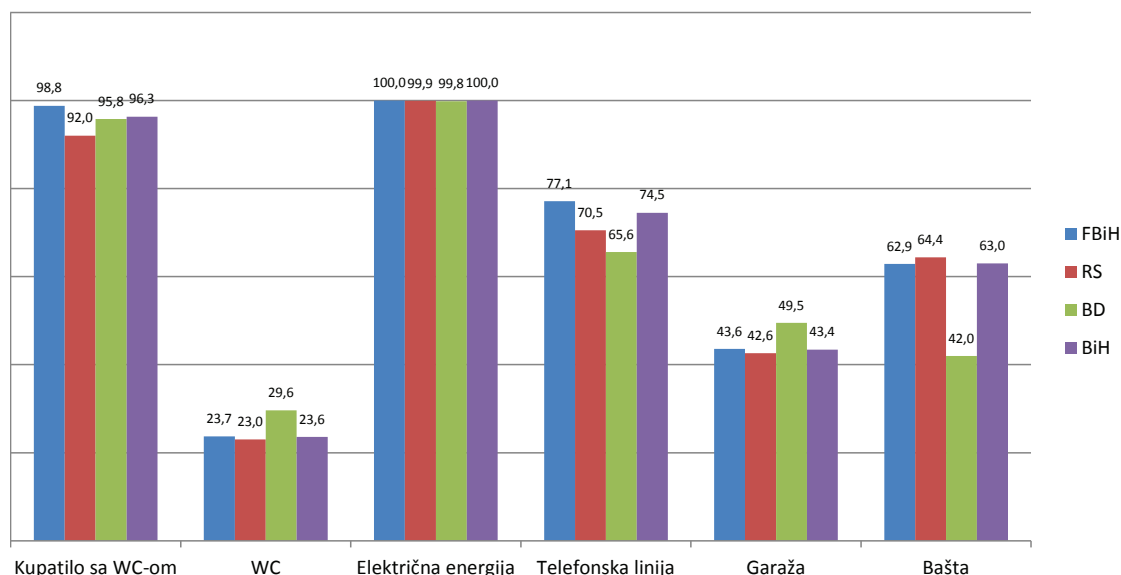
Tabela 4.1. Glavne stambene jedinice po tipu izgradnje i geografskom području, 2011. (vrijednosti i vrijednosti u hiljadama)

Geografsko područje	Tip stambene jedinice				Ukupno (=100%)
	Stambena zgrada	Posebna kuća	Dio kuće	Ostalo	
Federacija BiH	21,5	64,8	11,9	1,8	652
Republika Srpska	15,2	78,5	3,8	2,4	359
Brčko distrikt BiH	(9,5)	84,0	:	:	22
Bosna i Hercegovina (=100%)	19,1	70,0	8,9	2,0	1.033
Geografsko područje	Stambena zgrada	Posebna kuća	Dio kuće	Ostalo	Ukupno
Federacija BiH	71,2	58,4	83,9	55,9	63,1
Republika Srpska	27,8	39,0	14,9	42,6	34,8
Brčko distrikt BiH	(1,1)	2,5	:	:	2,1
Bosna i Hercegovina (=100%)	197	723	92	21	1.033

U stambenoj jedinici koja ima kupatilo sa toaletom živi 96,3% domaćinstava (Grafikon 4.2). Sve stambene jedinice imaju električnu energiju, dok 74,5% imaju telefonsku liniju. Garažu ima 43,4 % stambenih jedinica, a više od pola njih ima baštu.

U pogledu raspoloživosti infrastrukture stambenih jedinica, razlike između geografskih područja su veoma male. Kada je u pitanju raspoloživost kupatila nešto lošija situacija je u Republici Srpskoj. Pristup tekućoj vodi i telefonskim linijama je slabiji u Republici Srpskoj u i Brčko distriktu BiH nego u Federaciji BiH. Nešto je veći procenat stambenih jedinica sa baštama u Republici Srpskoj.

Grafikon 4.2. Infrastruktura glavne stambene jedinice po geografskom području, 2011. (vrijednosti u procentima)

Tekuću vodu u stambenoj jedinici ili iz pojedinačnog izvora u neposrednoj blizini ima 96,1% domaćinstava u BiH. Najviši procenat tekuće vode u stambenoj jedinici ili iz pojedinačnog izvora u neposrednoj blizini ima Federacija Bosne i Hercegovine 98,8%. Veći je procenat domaćinstava koja imaju vodu u stambenoj jedinici u gradskim područjima nego u ostalim (tabela 4.2).

Tabela 4.2. Glavne stambene jedinice po tipu izgradnje i geografskom području, 2011. (vrijednosti i vrijednosti u hiljadama)

Geografsko područje		Tekuća voda u stambenoj jedinici i iz pojedinačnog izvora	Tekuća voda iz vodovoda-zajednička česma do 200 m udaljena od st. jedinice	Ostalo
Federacija BiH	Gradsko	99,3	:	:
	Ostalo	98,3	(0,9)	(0,7)
	Ukupno	98,8	(0,8)	(0,4)
Republika Srpska	Gradsko	95,6	(3,8)	:
	Ostalo	88,5	10,4	:
	Ukupno	91,3	7,8	(0,9)
Brčko distrikt BiH	Gradsko	95,6	:	:
	Ostalo	93,4	:	:
	Ukupno	94,6	:	:
Bosna i Hercegovina	Gradsko	98,0	1,7	:
	Ostalo	94,6	4,6	(0,9)
	Ukupno	96,1	3,3	(0,6)

a) Ukupno se odnosi na stambene jedinice tipa koji se razlikuje od tipova „nestambeni objekti“ i „ostalo“.

Starija domaćinstva (samci ili bračni parovi), za razliku od drugih tipova, više karakterišu stambene jedinice bez kupatila sa WC-om (Tabela 4.3). Manji od prosjeka je i procenat garaža u ovim domaćinstvima.

Tabela 4.3. Opis glavne stambene jedinice po tipu domaćinstva, 2011. (vrijednosti u procentima)

Tip domaćinstva	Karakteristike stambene jedinice				
	Kupatilo sa WC-om	WC	Električna energija	Garaža	Bašta
Samačka < 65 godina	90,5	23,9	100,0	26,4	48,3
Samačka >=65 godina	91,0	19,9	100,0	23,5	53,6
Bračni par bez djece < 65 godina	97,2	22,6	100,0	46,7	62,3
Bračni par bez djece >=65 godina	96,3	23,1	100,0	37,9	65,2
Bračni par s 1 djetetom	98,3	22,7	100,0	47,5	59,3
Bračni par s 2 djeteta	98,6	23,5	100,0	52,3	66,6
Bračni par s 3 i više djece	96,7	30,1	99,9	51,6	68,9
Samohrani roditelji	96,3	23,0	99,6	28,6	52,8
Samohrani roditelji + drugi srodnici	97,4	25,8	100,0	45,9	65,1
Bračni par s djecom + drugi srodnici	98,0	24,2	100,0	61,0	79,4
Bračni par s djecom + roditelji	99,7	29,3	100,0	60,8	79,0
Ostalo	93,9	23,7	100,0	43,8	69,6

Centralno grijanje iz toplana ima 9,1% domaćinstava u BiH, a 15,5% ima etažno grijanje. (Tabela 4.4). Najveći procenat domaćinstava koristi pojedinačne peći (74,9%).

Tabela 4.4. Način zagrijavanja stambene jedinice po geografskom području, 2011. (vrijednosti u hiljadama i vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Način zagrijavanja stambene jedinice				Ukupno domaćinstava (a)
	Centralno grijanje (%)	Etažno grijanje (%)	Pojedinačne peći (%)	Ostalo (%)	
Federacija BiH	10,4%	17,8%	71,4%	0,4%	652
Republika Srpska	7,3%	11,5%	80,5%	0,7%	358
Brčko distrikt BiH	-	13,0%	87,0%	-	22
Bosna i Hercegovina	9,1%	15,5%	74,9%	0,5%	1.033

(a) Ukupno se odnosi na stambene jedinice tipa koji se razlikuje od tipova „nestambeni objekti“ i „ostalo“.

89,3% domaćinstava koja nemaju centralno grijanje koristi ugalj, drvo za loženje i druga čvrsta goriva za zagrijavanje stambene jedinice (Tabela 4.5).

Tabela 4.5. Osnovni energenti koji se koriste za grijanje po geografskom području, 2011.
(vrijednosti u hiljadama i vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Domaćinstva bez centralnog grijanja					Ukupno domaćinstava (a)
	Zemni gas iz mreže (%)	Električna energija (%)	Ugalj, drvo i ostala čvrsta goriva (%)	Mazut, lož ulje ili druga tečna goriva (%)	Ostali energenti	
Federacija BiH	6,9	6,2	86,0	(0,6)	:	583
Republika Srpska	-	4,5	95,0	:	:	330
Brčko distrikt BiH	-	(8,4)	91,0	:	-	22
Bosna i Hercegovina	4,3	5,7	89,3	(0,5)	:	935

(a) Ukupno se odnosi na stambene jedinice bez centralnog grijanja.

Većina domaćinstava (38,2%) živi u stambenoj jedinici sa tri sobe, zatim slijede domaćinstva koja žive u stambenoj jedinici sa četiri sobe (25,9%). Mali je procenat domaćinstava koja žive u jednoj sobi ili u stambenoj jedinici koja ima više od pet soba (Tabela 4.6).

Tabela 4.6. Broj soba i prosječna površina glavne stambene jedinice po geografskom području, 2011.
(apsolutne vrijednosti, vrijednosti u hiljadama i vrijednosti u procentima)

Broj soba	Geografsko područje							
	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH		Bosna i Hercegovina	
	Struktura %	Prosječna površina u m ²	Struktura %	Prosječna površina u m ²	Struktura %	Prosječna površina u m ²	Struktura %	Prosječna površina u m ²
1	1,1	32,45	(1,1)	(49,78)	:	:	1,1	38,64
2	12,9	46,77	18,8	50,15	27,4	59,22	15,3	48,69
3	35,5	62,69	43,0	64,93	40,7	72,94	38,2	63,80
4	28,0	80,09	22,4	82,09	20,4	85,57	25,9	80,78
5	12,7	99,89	8,7	102,14	(8,1)	(96,87)	11,2	100,45
6 i više	9,8	126,35	6,0	138,27	:	:	8,3	129,27
Ukupno (=100%) (a)	652	76,11	358	73,45	22	74,59	1.032	75,15

(a) Ukupno se odnosi na stambene jedinice tipa koji se razlikuje od tipova „nestambeni objekti“ i „ostalo“.

Prosječna površina glavne stambene jedinice u Bosni i Hercegovini je 75 m². Nisu zabilježene neke značajne razlike po geografskim područjima u prosječnoj površini stambene jedinice. U prosjeku samci žive u manjim stambenim jedinicama u poređenju sa ostalim tipovima domaćinstava. Pored samačkih domaćinstava, samohrani roditelji (u prosjeku 2,43 članova) i bračni parovi bez djece žive u relativno manjim stambenim jedinicama. U najvećim stambenim jedinicama žive domaćinstva sa udruženim članovima ili bračni parovi sa 3 ili više djece (Tabela 4.7).

Tabela 4.7. Prosječan broj članova u glavnoj stambenoj jedinici, broj soba i površina u m2 po tipu domaćinstva, 2011.

Tip domaćinstva	Prosječan broj članova	Prosječan broj soba	Prosječna površina u m2
Samačka < 65 godina	1,00	2,9	60,83
Samačka >=65 godina	1,00	2,9	61,14
Bračni par bez djece < 65 godina	2,00	3,3	71,67
Bračni par bez djece >=65 godina	2,00	3,3	70,05
Bračni par s 1 djetetom	3,00	3,6	74,81
Bračni par s 2 djeteta	4,00	3,8	78,77
Bračni par s 3 i više djece	5,36	4,0	85,44
Samohrani roditelji	2,43	3,4	68,90
Samohrani roditelji + drugi srodnici	4,47	3,9	82,95
Bračni par s djecom + drugi srodnici	5,74	4,4	97,74
Bračni par s djecom + roditelji	5,17	4,2	87,59
Ostalo	3,36	3,7	81,83

Većina domaćinstava (91,5%) su vlasnici stambene jedinice u kojoj žive. Samo 2,8% domaćinstava živi u stambenoj jedinici u kojoj je domaćinstvo zakupac ili podstanar (Tabela 4.8). Najveći procenat vlasništva stanova zabilježen je u Brčko distriktu BiH, dok je u Republici Srpskoj zabilježen najveći procenat iznajmljenih stambenih jedinica.

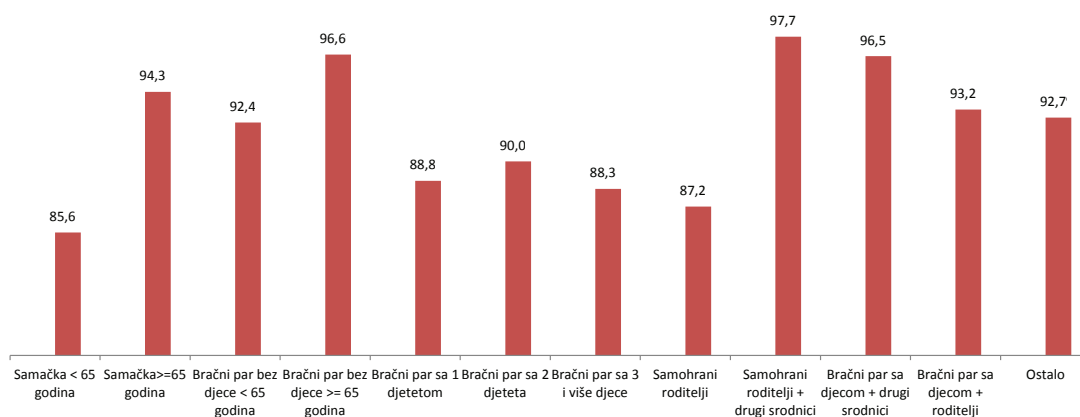
Tabela 4.8. Glavne stambene jedinice po zakonskom statusu korištenja po geografskom području, 2011. (vrijednosti u hiljadama i vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Zakonski status korištenja			Ukupno (=100%) (a)
	Zakupac ili podstanar	U vlasništvu, suvlasništvu ili postupku otkupa	Ostalo	
Federacija BiH	2,6	91,6	5,8	652
Republika Srpska	3,0	91,3	5,8	358
Brčko distrikt BiH	:	93,4	:	22
Bosna i Hercegovina	2,8	91,5	5,7	1.032

(a) Ukupno se odnosi na stambene jedinice tipa koji se razlikuje od tipova „nestambeni objekti“ i „ostalo“.

Najčešći zakonski status korištenja za sve tipove domaćinstava jeste vlasništvo nad stambenim jedinicama: vrijednosti koje prelaze 90% zabilježene su kod starijih domaćinstava (samačka domaćinstva ili bračni parovi), kod bračnih parova mlađih od 65 godina bez djece i kod domaćinstava sa udruženim članovima, koja najvjerovatnije žive zajedno da bi što bolje iskoristili stambenu jedinicu (Grafikon 4.3).

Grafikon 4.3. Glavna stambena jedinica po vlasništvu ili suvlasništvu i tipu domaćinstva, 2011. (vrijednosti u procentima)

Prosječna mjesečna zakupnina u BiH iznosi 170,67 KM. Skoro 2/3 domaćinstava koja plaćaju zakupninu žive u nenamještenoj stambenoj jedinici, ali je očigledno da je mjesečna zakupnina veća za stambene jedinice koje se iznajmljuju sa opremom (188,23 KM) u odnosu na 161,26 KM zakupnine za stambene jedinice koje se iznajmljuju bez opreme.

Tabela 4.9. Unajmljene glavne stambene jedinice i prosječna mjesečna zakupnina po geografskom području i opremljenosti, 2011. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Zakupac ili podstanar (%)	Prosječna mjesečna zakupnina (KM)
Federacija BiH	2,6	169,34
Republika Srpska	3,0	171,56
Brčko distrikt BiH	:	:
Bosna i Hercegovina	2,8	170,67
Namještena		
Da	34,9	188,23
Ne	65,1	161,26

4.2. Posjedovanje trajnih potrošnih dobara

Skoro sva domaćinstva u BiH imaju trajna potrošna dobra: frižider, električni ili plinski štednjak, mašinu za veš, opremu za čišćenje i grijalicu, bojler, napu. U svim slučajevima procenti prelaze 90% (Grafikon 4.4).

Mali je procenat domaćinstava u BiH koja imaju mašinu za šivenje ili pletenje (11,%), mašinu za suđe (18,7%) i klima-uređaj (9,8%).

Ako posmatramo po entitetima, Republika Srpska ima najniži procenat spomenutih dobara (osim peći na drva i ugalj i mašina za šivenje i pletenje), što možemo objasniti pretežno neurbanim karakterom područja.

U Federaciji BiH je najveći procenat domaćinstava koja posjeduju mašinu za suđe i opremu za čišćenje.

U Brčko distriktu BiH najveći broj domaćinstava posjeduje klima uređaj u odnosu na druga područja u BiH.

Grafikon 4.4. Trajna potrošna dobra u domaćinstvima po geografskom području, BiH, 2011. (vrijednosti u procentima)

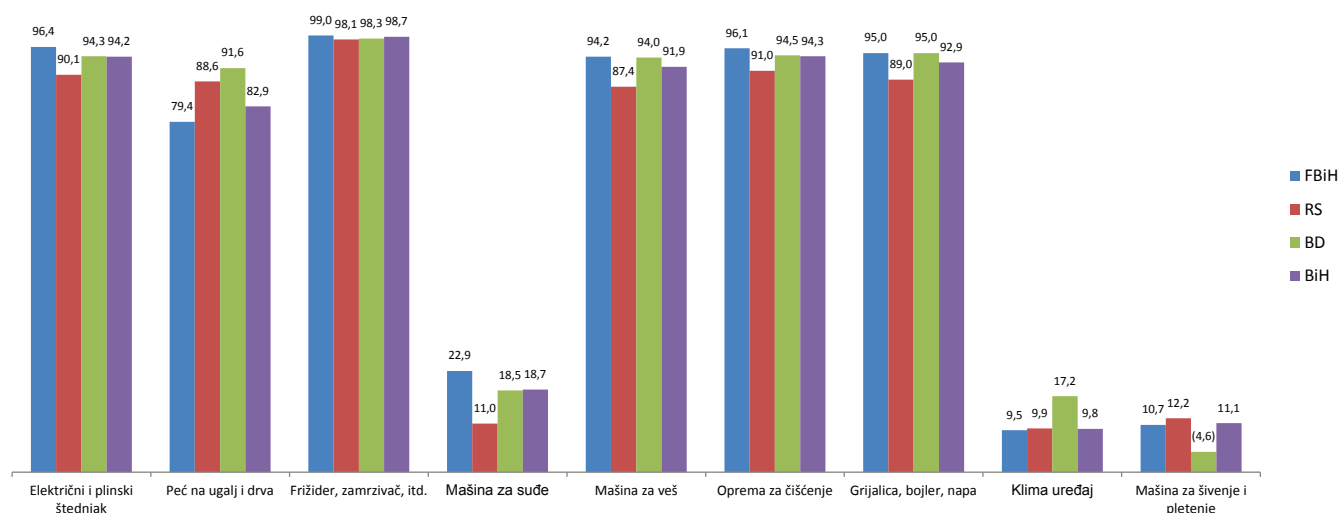

Tabela 4.10. Trajna potrošna dobra u domaćinstvima po tipu domaćinstva, 2011. (vrijednosti u procentima)

Tip domaćinstva	Trajna potrošna dobra								
	Električni ili plinski štednjak	Peć na uglj ili drva	Frižider, zamrzivač i sl.	Mašina za suđe	Mašina za veš	Oprema za čišćenje	Grijalica, bojler, napa	Klima uređaj	Mašina za šivanje i pletenje
SD < 65 godina	90,6	76,6	94,8	12,9	82,0	88,7	86,3	(6,6)	(6,2)
SD >=65 godina	87,6	83,1	96,6	(4,8)	75,0	83,5	85,2	(4,0)	8,8
BP bez djece < 65 godina	95,8	79,7	98,7	21,6	95,1	96,6	94,4	11,7	10,7
BP bez djece >=65 godina	94,3	83,2	99,2	13,4	90,2	92,7	92,5	6,9	11,2
BP sa 1 djetetom	95,5	79,9	99,4	24,2	95,8	96,5	94,1	13,3	12,2
BP sa 2 djeteta	96,9	83,4	99,6	26,3	97,7	98,3	95,9	12,7	10,1
BP sa 3 i više djece	93,3	87,7	99,4	27,9	94,7	96,3	93,4	13,6	13,9
Samohrani roditelji	95,4	77,1	98,6	14,5	92,1	94,5	94,0	(6,7)	(8,9)
Samohrani roditelji + drugi srodnici	95,3	82,2	98,6	22,0	94,6	96,8	94,6	(12,9)	(16,6)
BP s djecom + drugi srodnici	93,1	92,0	99,8	17,6	95,4	96,7	95,5	(10,5)	15,5
BP s djecom + roditelji	95,8	92,7	99,7	17,4	98,3	98,7	95,4	(7,4)	(14,2)
Ostalo	94,8	86,0	98,4	(12,9)	90,9	92,3	93,0	(7,3)	(11,8)

Posjedovanje trajnih potrošnih dobara, kao što su peć na drva ili ugalj, mašina za veš i oprema za čišćenje vezana su sa veličinom domaćinstva: veća domaćinstva i domaćinstva sa djecom uglavnom imaju veće procenete vlasništva. Mašinu za suđe, grijalicu, bojler, napu i klima uređaj uglavnom imaju domaćinstva sa djecom u većem procentu, dok mašinu za šivenje i pletenje u većem procentu imaju domaćinstva sa udruženim članovima koja su karakteristična za neurbana područja (Tabela 4.10).

Peć na ugalj ili drva u mnogo većem procentu posjeduju domaćinstva u neurbanim područjima, a mašinu za suđe domaćinstva u urbanim naseljima (Tabela 4.11).

Tabela 4.11. Trajna potrošna dobra u domaćinstvima po tipu naselja, 2011 (vrijednosti u procentima)

Tip naselja	Trajna potrošna dobra								
	Električni ili plinski štednjak	Peć na ugalj ili drva	Frižider, zamrzivač i sl.	Mašina za suđe	Mašina za veš	Oprema za čišćenje	Grijalica, bojler, napa	Klima uređaj	Mašina za šivanje i pletenje
Gradsko	98,4	63,4	99,1	27,4	97,0	97,8	96,9	14,9	14,5
Ostalo	91,0	97,7	98,3	12,0	87,9	91,6	89,8	5,9	8,5
Ukupno	94,2	82,9	98,7	18,7	91,9	94,3	92,9	9,8	11,1

Više od pola domaćinstava u Bosni i Hercegovini (53,6%) posjeduje automobil. Generalno posmatrano, najrasprostranjenije vozilo je automobil, a zatim bicikl (24,8%) (Tabela 4.12).

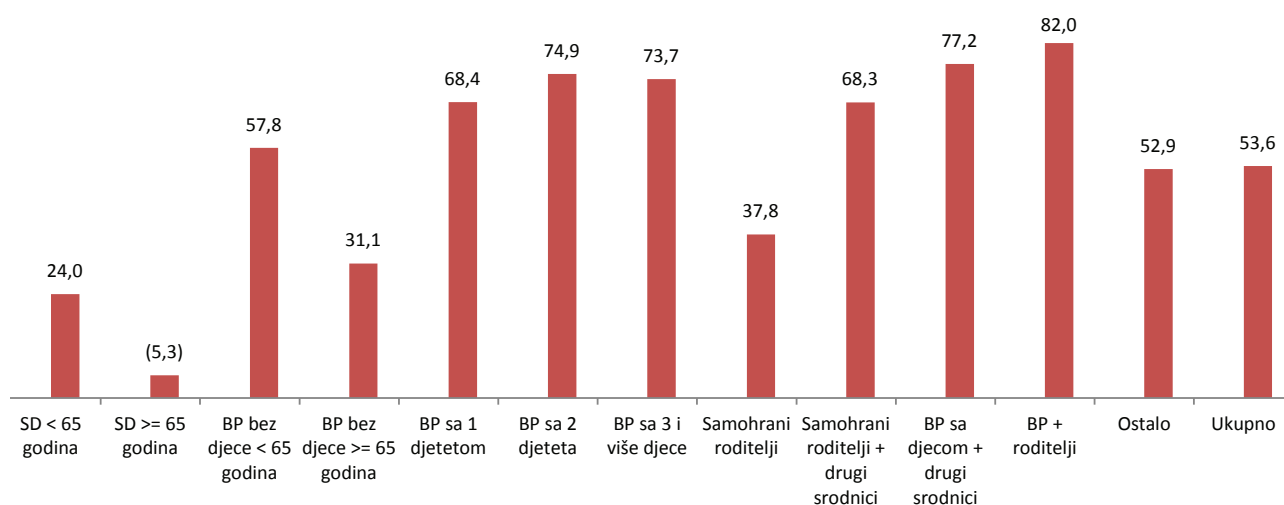
Tabela 4.12. Vozila po geografskom području, 2011. (vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Vozila			
	Automobil	Motocikl	Motor, skuter, moped	Bicikl
Federacija BiH	55,5	(0,8)	1,5	21,0
Republika Srpska	50,0	(1,6)	2,9	31,3
Brčko distrikt BiH	57,9	:	:	29,1
Bosna i Hercegovina	53,6	1,1	2,0	24,8

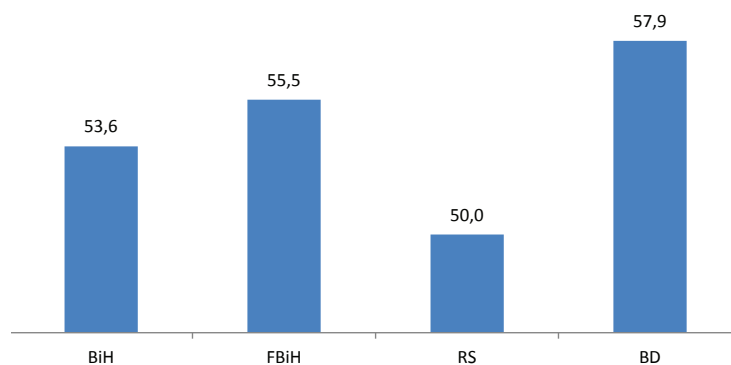
Procenat posjedovanja automobila u slučaju starijih bračnih parova bez djece je 31,1%; vrijednost je niska i u slučaju samohranih roditelja (37,8%) (Grafikon 4.5). Samačka domaćinstva ipak imaju najniži procenat posjedovanja automobila.

Više od 60% je procenat posjedovanja automobila kod bračnih parova sa jednim, dvoje i troje ili više djece i više od 75% kod bračnih parova sa djecom koji žive sa srodnici ili roditeljima.

Grafikon 4.5. Posjedovanje automobila u BiH, po tipu domaćinstva, 2011. (vrijednosti u procentima)

Grafikon 4.6. Posjedovanje automobila po geografskom području, 2011 (vrijednosti u procentima)

Posmatrajući po geografskom području, najveći procenat posjedovanja automobila je u Brčko distriktu BiH.

Mobilni telefon ima 80,5% domaćinstava u BiH, satelitsku antenu ima 11,7%, a manje od 2% ima telefon sa sekretaricom ili faks (Grafikon 4.7).

Kada je u pitanju oprema za telekomunikacije domaćinstva u Federaciji BiH uglavnom pokazuju najveći procenat vlasništva.

Grafikon 4.7. Oprema za telekomunikacije po geografskom području, 2011. (vrijednosti u procentima)

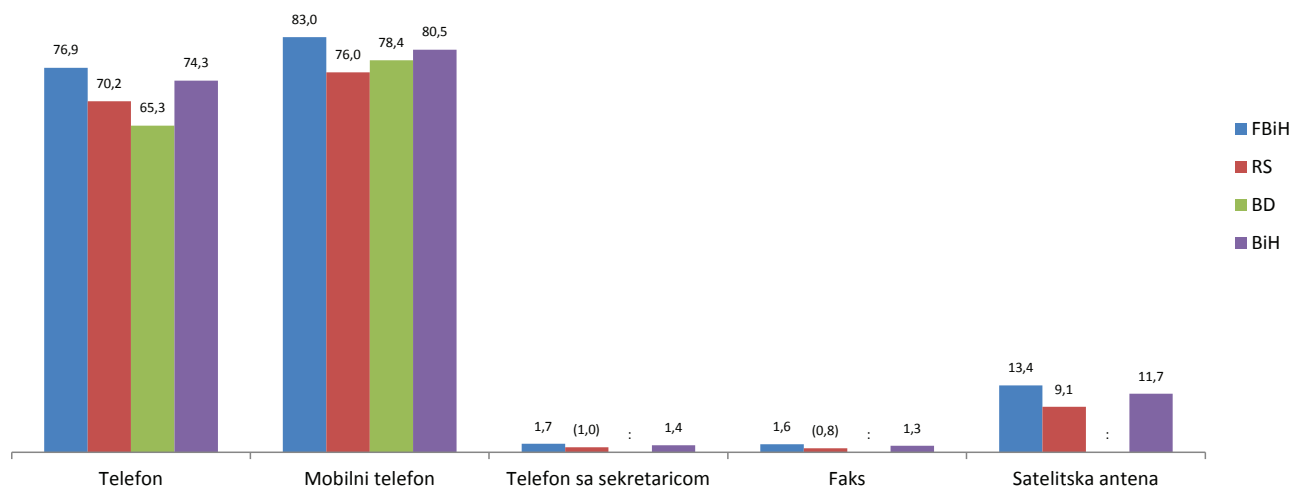

Tabela 4.13. Oprema za telekomunikacije po tipovima domaćinstva, 2011. (vrijednosti u procentima)

Tip domaćinstva	Oprema za telekomunikacije		
	Telefon	Mobilni telefon	Satelitska antena
Samačka < 65 godina	56,5	70,9	(8,6)
Samačka >=65 godina	66,5	27,3	(4,4)
Bračni par bez djece < 65 godina	74,5	82,3	11,2
Bračni par bez djece >=65 godina	83,0	50,4	7,2
Bračni par s 1 djetetom	76,8	95,1	13,5
Bračni par s 2 djeteta	74,4	97,5	15,6
Bračni par s 3 i više djece	67,7	96,8	15,1

Tip domaćinstva	Oprema za komunikacije		
	Telefon	Mobilni telefon	Satelitska antena
Samohrani roditelji	70,7	87,4	9,6
Samohrani roditelji + drugi srodnici	83,3	95,1	(9,1)
Bračni par s djecom + drugi srodnici	82,3	97,6	17,9
Bračni par s djecom + roditelji	86,4	97,6	18,0
Ostalo	74,9	87,0	(11,0)

Starije osobe rjeđe posjeduju mobilni telefon (bilo da su samačka domaćinstva ili bračni parovi). Bračni parovi sa djecom pokazuju najveći procenat posjedovanja ovog uređaja (Tabela 4.13).

Tabela 4.14. Oprema za rekreaciju i slobodno vrijeme po geografskom području, 2011. (vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Oprema za rekreaciju						
	Televizor	Video rekorder, DVD	HiFi sistem	Personalni računar, štampač	Internet priključak	Čamci, kanui, daske za surfanje	Muzički instrumenti
Federacija BiH	99,0	70,0	70,1	42,6	32,2	(0,9)	5,0
Republika Srpska	97,2	49,3	42,6	34,4	25,5	(0,9)	6,2
Brčko distrikt BiH	99,2	72,3	52,1	37,2	29,7	-	:
Bosna i Hercegovina	98,4	62,9	60,1	39,6	29,8	0,9	5,4

Skoro svako domaćinstvo u BiH ima televizor, više od pola ima videorekorder ili DVD i Hi-Fi sistem, 39,6% ima personalni računar, a 29,8% ima internet priključak (Tabela 4.14). Veoma je nizak procenat domaćinstava koja posjeduju muzičke instrumente (5,4%) ili čamac, kanu ili dasku za surfanje (0,9%).

Manji od prosjeka je broj samačkih domaćinstava koja imaju televizor. Bračni parovi sa djecom bilježe značajno visok procenat videorekordera i DVD-ova, kao i domaćinstva sa udruženim članovima. Hi-Fi sistemi su manje prisutni kod starije populacije i u samačkim domaćinstvima, ali ipak najznačajnije razlike su zabilježene u posjedovanju personalnih računara: najviši procenat posjedovanja imaju domaćinstva sa djecom, samohrani roditelji i domaćinstva sa udruženim članovima. Internet usluge također najviše koriste domaćinstva sa djecom i domaćinstva sa udruženim članovima. (Tabela 4.15).

Tabela 4.15. Oprema za rekreaciju po tipu domaćinstva, 2011. (vrijednosti u procentima)

Tip domaćinstva	Oprema za rekreaciju				
	Televizor	Video rekorder, DVD	HiFi sistem	Personalni računar, štampač	Internet priključak
Samačka < 65 godina	94,7	43,9	52,3	18,2	(13,1)
Samačka >=65 godina	95,1	18,3	33,4	:	:
Bračni par bez djece < 65 godina	99,2	64,0	59,1	23,3	16,1
Bračni par bez djece >=65 godina	97,9	34,7	44,3	(6,8)	(5,7)
Bračni par s 1 djetetom	99,4	77,7	65,6	55,3	41,8
Bračni par s 2 djeteta	99,5	83,6	74,9	67,0	50,7
Bračni par s 3 i više djece	98,9	77,2	72,5	57,4	41,7
Samohrani roditelji	98,3	67,2	64,2	41,0	33,4
Samohrani roditelji + drugi srodnici	99,5	74,4	68,7	53,3	42,3
Bračni par s djecom + drugi srodnici	99,3	76,5	62,5	51,0	39,3
Bračni par s djecom + roditelji	99,6	79,5	68,8	62,6	44,3
Ostalo	98,4	59,0	56,3	34,4	22,0

5 IZDACI ZA POTROŠNJU: NIVO I STRUKTURA

5.1. Glavne činjenice

U Bosni i Hercegovini u 2011. godini prosječni mjesečni izdaci za potrošnju su iznosili 1.569,33 KM po domaćinstvu.

U prosjeku, jedno domaćinstvo mjesečno troši 511,60 KM za hranu i piće, dok su izdaci za neprehrambene proizvode i usluge iznosili 1.057,73 KM (Tabele 5.1 i 5.2).

Dakle, jedna trećina ukupnih mjesečnih izdataka domaćinstva se odnosi na hranu i piće, zatim 23,9% na održavanje stambene jedinice i režijske troškove, 14,6% na prijevoz i komunikacije, 4,9% na namještaj, kućanske aparate i redovno održavanje, 4,7% za odjeću i obuću, 3,6% na zdravstvo i preostalih 15,7% na druge proizvode i usluge (duhan, rekreacija i kultura, obrazovanje, ugostiteljske usluge i usluge hotelskog smještaja, itd).

Ako se sumiraju osnovni mjesečni izdaci domaćinstva (hrana, režijski izdaci, zdravstvo, prijevoz i obrazovanje) može se vidjeti da su skoro 3/4 (71,9%) izdataka osnovni izdaci koji se ne mogu izbjeći i oni mjesečno iznose 1.129,61KM za prosječno domaćinstvo u Bosni i Hercegovini.

Tabela 5.1. Prosječni mjesečni izdaci po kategorijama, 2011.
(vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
UKUPNO HRANA I PIĆE	511,60	32,6
Duhan	38,06	2,4
Odjeća i obuća	73,48	4,7
Stanovanje	237,33	15,0
El. energija, plin, voda i ostala goriva	138,93	8,9
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	77,08	4,9
Zdravstvo	57,08	3,6
Prijevoz	172,74	11,0
Komunikacije	55,78	3,6
Rekreacija i kultura	45,40	2,9
Obrazovanje	11,93	0,8
Ugostiteljske usluge	31,36	2,0
Usluge smještaja	13,54	0,9
Ostali proizvodi i usluge	105,2	6,7
UKUPNO NEPREHRANA	1.057,73	67,4
UKUPNO (=100%)	1.569,33	100,0

Ako se analizira kategorija ishrane, može se vidjeti da se mjesečno najviše novca izdvaja za meso (118,86 KM ili 23,2%), zatim voće i povrće (16,4%), mlijeko, sir i jaja (14,3%), hljeb i žitarice (14,5%), bezalkoholna pića (9,2%). Od ukupnih izdvajanja za hranu i pića najmanje se izdvaja za ribu (2,3%) i alkoholna pića (3,5%).

Od ukupnog broja domaćinstava najviše je domaćinstava (55,9%) koja, u periodu od dvije sedmice (referentni period) bar jednom kupuju meso peradi, zatim juneće meso (51,5%), teletinu (29,3%), te 19,6% domaćinstava koja kupuju sušeno i dimljeno meso svih vrsta. U posmatranom periodu, svinjsko meso je kupovalo 13,6% domaćinstava.

Tabela 5.2. Prosječni mjesečni izdaci za hranu i piće po kategorijama, 2011.
(vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Hljeb i žitarice	74,38	14,5
Meso	118,86	23,2
Riba	11,73	2,3
Mlijeko, sir, jaja	73,04	14,3
Ulja i masnoće	25,16	4,9
Voće	34,92	6,8
Povrće	49,00	9,6
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	40,20	8,0
Ostali prehrambeni proizvodi	18,60	3,7
Bezalkoholna pića	47,74	9,2
Alkoholna pića	17,99	3,5
UKUPNO HRANA I PIĆE (=100%)	511,60	100,0
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	82,73	16,2

Ako se detaljnije razmotre izdaci za prehrambene proizvode, s osvrtom na neke značajnije proizvode može se reći sljedeće: u grupi Voće najviše je domaćinstava koja, u posmatranom periodu, kupuju banane (68,0%), zatim jabuke (52,6%), limun (51,6%), kruške, (15,0%), grožđe (13,2%), orahe (15,8%).

Krompir je kupovalo 37,2% domaćinstava, grah 29,8%, paradajz 31,3%, luk - bijeli i crni 27,2%, a zatim papriku, mrkvu itd.

Mlijeko i mliječni proizvodi su veoma značajni prehrambeni proizvodi za naša domaćinstva. U toku posmatrane dvije sedmice 76,8% je domaćinstava koja su kupovala svježe mlijeko, 58,4% ih je kupovalo jogurt, 54,0% pavlaku, 43,1% mladi sir, itd. Jaja je kupovalo 64,0% domaćinstava.

Izdaci za hljeb i žitarice učestvuju sa 14,5% u ukupnim izdacima za prehrambene proizvode, što iznosi 74,38 KM mjesečno. U okviru ove grupe proizvoda najveća izdvajanja su za hljeb i brašno.

Za hranu i piće konzumiranu izvan kuće, prosječno mjesečno se izdvaja 2,0% od ukupnih izdataka domaćinstva (31,36 KM). U toku dvije sedmice, 24,7% domaćinstava je imalo bar jedan obrok ili piće u restoranima, 26,4% u kafeima, barovima ili bifeima i 10,4% u radničkim ili studentskim kantinama.

Dio izdataka za potrošnju hrane i pića (82,73 KM, 16,2%) se odnosi na procijenjenu vrijednost izdataka iz vlastite proizvodnje¹. Oni ne predstavljaju stvarnu kupovinu (ne podrazumijevaju novčane izdatke domaćinstva) već su uključeni u procijenjenu vrijednost izdataka za potrošnju da bi se omogućilo poređenje izdataka za potrošnju između domaćinstava koja imaju i onih koja nemaju potrošnju iz vlastite proizvodnje.

Domaćinstva koja sama proizvode voće i povrće imaju daleko manju potrošnju ovih proizvoda u poređenju sa domaćinstvima koja iste kupuju: jabuke su najzastupljenije (konzumiralo ih je 10,9% domaćinstava), zatim kruške (4,6%), šljive (3,8%) i grožđe (2,4%).

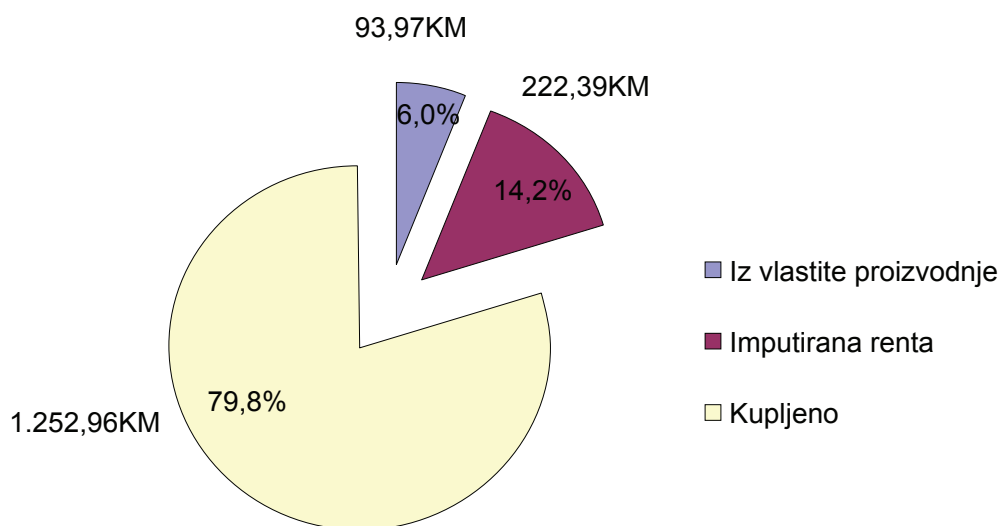
Proizveden u vlastitom domaćinstvu, krompir je konzumiralo 43,8% domaćinstava, luk 37,6%, grah 25,8%, paradajz 10,4%.

¹. Vrijednost procijenjena na osnovu cijena na lokalnom tržištu za proizvode koje je domaćinstvo samo proizvelo.

Tabela 5.3. Prosječni mjesečni izdaci: ukupno, potrošnja iz vlastite proizvodnje i imputirana renta po geografskom području, 2011. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH		Bosna i Hercegovina	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
UKUPNO (=100%)	1.672,39	100,0	1.381,46	100,0	1.585,26	100,0	1.569,33	100,0
- Potrošnja iz vlastite proizvodnje	65,51	3,9	146,32	10,6	81,98	5,2	93,97	6,0
- za hranu	58,17	3,5	128,14	9,3	68,56	4,4	82,73	5,3
- za neprehranu	7,35	0,4	18,18	1,3	(13,42)	(0,8)	11,24	0,7
- imputirana renta	236,52	14,1	197,78	14,3	205,87	13,0	222,39	14,2

Grafikon 5.1. Prosječni mjesečni izdaci: kupljeno, iz vlastite proizvodnje i imputirana renta, 2011. (vrijednosti u KM i procentima)

U definiciju izdataka za potrošnju uključuju se i procjene koje ne predstavljaju stvarnu kupovinu i stvarne izdatke; odnose se na i) potrošnju neprehrambenih proizvoda iz vlastite proizvodnje (na primjer ogrjevi) koja čini 0,7% ukupnih izdataka i ii) imputirana renta za glavnu i sporednu stambenu jedinicu, tj. procijenjena stanarina za domaćinstva koja žive u vlastitim stanovima ili koja besplatno koriste nečiju stambenu jedinicu. Vrijednost imputirane rente je dobijena na bazi procjene koju su dala sama domaćinstva i ona iznosi 222,39 KM (14,2% ukupnih izdataka za potrošnju). Uvođenje „virtualnog izdatka“ za rentu omogućuje poređenje izdataka za potrošnju između domaćinstava koja žive u svojoj stambenoj jedinici i onih koji žive u unajmljenoj stambenoj jedinici (procenat domaćinstava koja imaju vlastiti stan ili stanuju besplatno iznosi 96,2%). Zaključno, iznos izdataka za potrošnju domaćinstava koji se odnosi na stvarnu kupovinu proizvoda i usluga je 1.252,96 KM (Tabela 5.3 i Grafikon 5.1).

Kategorija izdataka za stanovanje je druga najveća kategorija izdataka domaćinstava (15,0%), nakon izdataka za hranu i mjesečno iznosi 237,33 KM; osim imputirane rente, uključuje, stvarnu rentu i redovno održavanje stambene jedinice. Izdaci za režijske troškove (računi za energente, centralno grijanje ili nabavku nekog drugog goriva, vodu, odvoz kućnog otpada i korištenje zajedničkih prostorija), mjesečno u prosjeku iznose 138,93 KM što je 8,9% ukupnih izdataka.

Osim ovih izdataka, domaćinstva jedan dio svog budžeta (4,9%) troše na nabavku i održavanje namještaja i kućanskih aparata, prostirke u kući, sredstava za čišćenje i usluge u kući. Za ove svrhe se prosječno mjesečno izdvaja 77,08 KM.

Za prijevoz, javni i privatni, domaćinstva troše 11,0% svog budžeta, što prosječno mjesečno iznosi 172,74 KM. Izdaci za prijevoz uključuju kupovinu vozila i pogonskih goriva, pojedinačnih i sezonskih karata za javni prijevoz i izdatke za časove vožnje i polaganje vozačkog ispita.

Više od polovine domaćinstava (53,6%) u Bosni i Hercegovini posjeduje automobil, 24,8% ih ima bicikl, 2% motor, moped ili skuter i 1,1% motocikl. Izdatke za registraciju vozila imalo je preko 55% domaćinstava.

U posmatranom periodu (dvije sedmice) 29,9% domaćinstava je imalo izdatke za dizel gorivo, 22,8% za benzin, 13,0% domaćinstava je kupovalo pojedinačne karte za gradski prijevoz i 8,3% imalo izdatke za prijevoz taksijem.

Izdatke za kupovinu mjesečne i sezone karte za gradski prijevoz u mjesecu prije intervjua je imalo 7,2% domaćinstava. U jednomjesečnom periodu prije intervjua, 11,4% domaćinstava je imalo izdatke za ulja i maziva, preko 10% za gume i rezervne dijelove i 9,8% za popravke vozila.

Na kupovinu odjeće i obuće domaćinstva u prosjeku mjesečno izdvajaju 73,48 KM ili 4,7% od ukupnih izdataka domaćinstva. Od ukupnih izdataka za odjeću i obuću, 44,6% se izdvaja za mušku, 38,7% za žensku i 16,7% za dječju odjeću i obuću.

Bolničke usluge, usluge medicinskih i rehabilitacionih centara, usluge izvanbolničkog liječenja i tretmana i stomatološke usluge, uz korištenje farmaceutskih proizvoda, medicinskih preparata i terapijskih pomagala, u prosjeku mjesečno iznose 57,08 KM, što je 3,6% od ukupnih izdataka domaćinstva.

Najznačajniji izdaci u ovoj kategoriji su oni koji se odnose na nabavku lijekova, odnosno, farmaceutskih proizvoda (64,3%).

U dvosedmičnom posmatranom periodu, izdatke za lijekove je imalo 61,4% domaćinstava. U jednomjesečnom periodu prije intervjua usluge javnih bolnica (općih i specijalizovanih) je koristilo 2,3% domaćinstava, a usluge privatnih 0,5% domaćinstava.

Za troškove koji se odnose na kategoriju komunikacija domaćinstva mjesečno izdvajaju 55,78 KM, ili 3,6% njihovih izdataka. U ovu kategoriju se ubraja i kupovina telekomunikacionih aparata i plaćanje računa za njihovo korištenje. U jednomjesečnom periodu prije intervjua, izdatke za fiksni telefon je imalo 74,8% domaćinstava, a za mobilni njih 71,1%. Za TV pretplatu izdatke je imalo 58,7% domaćinstava, za kablovku 28,9% i 25,4% domaćinstava je imalo izdatke za korištenje interneta.

Tokom perioda od dvije sedmice 27,6% domaćinstava je kupovalo dnevne, 9,5% sedmične novine i 16,1% domaćinstava je imalo bar jednu uplatu za igre na sreću. Ova kategorija (rekreacija i kultura) uključuje i nabavku školskih knjiga (ove izdatke je u mjesecu prije intervjua imalo 30,5% domaćinstava), zatim sportske opreme, muzičkih instrumenata, kompjutera, kućnih ljubimaca, te izdatke za sportske i kulturne manifestacije, hobi i druge aktivnosti.

Izdaci za obrazovanje u prosjeku mjesečno iznose 11,93 KM (0,8% ukupnih izdataka). U ovu kategoriju izdataka se ubrajaju: uplata roditelja za boravak djece u obdaništu, izdaci za upisninu za sve nivoe školovanja, kursevi (stranih jezika računara i sl.) i privatni časovi i instrukcije. Ne ubrajaju se izdaci za nabavku školskih knjiga koji iznose 5 KM mjesečno.

Izdaci za ostale proizvode i usluge u prosjeku mjesečno iznose 105,02 KM i oni uključuju registraciju i osiguranje vozila, preparate i usluge za održavanje lične higijene, priloge vjerskim zajednicama i raznim udruženjima, administrativne izdatke, izdatke za bankarske i druge usluge. Za ovu vrstu izdataka domaćinstva izdvajaju 6,7% svog mjesečnog budžeta.

5.2. Razlike po geografskim područjima i tipu naselja

U Federaciji BiH domaćinstva imaju najveću mjesečnu potrošnju, u prosjeku 1.672,39 KM. Nešto nižu potrošnju imaju domaćinstva u Brčko distriktu BiH (1.585,26 KM) i Republici Srpskoj (1.381,45 KM). Razlika u nivou potrošnje između domaćinstava koja žive u Federaciji BiH i Republici Srpskoj je 21,1%, a između Federacije BiH i Brčko distrikta BiH je 5,5%. (Tabela 5.4)

Tabela 5.4. Prosječni mjesečni izdaci po geografskim područjima i kategorijama izdataka, 2011.
(vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova domaćinstva	3,13		2,95		3,04	
UKUPNO HRANA I PIĆE	532,86	31,9	469,18	34,0	575,40	36,3
Duhan	41,78	2,5	30,61	2,2	49,94	3,2
Odjeća i obuća	75,78	4,5	70,40	5,1	55,56	3,5
Stanovanje	250,37	14,9	214,61	15,5	221,90	14,0
El. energija, plin, voda i ostala goriva	145,63	8,7	127,74	9,3	123,15	7,8
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	83,23	5,0	64,93	4,7	93,67	5,9

Kategorija izdataka	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Zdravstvo	62,45	3,7	46,70	3,4	67,36	4,2
Prijevoz	184,93	11,1	150,91	10,9	168,21	10,6
Komunikacije	60,19	3,6	48,08	3,5	50,71	3,2
Rekreacija i kultura	51,85	3,1	34,16	2,5	37,76	2,4
Obrazovanje	13,74	0,8	8,94	0,6	(7,15)	(0,5)
Ugostiteljske usluge	37,65	2,3	20,36	1,5	24,84	1,6
Usluge smještaja	15,11	0,9	11,11	0,8	:	:
Ostali proizvodi i usluge	116,83	7,0	83,72	6,1	103,14	6,5
UKUPNO NEPREHRANA	1.139,53	68,1	912,27	66,0	1.009,86	63,7
UKUPNO (=100%)	1.672,39	100,0	1.381,45	100,0	1.585,26	100,0

Izdaci za hranu i piće u Federaciji BiH iznose 532,86KM, Republici Srpskoj 469,18 KM i Brčko distriktu BiH 575,40 KM. Razlike u nivou potrošnje prehrambenih proizvoda između Federacije BiH i Republike Srpske se mogu pripisati razlici u broju članova u porodici. (Tabela 5.5)

Učešće potrošnje mesa u ukupnoj potrošnji hrane je najveće u Republici Srpskoj (26,5%), za razliku od Federacije BiH (21,7%) i Brčko distrikta BiH (24,1%).

Učešće potrošnje mlijeka, mliječnih proizvoda, sireva i jaja je približno po različitim teritorijalnim područjima i iznosi oko 14%.

Postoje razlike i u potrošnji alkoholnih pića po različitim geografskim područjima. U Republici Srpskoj taj procenat je 4,9%, Federaciji BiH 2,8% i Brčko distriktu BiH 3,3%.

Najniže učešće u ukupnoj potrošnji hrane i pića je potrošnja ribe: 2,2% u Federaciji BiH, 2,9% u Brčko distriktu BiH i 2,4% u Republici Srpskoj.

Tabela 5.5. Prosječni mjesečni izdaci po geografskim područjima i kategorijama izdataka, 2011.
(vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Geografsko područje					
	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova domaćinstva	3,13		2,95		3,04	
Hljeb i žitarice	79,47	14,9	64,48	13,7	85,26	14,8
Meso	115,15	21,7	124,47	26,5	137,44	24,1
Riba	11,88	2,2	11,16	2,4	16,58	2,9
Mlijeko, sir, jaja	76,80	14,4	65,98	14,1	76,79	13,3
Ulja i masnoće	28,51	5,3	18,93	4,0	27,90	4,8
Voće	38,21	7,2	28,81	6,1	36,92	6,4
Povrće	50,03	9,4	46,76	10,0	54,85	9,5
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	44,96	8,4	31,37	6,7	43,43	7,5
Ostali prehrambeni proizvodi	20,63	3,9	14,60	3,1	23,75	4,1
Bezalkoholna pića	52,11	9,8	39,48	8,4	53,38	9,3

Kategorija izdataka	Geografsko područje					
	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Alkoholna pića	15,11	2,8	23,14	4,9	19,09	3,3
UKUPNO HRANA I PIĆE (=100%)	532,86	100,0	469,18	100,0	575,40	100,0
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	58,17	10,9	128,14	27,3	68,56	11,9

Teritorijalne razlike su evidentne kod nivoa izdataka za neprehrambene proizvode i usluge. U Federaciji BiH ovi izdaci su najveći i iznose 1.139,53 KM mjesečno, što je za 227,26 KM ili za 24,9% više od ovih izdataka u Republici Srpskoj, i za 129,67 KM ili 12,8% u Brčko distriktu BiH.

Posmatrajući razlike u nivoima izdataka po različitim kategorijama, evidentno je da one postoje kod svih kategorija izdataka. Uglavnom su oni najveći u Federaciji BiH, osim izdataka za zdravstvo i alkoholna pića, što je ranije i naglašeno.

U Bosni i Hercegovini, domaćinstva koja žive u naseljima tipa „ostalo“ pokazuju dosta visoko učešće potrošnje hrane iz vlastite proizvodnje u ukupnoj potrošnji (25,4%), za razliku od domaćinstava koja žive u gradskim naseljima kod kojih potrošnja hrane iz vlastite proizvodnje iznosi 4,5% od ukupne potrošnje. (Tabela 5.7)

Tabela 5.6. Prosječni mjesečni izdaci po tipu naselja i kategorijama izdataka, 2011. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Tip naselja				Ukupno	
	Gradsko		Ostalo			
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova domaćinstva	2,9		3,20		3,07	
UKUPNO HRANA I PIĆE	519,26	29,9	505,74	35,1	511,60	32,6
Duhan	41,06	2,4	35,77	2,5	38,06	2,4
Odjeća i obuća	87,75	5,0	62,55	4,3	73,48	4,7
Stanovanje	280,93	16,2	203,92	14,3	237,33	15,0
El. energija, plin, voda i ostala goriva	151,09	8,7	129,61	9,0	138,93	8,9
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	84,94	4,9	71,06	4,9	77,08	4,9
Zdravstvo	62,33	3,6	53,05	3,7	57,08	3,6
Prijevoz	172,50	9,9	172,93	12,0	172,74	11,0
Komunikacije	68,93	4,0	45,70	3,2	55,78	3,6
Rekreacija i kultura	63,23	3,6	31,73	2,2	45,40	2,9
Obrazovanje	17,77	1,0	7,46	0,5	11,93	0,8
Ugostiteljske usluge	43,59	2,5	22,00	1,5	31,36	2,0
Usluge smještaja	17,81	1,0	10,27	0,7	13,54	0,9
Ostali proizvodi i usluge	126,48	7,3	88,57	6,1	105,2	6,7
UKUPNO NEPREHRANA	1.218,41	70,1	934,59	64,9	1.057,73	67,4
UKUPNO (=100%)	1.737,67	100,0	1.440,33	100,0	1569,33	100,0

Ipak, izdaci za hranu i piće u gradskim naseljima su nešto viši (519,26 KM) u odnosu na naselja tipa „ostalo“ (505,74 KM) iako je prosječan broj članova po domaćinstvu manji (2,9 u odnosu na 3,2). U tim naseljima učešće izdataka za hranu i piće u ukupnim izdacima domaćinstava je veće ako se uporedi sa gradskim naseljima: 35,1% prema 29,9% (Tabela 5.6).

Tabela 5.7. Prosječni mjesečni izdaci za hranu i piće po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka, 2011.
(vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Tip naselja				Ukupno	
	Gradsko		Ostalo			
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova domaćinstva	2,90		3,20		3,07	
Hljeb i žitarice	75,65	14,6	73,40	14,5	74,38	14,5
Meso	114,91	22,1	121,89	24,1	118,86	23,2
Riba	14,38	2,8	9,70	1,9	11,73	2,3
Mlijeko, sir, jaja	77,34	14,9	69,74	13,8	73,04	14,3
Ulja i masnoće	24,76	4,8	25,47	5,0	25,16	4,9
Voće	39,25	7,6	31,60	6,2	34,92	6,8
Povrće	48,45	9,3	49,42	9,8	49,00	9,6
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	42,05	8,1	38,77	7,7	40,20	7,9
Ostali prehrambeni proizvodi	19,46	3,7	17,95	3,5	18,60	3,6
Bezalkoholna pića	48,85	9,4	46,89	9,4	47,74	9,4
Alkoholna pića	14,17	2,7	20,91	4,1	17,99	3,5
UKUPNO HRANA I PIĆE (=100%)	519,26	100,0	505,74	100,0	511,60	100,0
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	23,19	4,5	128,36	25,4	82,73	16,2

Osim razlika u izdacima za potrošnju hrane i pića između domaćinstava po tipu naselja (gradska troše 2,7% više od ostalih), postoje značajne razlike u izdacima svih ostalih proizvoda i usluga.

Gradska, u odnosu na naselja tipa „ostalo“, imaju znatno veća izdvajanja po svim kategorijama izdataka: za obrazovanje skoro dva i po puta, rekreaciju i kulturu 2 puta, hranu i piće konzumiranu izvan kuće 2 puta, komunikacije 1,5 puta, odjeću i obuću i ostale robe i usluge 1,4 puta, stanovanje i komunalije 1,3 puta, namještaj i opremu za domaćinstvo, duhan i zdravstvo za 1,2 puta. Za prijevoz se mjesečno izdvaja jednako u oba tipa domaćinstava.

Sumirano, razlike u nivou potrošnje neprehrambenih proizvoda između domaćinstava prema tipu naselja su značajne. U gradskim naseljima za ove proizvode se troši više za 30,4%.

Ovo potvrđuje činjenicu da u naseljima tipa „ostalo“ živi stanovništvo starije životne dobi i slabijeg imovnog stanja. Ovom vrstom analize ćemo se baviti u poglavlju o siromaštvu.

„Ostala“ naselja predstavljaju skoro 2/3 teritorije u Republici Srpskoj i više od polovine teritorije u Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH.

Postoje značajne razlike po geografskim područjima u prosječnoj mjesečnoj potrošnji između domaćinstava koja žive u gradskim i onih koja žive u „ostalim“ naseljima. Najveću mjesečnu potrošnju imaju domaćinstva koja žive u gradskim naseljima u Federaciji BiH (1.852,43 KM), dok je ona najniža u naseljima tipa „ostalo“ Republike Srpske (1.299,38 KM). Razlika u nivou potrošnje gradskih i „ostalih“ domaćinstava u Federaciji BiH iznosi 331,46 KM, Republici Srpskoj 211,10 KM. U Brčko distriktu BiH gradska domaćinstva mjesečno troše 147,86 KM manje od domaćinstava koja žive u naseljima tipa „ostalo“. (Tabela 5.8)

Prosječna mjesečna potrošnja domaćinstava koja žive u gradskim naseljima u Federaciji BiH je za 341,95 KM ili za 22,6% veća od prosječne mjesečne potrošnje gradskih domaćinstava u Republici Srpskoj i za 342,57 KM ili 22,7% u Brčko distriktu BiH.

Najveća potrošnja domaćinstava koja žive u naseljima tipa „ostalo“ je u Brčko distriktu BiH (1.657,72KM). Njihova potrošnja je za 137,6KM veća od potrošnje domaćinstava istog tipa u Federaciji BiH i za 358,34 KM u Republici Srpskoj.

Struktura potrošnje gradskih domaćinstava, bez obzira na teritorijalnu pripadnost je slična. Od ukupnih mjesečnih izdataka, za hranu se izdvaja oko jedne trećine kućnog budžeta, a slična je vrijednosti i ostalih izdataka koji se odnose na neprehrambene proizvode i usluge.

U „ostalim“ naseljima je situacija nešto malo drugačija: u Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH ova domaćinstva za hranu mjesečno izdvajaju preko 36% od ukupnih izdataka, a u Federaciji BiH 34,4%.

Kada je u pitanju učešće potrošnje prehrambenih proizvoda koje su proizvela sama domaćinstva može se reći da je u Federaciji BiH taj procenat najniži i iznosi 10,9%, u Brčko distriktu BiH je 11,9%, a u Republici Srpskoj je značajan i iznosi 27,3%. (Tabela 5.5)

Veće učešće u potrošnji iz vlastite proizvodnje u Republici Srpskoj je rezultat neurbanog karaktera područja i visokih stopa zaposlenosti u sektoru poljoprivrede.

Domaćinstva koja žive u naseljima tipa „ostalo“, značajan dio prehrambenih proizvoda i potroše u svom domaćinstvu. Od ukupnih izdataka za prehrambene proizvode, vrijednost proizvoda koje su takva domaćinstva sama proizvela iznosi 38,7 % u Republici Srpskoj i 18,1% u Federaciji BiH (Tabela 5.9).

Domaćinstva koja žive u gradskim naseljima u Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH nemaju značajnu vlastitu proizvodnju, dok u Republici Srpskoj potrošnja hrane iz vlastite proizvodnje je značajna i iznosi 8,9%.

Struktura potrošnje različitih kategorija prehrambenih proizvoda je vrlo slična kod svih domaćinstava bez obzira na tip naselja u kome žive. Također nema nekih značajnih razlika u strukturi potrošnje prehrambenih proizvoda ni kada su u pitanju različita geografska područja. Ovo navodi na zaključak da su navike potrošnje veoma slične kod svih domaćinstava u Bosni i Hercegovini.

Razlike u nivoima izdataka za prehrambene proizvode mogu biti rezultat razlika u cijenama poljoprivrednih proizvoda po različitim geografskim područjima i različitim prosječnim brojem članova domaćinstva.

Tabela 5.8. Prosječni mjesečni izdaci po geografskim područjima, tipu domaćinstava i kategorijama izdataka, 2011. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdatka	Federacija BiH				Republika Srpska				Brčko distrikt BiH			
	Gradsko		Ostalo		Gradsko		Ostalo		Gradsko		Ostalo	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova domaćinstva	2,90		3,33		2,90		2,98		2,82		3,24	
UKUPNO HRANA I PIĆE	545,04	29,4	522,62	34,4	462,48	30,6	473,45	36,4	543,20	36,0	606,34	36,6
Duhan	45,11	2,4	38,97	2,6	31,53	2,1	30,02	2,3	52,87	3,5	47,13	2,8
Odjeća i obuća	90,51	4,9	63,38	4,2	84,30	5,6	61,56	4,7	55,78	3,7	55,36	3,3
Stanovanje	300,26	16,2	208,41	13,7	243,79	16,1	196,05	15,1	227,97	15,1	216,07	13,0
El. energija, plin, voda i ostala goriva	158,03	8,6	135,19	8,9	139,08	9,2	120,53	9,3	114,79	7,6	131,18	7,9
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	91,12	4,9	76,59	5,0	72,54	4,8	60,08	4,6	74,91	5,0	111,70	6,7
Zdravstvo	67,23	3,6	58,44	3,8	52,21	3,5	43,19	3,3	57,88	3,8	76,47	4,6
Prijevoz	184,94	10,0	184,93	12,2	148,62	9,8	152,37	11,7	138,26	9,2	196,99	11,9
Komunikacije	72,71	3,9	49,66	3,3	62,10	4,1	39,17	3,0	52,9	3,5	48,60	2,9
Rekreacija i kultura	70,91	3,8	35,81	2,4	48,60	3,2	24,98	1,9	40,53	2,7	35,09	2,1
Obrazovanje	20,26	1,1	8,26	0,5	13,28	0,9	6,18	0,5	:	:	:	:
Ugostiteljske usluge	50,54	2,7	26,81	1,8	29,69	2,0	14,41	1,1	31,52	2,1	18,42	1,1
Usluge smještaja	19,71	1,1	11,24	0,7	14,47	1,0	8,97	0,7	:	:	:	:
Ostali proizvodi i usluge	136,07	7,3	100,64	6,6	107,78	7,1	68,42	5,3	103,77	6,9	102,54	6,2
UKUPNO NEPREHRANA	1.307,39	70,6	998,35	65,6	1.048,00	69,4	825,93	63,6	966,66	64,0	1.051,38	63,4
UKUPNO (=100%)	1.852,43	100,0	1.520,97	100,0	1.510,48	100,0	1.299,38	100,0	1.509,86	100,0	1.657,72	100,0

Tabela 5.9. Prosječni mjesečni izdaci po geografskim područjima, tipu domaćinstava i kategorijama izdataka, 2011. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdatka	Federacija BiH						Republika Srpska						Brčko distrikt BiH			
	Gradsko			Ostalo			Gradsko			Ostalo			Gradsko		Ostalo	
	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %	Prosječni mjesečni izdaci (KM)	Struktura %
Prosječan broj članova domaćinstva	2,90		3,33		2,90		2,98		2,82		3,24					
Hljeb i žitarice	79,87	14,7	79,13	15,1	66,01	14,3	63,50	14,3	83,93	13,4	86,54	14,3				
Meso	117,31	21,5	113,33	21,7	109,47	23,7	134,00	28,3	119,24	22,0	154,94	25,6				
Riba	14,98	2,7	9,26	1,8	12,92	2,8	10,05	2,1	16,55	3,0	16,61	2,7				
Mlijeko, sir i jaja	81,07	14,9	73,21	14,0	69,20	15,0	63,94	13,5	79,63	14,7	74,06	12,2				
Ulja i masnoće	27,77	5,1	29,12	5,6	18,29	4,0	19,34	4,1	25,65	4,7	30,05	5,0				
Voće	42,08	7,7	34,96	6,7	33,25	7,2	25,99	5,5	38,68	7,1	35,23	5,8				
Povrće	49,93	9,2	50,12	9,6	44,75	9,7	48,04	10,1	55,30	10,2	54,42	9,0				
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	45,63	8,4	44,39	8,5	34,50	7,5	29,38	6,2	41,22	7,6	45,55	7,5				
Ostali prehrambeni proizvodi	20,88	3,8	20,43	3,9	16,25	3,5	13,55	2,9	21,81	4,0	25,62	4,2				
Bezalkoholna pića	52,33	9,6	51,92	9,9	41,66	9,0	38,10	8,0	45,97	8,5	60,51	10,0				
Alkoholna pića	13,19	2,4	16,72	3,2	16,17	3,5	27,57	5,8	15,22	2,8	22,81	3,8				
UKUPNO HRANA I PIĆE (=100%)	545,04	100,0	522,62	100,0	462,48	100,0	473,45	100,0	543,20	100,0	606,34	100,0				
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	15,12	2,8	94,37	18,1	41,22	8,9	183,44	38,7	12,18	2,2	:	:				

5.3. Karakteristike domaćinstava i razlike u ponašanju po pitanju potrošnje

Broj članova domaćinstva i tip domaćinstva su demografske karakteristike koje više od drugih utiču na ponašanje domaćinstva kada su u pitanju izdaci i određuju različite načine raspodjele budžeta domaćinstava.

Generalno gledajući, izdaci se ne povećavaju proporcionalno sa povećanjem broja članova domaćinstva, ali na njih utiče finansijska situacija domaćinstva. Ustvari, povećanje izdataka značajno opada sa povećanjem broja članova domaćinstva. Povećanjem domaćinstva sa jednog na dva člana, prosječni mjesečni izdaci se povećavaju za 58,0%, povećanjem domaćinstva sa dva na tri člana izdaci se povećavaju za 34,4%, za 13,92% ako se domaćinstvo sa tri člana poveća na četiri člana i za 7,1% ako se broj članova domaćinstva poveća sa četiri na pet ili više članova.

Prosječni mjesečni izdaci variraju od minimalnih 810,75 KM za domaćinstva sa jednim članom, do maksimalnih 2.101,00 KM za domaćinstva sa pet i više članova. (Tabela 5.10)

Najznačajniji dio prosječnih izdataka domaćinstva se, u svakom slučaju odnosi na kupovinu prehrambenih proizvoda i pića. Kod svih domaćinstava, bez obzira na broj članova, taj procenat prelazi 31%, kod domaćinstava sa pet i više članova iznosi 35%, a kod dvočlanih 33,3%. Osim toga, primjećujemo da je kod ovih domaćinstava procenat potrošnje iz vlastite proizvodnje veći nego kod ostalih i doseže čak 23,9% izdataka za hranu. Taj procenat je najniži kod jednočlanih domaćinstava i on iznosi 10,8% (Tabela 5.11). Ovo je povezano sa većom koncentracijom višečlanih domaćinstava u naseljima tipa „ostalo“ i činjenicom da su jednočlana domaćinstva u većini slučajeva starije osobe koje nisu sposobne za obimniju vlastitu proizvodnju.

U grupi prehrambenih proizvoda, sva domaćinstva, bez obzira na broj članova najviše izdataka imaju za meso (21-24%), zatim mlijeko, mliječne proizvode i jaja (13,9-15,2%), hljeb i žitarice, oko 14%, te oko 9% za bezalkoholna pića. Za alkoholna pića se izdvaja oko 3% od ukupnih izdataka za hranu i pića.

Izdaci koji su više vezani sa brojem članova, gdje je, da tako kažemo, uticaj ekonomije obima slabiji, su oni koji se odnose na odjeću i obuću, prijevoz, rekreaciju i kulturu i druge proizvode i usluge.

Tabela 5.10. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava po broju članova i kategoriji izdataka, 2011.
(vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
UKUPNO HRANA I PIĆE	31,0	33,3	31,4	31,5	35,0
Duhan	2,0	2,3	2,6	2,4	2,6
Odjeća i obuća	2,8	3,3	4,9	5,7	5,2
Stanovanje	24,2	17,8	14,5	12,9	12,2
El. energija, plin, voda i ostala goriva	11,4	10,0	8,6	7,9	8,3
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	4,7	5,3	4,9	4,9	4,7
Zdravstvo	5,0	5,2	3,1	3,1	2,8
Prijevoz	4,9	8,7	12,5	12,6	12,3
Komunikacije	3,3	3,3	3,8	3,7	3,5
Rekreacija i kultura	2,4	2,4	2,9	3,5	2,8
Obrazovanje	:	0,3	0,8	1,1	0,9
Ugostiteljske usluge	2,1	1,6	2,2	2,2	1,9
Usluge smještaja	0,4	0,4	0,9	1,3	0,9
Ostali proizvodi i usluge	5,5	6,2	6,9	7,3	6,8
UKUPNO NEPREHRANA	69,0	66,7	68,6	68,5	65,0
UKUPNO (=100%)	810,75	1.281,08	1.721,64	1.961,38	2.101,00

Izdaci po ovim kategorijama se, u principu, povećavaju sa brojem članova domaćinstva. Izuzetak su domaćinstva sa pet i više članova, zbog njihove veće koncentracije u naseljima tipa „ostalo“, gdje je način života, u prosjeku, štedljiviji, kao i zbog većeg prisustva siromašnijih domaćinstava (pogledati poglavlje 6).

Tabela 5.11. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava za hranu i piće po broju članova i kategoriji izdataka, 2011. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Hljeb i žitarice	15,7	14,4	14,5	14,7	14,2
Meso	21,4	22,5	23,4	23,5	24,1
Riba	2,2	2,5	2,4	2,3	2,1
Mlijeko, sir, jaja	15,2	14,2	13,9	14,2	14,4
Ulja i masnoće	5,2	5,1	4,8	4,7	5,0
Voće	7,4	7,0	6,9	6,7	6,5
Povrće	9,3	9,9	9,5	9,3	9,7
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	7,2	7,4	7,7	8,4	8,1
Ostali prehrambeni proizvodi	3,5	3,7	3,8	3,6	3,5
Bezalkoholna pića	9,6	9,3	9,5	9,6	8,9
Alkoholna pića	3,3	4,1	3,5	3,1	3,5
UKUPNO HRANA I PIĆE (=100%)	251,43	426,84	540,82	616,93	735,36
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	10,8	14,8	12,4	14,7	23,9

S druge strane, uglavnom zbog efekta ekonomije obima u domaćinstvu, učešće izdataka za stanovanje (održavanje stambene jedinice), električnu energiju, plin, vodu i ostala goriva u ukupnim izdacima domaćinstva, opada sa veličinom domaćinstva.

Na nivo i strukturu izdataka domaćinstva ne utiče samo broj članova u domaćinstvu, nego utiču i starosna dob članova domaćinstva, kao i sama vrijednosti domaćinstva.

Starija samačka domaćinstva (65 godina i više) imaju najniže mjesečne izdatke (699,59 KM mjesečno). Ako se uporede izdaci koje imaju ova domaćinstva sa izdacima jednočlanih domaćinstava mlađim od 65 godina može se vidjeti da se izdavanja za hranu u apsolutnim iznosima ne razlikuje mnogo (oko 41 KM), dok su razlike u izdacima za neprehrambene proizvode daleko veće (264,64 KM mjesečno). (Tabele 5.12 i 5.13).

Posmatrajući bračne parove bez djece, ponovo je uočena situacija gdje starija domaćinstva za hranu ne izdvajaju mnogo manje (za 26,64 KM mjesečno) od mlađih dvočlanih domaćinstava, kao što je to slučaj za neprehrambene proizvode gdje mlađa domaćinstva troše mjesečno više za 223,06 KM.

Kod bračnih parova sa djecom nivo izdataka se kreće od 1.742,74 KM sa jednim djetetom do 2.102,52 KM sa troje i više djece.

Govoreći o domaćinstvima koja, pored bračnih parova sa djecom imaju i druge srodnike može se reći da se na prvom mjestu prema potrošnji nalaze domaćinstva koje čine bračni parovi sa djecom i ostalim srodnicima (2.113,54 KM), a zatim bračni parovi sa djecom i roditeljima koji imaju mjesečne izdatke 2.076,57 KM.

Bračni parovi bez djece, sa nosiocem domaćinstva od 65 godina i više su domaćinstva koja najveći dio izdataka imaju za hranu (36,2%) u poređenju sa drugim tipovima domaćinstava. Mlađa samačka domaćinstva (do 65 godina) za hranu troše najmanje: 27,6% od ukupnih izdataka.

Izdaci koji se odnose na potrošnju iz vlastite proizvodnje viši su kod domaćinstava koja su sačinjena od bračnih parova sa djecom i ostalim srodnicima ili roditeljima, starijih bračnih parova i bračnih parova sa troje i više djece (uglavnom kod mnogočlanih domaćinstava).

Izdaci vezani za stanovanje najveći su kod samačkih domaćinstava (starijih samačkih domaćinstava 26,8% i mlađih 20,9%) i starijih bračnih parova bez djece, 19,8%. Ako se na izdatke za stanovanje dodaju izdaci za plaćanje električne energije i ostalih komunalija, značajno je istaći da ovi izdaci dosežu 39,1% izdataka kod starijih samačkih domaćinstava. Iza njih su mlađi odrasli samci sa 31,1%, stariji bračni parovi bez djece sa 30,6%. Govoreći o ostalim izdacima kod starijih domaćinstava, najmanji izdaci su za obrazovanje, usluge smještaja u hotelima, ugostiteljske usluge i izdaci za rekreaciju i kulturu, ali u isto vrijeme imaju najviše izdatke za zdravstvo, oko 7%.

Kod domaćinstava sa djecom, značajni su izdaci za prijevoz (preko 12%), ostale robe i usluge (oko 7%), odjeću i obuću (oko 5%), i komunikacije (skoro 4%).

Tabela 5.12. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava po tipu domaćinstva i kategoriji izdataka, 2011. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	SD < 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD < 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR+ srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
UKUPNO HRANA I PIĆE	27,6	33,8	31,7	36,2	31,8	30,9	34,5	31,2	32,9	35,6	34,3	33,5
Duhan	2,9	1,3	2,6	1,6	2,5	2,4	2,2	2,7	2,9	2,9	2,5	2,8
Odjeća i obuća	4,5	1,4	3,8	1,8	4,8	5,8	5,5	5,6	4,8	5,2	5,4	3,9
Stanovanje	20,9	26,8	16,1	19,8	14,2	12,7	12,7	16,1	13,7	12,2	12,2	15,5
El. energija, plin, voda i ostala goriva	10,2	12,3	9,5	10,8	8,5	7,7	7,9	9,0	9,1	8,4	7,9	9,8
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	4,8	4,5	5,9	5,3	5,0	4,8	4,9	4,3	4,1	5,0	5,2	4,6
Zdravstvo	2,9	6,7	4,1	7,2	2,9	3,0	2,3	3,2	3,3	3,2	3,1	4,9
Prijevoz	8,4	2,0	11,6	6,1	12,7	13,2	11,9	9,6	11,2	12,2	12,5	9,8
Komunikacije	3,5	3,1	3,3	2,8	3,8	3,7	3,6	3,9	3,8	3,5	3,6	3,5
Rekreacija i kultura	2,9	1,9	2,3	2,2	3,0	3,7	3,4	2,8	3,0	2,2	2,8	2,3
Obrazovanje	:	:	:	:	0,8	1,2	1,3	1,1	0,7	0,5	0,8	0,4
Ugostiteljske usluge	3,3	1,1	1,6	0,7	2,2	2,3	2,4	2,6	2,1	1,3	1,9	2,1
Usluge smještaja	(0,7)	:	0,5	(0,3)	0,9	1,4	1,1	0,6	(0,5)	0,6	1,2	(0,6)
Ostali proizvodi i usluge	6,3	4,8	6,7	5,1	7,0	7,2	6,4	7,1	7,8	7,2	6,4	6,3
UKUPNO NEPREHRANA	72,4	66,2	68,3	63,8	68,2	69,1	65,5	68,8	67,1	64,4	65,7	66,5
UKUPNO (=100%)	1.005,87	699,59	1.414,76	1.165,26	1.742,74	1.996,52	2.102,52	1.414,22	1.853,81	2.113,54	2.076,57	1.549,00

Tabela 5.13. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava prema tipu domaćinstva i kategoriji izdataka za hranu, 2007.
(vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	SD< 65 godina	SD >= 65 godina	BPBD< 65 godina	BPBD >= 65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR + srodnici	BP+dijete+ srodnici	BP+dijete+ roditelji	Ostalo
Hljeb i žitarice	14,9	16,3	14,3	14,0	14,3	14,8	15,1	15,0	14,1	13,5	13,8	14,8
Meso	23,1	20,3	23,0	22,4	23,2	23,3	22,1	22,2	24,3	25,6	24,2	24,7
Riba	2,3	2,1	2,2	2,5	2,5	2,3	2,3	2,7	2,3	1,9	2,1	2,1
Mlijeko, sir, jaja	14,5	15,7	13,6	14,8	14,0	14,1	14,9	14,1	14,5	14,0	13,8	14,7
Ulja i masnoće	4,8	5,5	5,0	5,2	4,8	4,7	5,4	4,9	4,7	4,8	4,7	5,0
Voće	6,9	7,7	6,9	7,3	6,9	6,8	6,3	6,8	6,7	6,6	7,0	6,2
Povrće	9,3	9,3	9,8	10,2	9,5	9,2	9,6	9,8	9,5	9,8	9,7	9,5
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	7,1	7,2	7,5	7,2	7,7	8,6	8,6	8,0	7,8	7,3	8,8	7,0
Ostali prehrambeni proizvodi	3,4	3,7	3,6	3,6	3,9	3,6	3,7	3,8	3,7	3,4	3,3	3,6
Bezalkoholna pića	9,4	9,8	9,6	8,8	9,5	9,7	9,0	9,6	8,9	9,0	9,3	8,5
Alkoholna pića	4,4	2,5	4,5	4,0	3,6	3,0	3,0	3,1	3,4	4,2	3,5	3,9
UKUPNO HRANA I PIĆE (=100%)	277,96	236,32	448,81	422,37	553,79	617,48	726,00	440,63	610,81	752,54	712,84	519,21
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	10,3	11,2	15,5	16,3	12,1	13,3	18,9	10,4	15,8	28,1	23,7	24,4

Mlađa samačka domaćinstva karakterizira nešto viši nivo izdataka za hranu konzumiranu izvan kuće (3,3%) o odnosu na ostala domaćinstva.

Izdaci za zdravstvo su najveći kod starijih bračnih parova bez djece (7,2%) i starijih samačkih domaćinstava (6,7%), što je razumljivo obzirom na njihovu životnu dob.

Generalno, domaćinstva čija je finansijska situacija bolja imaju mogućnost da veći dio svog budžeta troše na izdatke koji ne spadaju u osnovne izdatke.

Jedna od varijabli koje su najviše povezane sa finansijskim sredstvima, pa prema tome i načinom ponašanja domaćinstva, kada je u pitanju potrošnja, je status tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva.

Domaćinstva čiji je nosilac domaćinstva zaposlen imaju u prosjeku mjesečne izdatke koji prelaze nacionalni prosjek (1.569,33 KM) i iznose 1.926,29 KM mjesečno (više za 359,96 KM mjesečno).

Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva u kojima je domaćica nosilac domaćinstva su za 888,49 KM ili za 46,1% niži od domaćinstava u kojima je nosilac domaćinstva zaposlen. (Tabela 5.14)

Tabela 5.14. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava po tekućoj aktivnosti nosioca domaćinstva i kategoriji izdataka, 2011. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nosilac domaćinstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen, traži prvo zaposlenje	Domaćica	Penzioner	Ostalo
UKUPNO HRANA I PIĆE	30,7	36,3	33,5	34,8	34,3
Duhan	2,4	3,0	2,1	2,3	2,4
Odjeća i obuća	5,6	4,1	3,5	3,5	2,8
Stanovanje	13,2	15,0	19,1	17,5	16,8
El. energija, plin, voda i ostala goriva	8,1	9,3	11,1	9,6	10,0
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	5,2	4,0	4,4	4,7	3,9
Zdravstvo	2,7	2,9	4,6	4,9	7,7
Prijevoz	13,1	10,9	7,3	8,2	9,3
Komunikacije	3,7	3,4	3,5	3,4	2,8
Rekreacija i kultura	3,3	2,4	2,2	2,6	2,1
Obrazovanje	1,1	0,4	0,4	0,4	(0,3)
Ugostiteljske usluge	2,5	1,3	1,4	1,4	1,5
Usluge smještaja	1,2	(0,6)	(0,4)	0,5	:
Ostali proizvodi i usluge	7,2	6,3	6,4	6,1	5,9
UKUPNO NEPREHRANA	69,3	63,7	64,5	65,2	65,7
UKUPNO (=100%)	1.926,29	1.375,42	1.037,80	1.378,44	1.032,68

Razlike u nivoima izdataka se odnose i na prehranu i na neprehranu. Također, značajne razlike su zabilježene između grupa unutar kategorije neprehrane. U slučaju domaćinstava sa zaposlenim nosiocem domaćinstva, bolja finansijska situacija određuje veće učešće izdataka za neprehrambene proizvode i usluge (69,3% ukupnih izdataka).

Kod domaćinstava kod kojih je domaćica nosilac domaćinstva izdaci za neprehrambene proizvode su 66,5% od ukupnih izdataka, kod domaćinstava čiji je nosilac domaćinstva nezaposlen ili traži prvo zaposlenje 63,7%, kod domaćinstava čiji je nosilac penzioner 65,2% i domaćinstava čiji se nosilac svrstava u grupu „Ostalo“ 65,7%.

Domaćinstva sa zaposlenim nosiocem domaćinstva troše 591,61 KM za hranu i piće, 70,3% više od domaćinstava u kojima je domaćica nosilac domaćinstva i 67,0% više od domaćinstava u kojima je nosilac domaćinstva unutar ostalih kategorija tekuće aktivnosti.

Tabela 5.15. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava za hranu i piće po tekućoj aktivnosti nosioca domaćinstva i kategoriji izdataka, 2011. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Status tekuće aktivnosti (nosilac domaćinstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	Domaćica	Penzioner	Ostalo
Hljeb i žitarice	14,4	15,2	15,5	14,2	16,3
Meso	23,6	23,3	21,8	22,9	22,6
Riba	2,3	2,0	2,1	2,3	2,2
Mlijeko, sir, jaja	14,0	14,4	15,0	14,5	13,7
Ulja i masnoće	4,7	4,7	5,5	5,1	5,2
Voće	6,8	6,3	6,8	7,1	6,0
Povrće	9,2	10,4	10,1	9,8	10,4
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi.	8,2	7,5	7,6	7,5	7,1
Ostali prehrambeni proizvodi	3,6	3,7	3,9	3,6	3,9
Bezalkoholna pića	9,5	9,1	9,5	9,1	9,1
Alkoholna pića	3,5	3,6	2,3	3,8	3,5
UKUPNO HRANA I PIĆE (=100%)	591,61	499,45	347,41	480,18	354,26
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	15,0	24,1	14,1	15,7	23,8

Domaćinstva sa nosiocem domaćinstva unutar ostalih kategorija tekuće aktivnosti u procentima troše za zdravstvo više od drugih domaćinstava, mjesečni izdaci iznose 79,22 KM (skoro 8% ukupnih izdataka), zatim domaćinstva kod kojih je nosilac penzioner, 67,32KM ili 4,9% od ukupnih izdataka.

U ovom slučaju je riječ o starijim osobama, osobama nesposobnim za rad i domaćinstvima koja imaju bar jednu staru osobu.

Radna aktivnost članova domaćinstva i prijevoz školske djece i studenata može zahtijevati veću potrebu za kretanjem. Domaćinstva sa zaposlenim članovima, uglavnom su to bračni parovi sa djecom, troše za prijevoz mjesečno oko 251 KM ili 13,1% svog budžeta. Najmanji izdaci za prijevoz zabilježeni su kod domaćinstava čiji je nosilac domaćica, 75,73KM mjesečno ili 7,3%. Ova vrijednost je, također povezana sa starosnom grupom (starije osobe) i tipom domaćinstva (samci), i uveliko karakterizira ove tipove domaćinstva.

Ukoliko se domaćinstva čiji je nosilac domaćinstva zaposlen podijele prema statusu u zaposlenju vidi se da domaćinstva čiji je nosilac poslodavac imaju najveći nivo izdataka za potrošnju, 2.371,64 KM, dok domaćinstva čiji je nosilac domaćinstva sa tipom ugovora koji nije na neodređeno vrijeme troše mjesečno 916,48 KM manje (1.455,16 KM mjesečno). (Tabele 5.16 i 5.17)

Tabela 5.16. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategoriji izdataka, 2011. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Status u zaposlenju (nositelj domaćinstva)			
	Poslodavac	Samozaposleni ili slobodno zanimanje	Zaposleni sa ugovorom na neodređeno vrijeme	Ostali zaposleni sa drugim tipom ugovorom
UKUPNO HRANA I PIĆE	28,4	34,7	30,4	33,0
Duhan	2,0	2,8	2,4	3,0
Odjeća i obuća	6,4	4,6	5,7	4,8
Stanovanje	13,7	13,2	13,3	14,0
El. energija, plin, voda i ostala goriva	7,7	9,1	8,0	8,7
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	4,8	4,7	5,3	5,1
Zdravstvo	2,4	2,7	2,9	2,6
Prijevoz	13,7	13,0	12,7	12,6
Komunikacije	4,3	3,2	3,7	3,4
Rekreacija i kultura	3,3	2,5	3,5	2,7
Obrazovanje	1,5	0,7	1,1	0,7
Ugostiteljske usluge	3,2	1,5	2,6	1,8
Usluge smještaja	1,3	0,9	1,3	0,5
Ostali proizvodi i usluge	7,4	6,4	7,2	7,1
UKUPNO NEPREHRANA	71,6	65,3	69,6	67,0
UKUPNO (=100%)	2.371,64	1.618,53	1.970,86	1.455,16

Značajan iznos finansijskih sredstava domaćinstava čiji je nosilac poslodavac koristi se za neprehrambene proizvode (71,6%), a u okviru ove kategorije izdataka pored ostalog troši se i za obroke izvan domaćinstva, rekreaciju i kulturu, usluge smještaja i druge robe i usluge.

Domaćinstva sa samozaposlenim članovima imaju strukturu izdataka sličnu domaćinstvima koja žive u naseljima tipa „ostalo“. Ovo je indikacija kako je samozaposlenost generalno povezana sa sektorom poljoprivrede. Kod njih je učešće vrijednosti potrošnje iz vlastite proizvodnje najveće (29,7%), što je skoro dva i po puta više nego kod domaćinstava čiji je nosilac domaćinstva poslodavac ili ima stalno zaposlenje.

Domaćinstva sa nosiocem domaćinstva zaposlenim kod poslodavca na neodređeno vrijeme, za hranu izdvajaju nešto manje, 30,4%, u poređenju sa domaćinstvima čiji nosilac ima neki drugi tip ugovora o radu. Izdaci za hranu ovih domaćinstava iznose 33,0% i njihovi ukupni izdaci su za 26,2% manji od domaćinstava čiji je nosilac stalno zaposlen.

Tabela 5.17. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstava za hranu i piće po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategoriji izdataka, 2011. (vrijednosti u KM i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	Status u zaposlenju (nosilac domaćinstva)			
	Poslodavac	Samozaposlenik ili slobodno zanimanje	Zaposleni sa ugovorom na neodređeno vrijeme	Ostali zaposleni sa drugim tipom ugovorom
Hljeb i žitarice	13,6	14,2	14,5	15,5
Meso	25,7	24,2	23,2	22,5
Riba	2,6	1,8	2,5	1,9
Mlijeko, sir, jaja	13,8	14,1	14,2	13,8
Ulja i masnoće	4,5	5,2	4,6	4,9
Voće	7,2	6,1	7,0	6,2
Povrće	8,6	10,5	9,0	9,8
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	8,3	7,7	8,3	8,0
Ostali prehrambeni proizvodi	3,3	3,3	3,7	3,7
Bezalkoholna pića	9,2	8,9	9,6	9,8
Alkoholna pića	3,2	4,1	3,4	3,8
UKUPNO HRANA I PIĆE (=100%)	673,79	560,94	598,73	480,92
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	12,0	29,7	12,3	15,9

5.4. Kupovina prehrambenih proizvoda prema tipu prodajnog mjesta

Hrana se, uglavnom, kupuje u prodavnicama tradicionalnog tipa: 79,8% domaćinstava kupuje hljeb u ovim tipovima prodajnih mjesta. Mesnica i ribarnica se ubrajaju u tradicionalne prodavnice i u njima domaćinstva kupuju preko 50% mesa i ribe. U super/hiper marketima 28,8% domaćinstava kupuju ribu, a 26,1% njih kupuje meso. Meso se također značajno kupuje u prodajnim mjestima svrstanim u tip „ostalo“ što podrazumijeva i direktnu kupovinu od proizvođača.

Pijaca je prodajno mjesto gdje skoro jedna trećina domaćinstava kupuje voće i povrće. Ovi proizvodi se za preko 10% više kupuju u tradicionalnim prodavnicama nego na pijaci. Također značajna kupovina ovih proizvoda se obavlja i u super/hiper marketima (15,8%).

Tabela 5.18. Procenat domaćinstava prema tipu prodajnog mjesta, 2011. (vrijednosti u procentima)

Prehrambeni proizvod	Tip prodajnog mjesta					
	Prodavnica	Robna kuća	Super/hiper market	Pijaca	Kiosk	Ostalo
Hljeb	79,8	0,7	9,3	0,1	0,1	9,9
Meso	53,3	4,3	26,1	1,1	0,1	15,0
Riba	56,2	4,1	28,8	4,9	0,0	6,0
Povrće	43,7	2,8	15,8	31,6	0,1	6,1
Voće	45,5	2,8	15,8	31,7	0,1	4,1

Posmatrano po geografskim područjima prehrambeni proizvodi se najčešće kupuju u prodavnicama tradicionalnog tipa. Najveći broj domaćinstava hljeb kupuju u ovim prodavnicama (Federacija BiH 82,7%, Republika Srpska 73,4% i Brčko distrikt BiH 99,8%). Interesantno je pomenuti navike kupovanja mesa. U Brčko distriktu BiH 46,9% domaćinstava meso kupuje u prodajnim mjestima tipa „ostalo“ (farme, ribogojilišta), dok u Federaciji BiH i Republici Srpskoj ovi procenti su daleko niži (11,9% i 18,8% respektivno). Razumljivo je da veliki procenat domaćinstava u svim geografskim područjima voće i povrće kupuje na pijacama.

Posmatrano po tipu naseljenog mjesta može se konstatovati da su navike kupovanja prehrambenih proizvoda slične kada su u pitanju domaćinstva koja žive u gradskim naseljima i naseljima tipa „ostalo“. Razlike u navikama kupovanja domaćinstava koja žive u različitim tipovima naselja je evidentna kod kupovine voća i povrća. U gradskim naseljima voće i povrće se češće kupuje na pijacama (43,2% i 43,3%), u odnosu na domaćinstva koja žive u naseljima tipa „ostalo“ (22,8% i 22,7%) što je i razumljivo. U naseljima tipa „ostalo“ meso se češće kupuje u ostalim prodajnim mjestima (18,2%) u odnosu na urbana domaćinstva (10,9%) što ukazuje na činjenicu da se ovaj proizvod može kupiti i direktno od uzgajivača stoke.

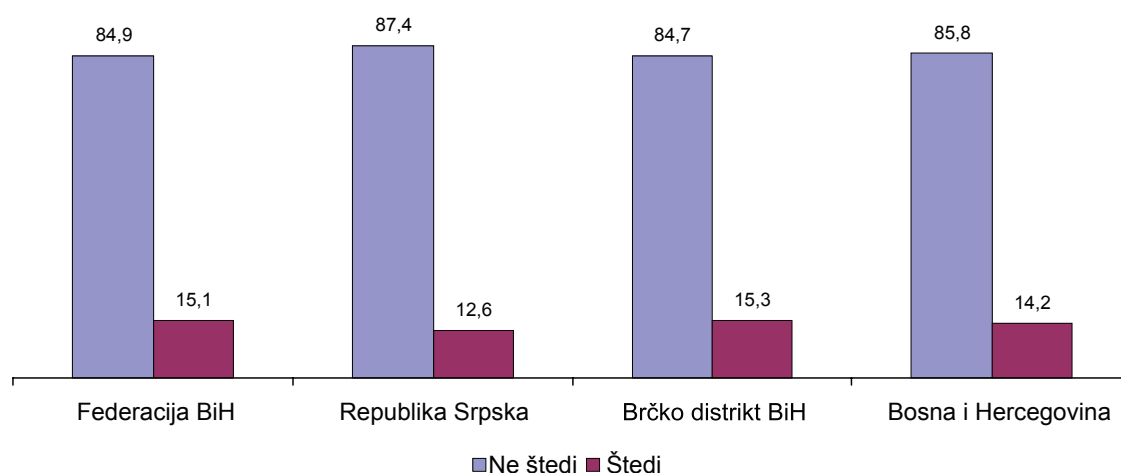
5.5. Štednja i ekonomska situacija domaćinstava

Informacije koje se odnose na štednju domaćinstava i najniži prihod koji bi, po mišljenju domaćinstava, zadovoljio njihove potrebe omogućuju da se bolje odrede uvjeti u kojima žive domaćinstva u Bosni i Hercegovini. Iako se podaci o štednji odnose na subjektivno mišljenje domaćinstava, odgovori koje su dala sama domaćinstva odnose se ne samo na prihod domaćinstava, nego i na način njihovog života i potrošačke navike. Kao što ćemo posebno kasnije naglasiti, to stoji u jakoj vezi sa socio-demografskim karakteristikama članova domaćinstva i sa nivoom izdataka za potrošnju.

14,2% domaćinstava izjavilo je da štedi dio prihoda, a 85,8% njih izjavilo je da prihode u cijelosti potroši. (Grafikon 5.2)

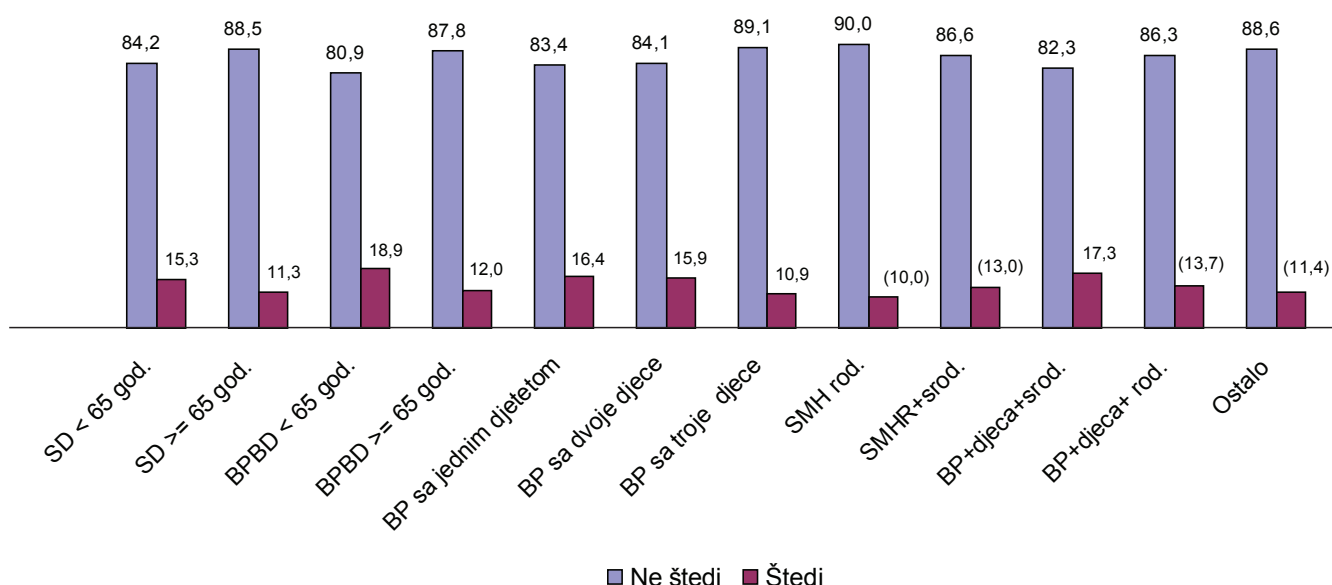
Postoje interesantne razlike između geografskih područja i između tipova domaćinstava kada je u pitanju štednja. Procenat domaćinstava koji imaju štednju u Federaciji BiH iznosi 15,1%, Republici Srpskoj 12,6% i 15,3% u Brčko distriktu BiH.

Grafikon 5.2. Štednja po geografskim područjima, 2011. (vrijednosti u procentima)

Najmanje štediša (oko 10%) je među domaćinstvima u kojima je nosilac samohrani roditelj i domaćinstvima koja čini bračni par sa troje i više djece. Značajan dio (18,9%) bračnih parova sa nosiocem domaćinstva koji je mlađi od 65 godina štedi, također štede i bračni parovi sa djecom i drugim srođnicima (njih 17,3%), kao i bračni parovi sa jednim i sa dvoje djece (oko 16%). I 15,3% samaca mlađih od 65 godina uštedi nešto od svoje zarade.

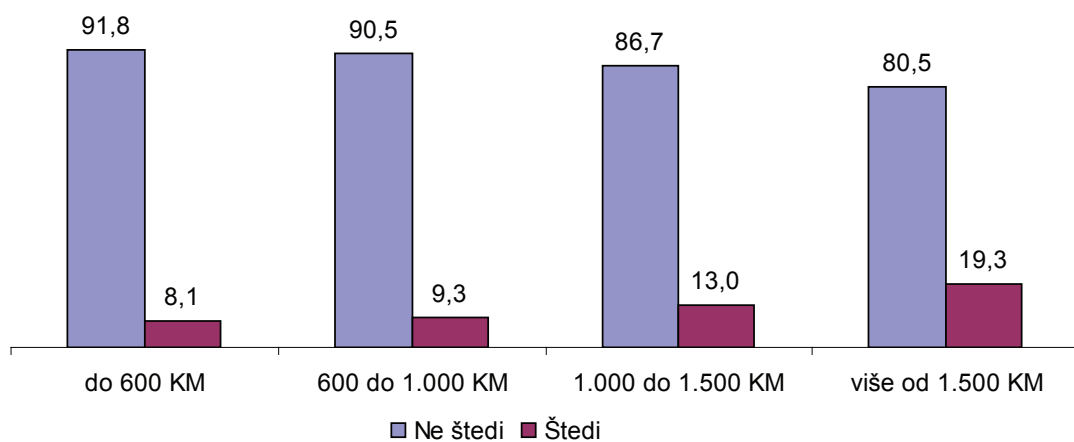
Grafikon 5.3. Štednja po tipu domaćinstva, 2011. (vrijednosti u procentima)

Kako se povećava nivo izdataka za potrošnju, tako se povećava i procenat domaćinstava koja uštede dio svog godišnjeg prihoda.

Među domaćinstvima koja mjesečno troše do 600 KM, 8,1% je onih koja su izjavila da štete, 9,3% je štediša koji mjesečno troše 600-1.000 KM, 13,0% koji troše 1.000-1.500 KM. Najviše domaćinstava koja štete (19,3%) su domaćinstva koja imaju i najveću mjesečnu potrošnju, a to je potrošnja iznad 1.500 KM.

Grafikon 5.4. Štednja po nivou potrošnje, 2011. (vrijednosti u procentima)

Kao što smo već istakli, domaćinstva su odgovarala na pitanje koji bi, po njihovom mišljenju, bio najniži mjesečni prihod koji bi zadovoljio potrebe njihovog domaćinstva. Na ovo pitanje nije odgovorilo svega 0,73% domaćinstava. Kod domaćinstava koja su odgovorila na ovo pitanje prosječan najniži prihod je oko 1.347 KM mjesečno.

Različit način života i različita finansijska situacija karakterizira iznose koje su domaćinstva spomenula: u slučaju domaćinstava u gradskim naseljima prosječan mjesečni iznos je 1.497 KM, u poređenju sa 1.233 KM u slučaju domaćinstava koja žive u naseljima tipa „ostalo“. Razlika se, vjerovatno, javlja zbog veće potrošnje iz vlastite proizvodnje i drugačijeg, uglavnom skromnijeg, načina života u „ostalim“ naseljima. Ovo sa javlja bez obzira na činjenicu da su domaćinstva u tim naseljima sa više članova.

Prema izjavama koje su dala domaćinstva iz različitih teritorijalnih jedinica, u Federaciji BiH, prosječni prihod koji bi zadovoljio njihove potrebe bi iznosio 1.392 KM, Republici Srpskoj 1.274 KM i Brčko distriktu BiH 1.201 KM. Ovakve razlike u izjavama domaćinstava bi se mogle dovesti u vezu sa stvarnom potrošnjom koja je u Federaciji BiH najviša.

Kako se povećava broj članova u domaćinstvu, tako se povećava iznos prosječnog prihoda koji bi zadovoljio njihove potrebe: 696 KM za samska domaćinstva, 1.062 KM za dvočlana, 1.477 KM tročlana, 1.652 KM četveročlana i 1.902 KM za domaćinstva koja imaju pet i više članova.

6. SIROMAŠTVO: PROCJENA I GLAVNE KARAKTERISTIKE SIROMAŠNIH DOMAĆINSTAVA

6.1. Metodološki aspekti

Za analizu siromaštva predstavljenu u ovom poglavlju, korištena je evropska standardna metodologija. Prema ovoj metodologiji siromaštvo je definisano ekvivalentnim izdacima za potrošnju domaćinstava koji su ispod standardnog praga, koji je godišnje postavljen na 60,0% medijane mjesečnih izjednačenih izdataka domaćinstava.

Ova definicija usvojena je na nivou Evropske unije kao radna definicija 1984. godine prema odluci Vijeća Evrope, i glasi: „Siromašne su osobe, porodice i grupe osoba čiji su resursi (materijalni, kulturni i društveni) ograničeni u tolikoj mjeri da ih isključuju iz onog minimuma koji se traži za život u zemlji članici u kojoj žive.“

Siromaštvo je, prema tome, definisano u „relativnom“ smislu i zavisi o distribuciji izdataka za potrošnju unutar stanovništva. Siromaštvo ne podrazumijeva samo nedostatak neophodnih dobara i usluga, nego i nepovoljan status u kojem se nalaze neka domaćinstva kada se uporede sa drugim: siromašni su oni koji posjeduju manje.

Medijana¹ izjednačenih izdataka za potrošnju predstavlja mjeru prosperiteta u zemlji: domaćinstva koja imaju mjesečne izdatke ispod 60,0% ove medijane smatraju se siromašnim.

Osim toga, nivoi izdataka za potrošnju svakog domaćinstva izjednačeni su tako da uzimaju u obzir razlike u potrebama domaćinstava i ekonomije obima koje se javljaju u domaćinstvima različite veličine i strukture. Iznos izdataka za potrošnju potreban da bi se postigao određeni nivo blagostanja varira prema strukturi domaćinstva. Tek kada se definiše referentni tip domaćinstva (tj. odraslo samačko domaćinstvo²) moguće je definisati ekvivalentan koeficijent koji daje iznos potreban po domaćinstvu sa različitim karakteristikama, da ima isti životni standard.

Evropska metodologija koristi tzv. „modifikovanu OECD skalu ekvivalentnosti“, koja daje ponder 1,0 nosiocu domaćinstva, 0,5 drugim članovima od 14 godina i više i 0,3 svakom djetetu ispod 14 godina. U ovom slučaju tip referentnog domaćinstva je odrasla neudata/neoženjena osoba (sa koeficijentom 1). Na primjer, domaćinstvo koje čini odrasla osoba i dijete od 14 godina i više ima isti životni standard kao i domaćinstvo koje čini odrasla osoba ako je njen nivo izdataka 1,5 puta veći (1 za prvu odraslu osobu i 0,5 za dijete) od izdataka za potrošnju domaćinstva koje čini odrasla neudata/neoženjena osoba. U tom slučaju, ako se podijele ukupni izdaci za potrošnju svakog domaćinstva sa njegovim koeficijentom (koji je dat sumom pondera za svakog člana) moguće je direktno uporediti nivoe izdataka za potrošnju i dobiti „ravnopravnu“ distribuciju izdataka za potrošnju. Veličina siromaštva se računa na osnovu broja domaćinstava (i njihovih članova) koja pokazuju izdatke za potrošnju koji su ispod standardnog praga.

Ako se uzme u obzir konvencionalna priroda ovog praga i činjenica da izdaci za potrošnju ispod ovog praga ne predstavljaju ni neophodan ni dovoljan pokazatelj za stanje siromaštva, onda se indikator odnosi na mjeru rizika siromaštva.

U 2011. godini, 60,0% medijane mjesečnih izdataka za potrošnju u Bosni i Hercegovini iznosi 416,40 KM. Ova vrijednost predstavlja relativnu liniju siromaštva (ili standardnu liniju siromaštva) za jednočlano odraslo domaćinstvo.

Relativna linija siromaštva je izračunata na bazi podataka Ankete o potrošnji domaćinstava koji su prikupljeni iz uzorka od 7.400 domaćinstava slučajno odabranih tako da predstavljaju stanovništvo Bosne i Hercegovine.

Iz više razloga, ovaj tip ankete ima ograničenu vrijednost u analizi siromaštva. Anketa se odnosi na pojedince koji žive u Bosni i Hercegovini i ne uključuje osobe koje žive u kolektivnim institucijama (u staračkim domovima, popravnim domovima, itd.).

Pored toga, isključuju se beskućnici jer je uzorak rađen na osnovu okvira nastanjenih stambenih jedinica. Prema tome, anketa ne može dati informacije o uvjetima života u ekstremno lošim situacijama. Ali bez obzira na to, anketa ostaje glavni izvor informacija za procjene siromaštva u Bosni i Hercegovini, i mora se koristiti kao referenca za bilo koju vremensku analizu ove pojave.

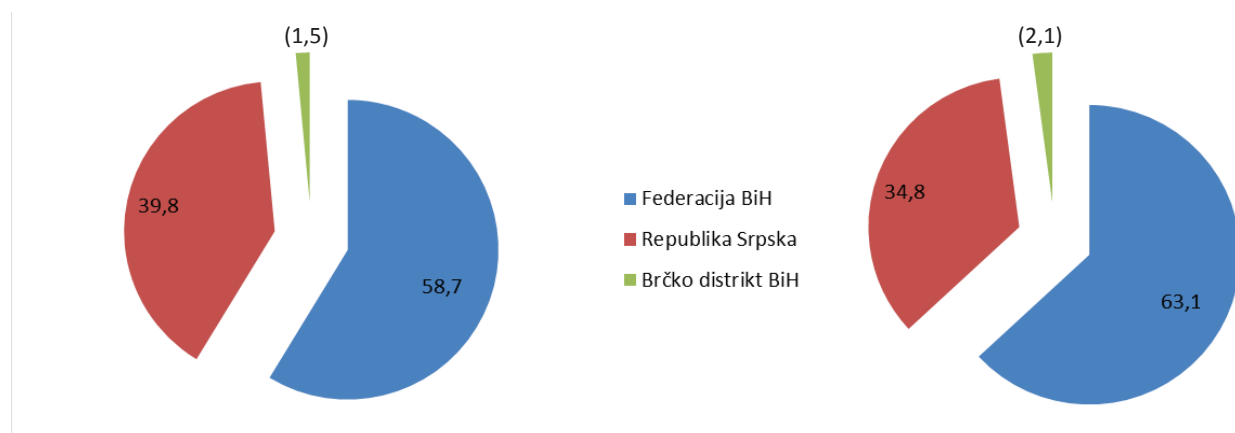
6.2. Relativno siromaštvo

U 2011. godini, 177.277 domaćinstava (17,2% od ukupnog broja domaćinstava) ili 566.025 stanovnika u Bosni i Hercegovini (17,9% od ukupnog broja stanovnika) žive u relativnom siromaštvu. Ovaj podatak je rezultat različitih uslova života u tri geografska područja u zemlji. Od 100 siromašnih domaćinstava, 58,7% ih živi u Federaciji BiH gdje otprilike svako šesto domaćinstvo živi u oskudici, dok je u Republici Srpskoj siromašno svako peto, a u Brčko distriktu BiH skoro svako osmo domaćinstvo.

¹ Kada se sva domaćinstva sortiraju u rastućem nizu prema visini njihovih izdataka za potrošnju, medijana je vrijednost izdataka za potrošnju koja odvaja 50% domaćinstava sa izdacima za potrošnju iznad vrijednosti medijane i 50% domaćinstava ispod ove vrijednosti.

² Jednočlano domaćinstvo gdje je član star 14 ili više godina.

Grafikon 6.1. Siromašna domaćinstva i ukupna domaćinstva po geografskim područjima (vrijednosti u procentima)

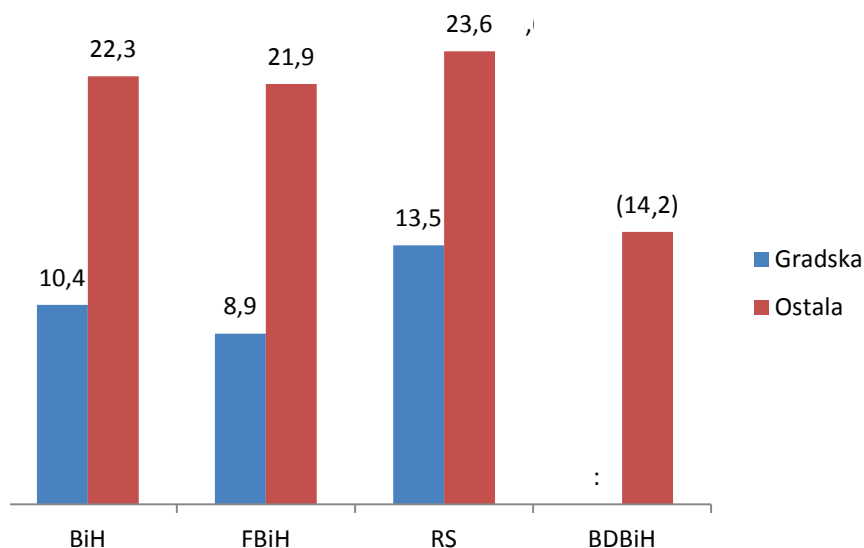
Postoje izvjesne razlike u prosječnoj veličini siromašnih i nesiromašnih domaćinstava po geografskim područjima. Dok su u Republici Srpskoj ta domaćinstva u prosjeku jednake veličine (2,9 članova), u Federaciji BiH su nesiromašna domaćinstva u prosjeku manja (3,1 član) u odnosu na siromašna (3,4 člana), a takva je situacija i u Brčko distriktu BiH (3,0 član nesiromašna i 3,7 članova siromašna).

Tabela 6.1. Glavni indikatori relativnog siromaštva po geografskim područjima (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Jedinice posmatranja	Bosna i Hercegovina	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH
Siromašna domaćinstva	177.277	104.053	70.574	(2.651)
Ukupno domaćinstva	1.033.452	652.129	359.567	21.755
Siromašni pojedinci	566.025	349.756	206.535	(9.734)
Ukupno pojedinci	3.169.986	2.043.587	1.060.290	66.108
Veličina siromaštva (%)				
Siromašna domaćinstva	17,2	16,0	19,6	(12,2)
Siromašni pojedinci	17,9	17,1	19,5	(14,7)
Jaz siromaštva (%)				
Domaćinstva	25,2	26,6	23,3	(20,8)
Procentualna vrijednosti				
Siromašna domaćinstva	100,0	58,7	39,8	(1,5)
Ukupno domaćinstva	100,0	63,1	34,8	2,1
Siromašni pojedinci	100,0	61,8	36,5	(1,7)
Ukupno pojedinci	100,0	64,5	33,4	2,1

Broj i procenat siromašnih su bitni pokazatelji, ali su to ipak jednodimenzionalni podaci koji ne govore dovoljno o uslovima života, tj. koliko je to siromaštvo duboko. Ova informacija se dobija iz indikatora jaza siromaštva koji mjeri, u prosjeku, koliko su izdaci za potrošnju siromašnih domaćinstava udaljeni od linije siromaštva. (tabela 6.1) Prema indeksu jaza siromaštva, u Republici Srpskoj i Federaciji BiH ne samo da je veći procenat siromašnih domaćinstava nego se ta domaćinstva nalaze u još lošijoj situaciji.

Grafikon 6.2. Relativno siromaštvo domaćinstava po tipu naselja i geografskom području (vrijednosti u procentima)

U sva tri geografska područja relativno siromaštvo je izraženije u naseljima tipa „ostalo“: u 2011. godini stopa siromašnih domaćinstava je u Bosni i Hercegovini bila 22,3% dok je dostigla nivo od 23,6% u pomenutim naseljima Republike Srpske.

6.3. Karakteristike siromašnih domaćinstava

U cilju dobijanja bolje slike o siromaštvu, respektujući veličinu uzorka, detaljna analiza stopa siromaštva (po tipu domaćinstava, starosti i aktivnosti nosioca domaćinstva) je rađena samo na nivou Bosne i Hercegovine.

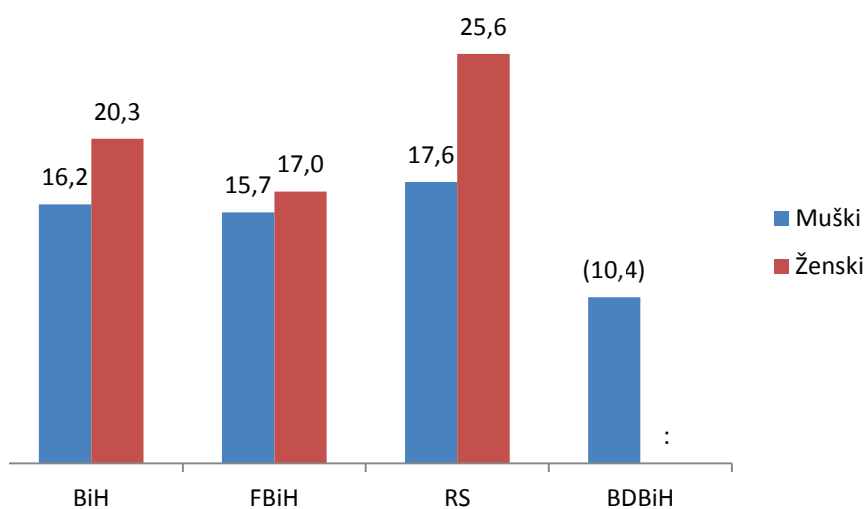
Gledano sa aspekta veličine domaćinstava, relativno siromaštvo je najviše koncentrisano unutar jednočlanih i domaćinstava koja imaju 5 ili više članova (stope siromaštva 20,6% i 21,6% respektivno), dok posmatrano prema tipu domaćinstava, primjećujemo da je najveća stopa siromaštva bila kod samačkih domaćinstava gdje je osoba stara 65 godina ili više (24,8%), zatim kod bračnih parova sa djecom i drugim srođnicima (24,5%), kod samohranih roditelja sa drugim srođnicima (20,4%) i ostalih tipova domaćinstava (20,1%).

Nasuprot tome, najmanje stope siromaštva su kod bračnih parova bez djece gdje je nosilac domaćinstva mlađi od 65 godina (9,9%), kod bračnih parova sa jednim djetetom (12,7%), odnosno samačkih domaćinstava sa osobom mlađom od 65 godina (13,1%).

Tabela 6.2. Relativno siromaštvo po veličini i tipu domaćinstva (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Veličina domaćinstva	Broj domaćinstava	Veličina siromaštva
1 član	35.822	20,6
2 člana	36.315	14,7
3 člana	27.102	14,0
4 člana	37.530	16,8
5 ili više članova	37.508	21,6
Ukupno	177.277	17,2
Tip domaćinstva		
Samačko ispod 65 godina	8.259	13,1
Samačko 65 godina i više	27.563	24,8
Bračni par sa nosiocem domaćinstva ispod 65 godina bez djece	9.133	9,9
Bračni par sa nosiocem domaćinstva od 65 godina i više bez djece	18.986	18,2
Bračni par sa 1 djetetom	18.764	12,7
Bračni par sa 2 djece	29.187	15,7
Bračni par sa troje ili više djece	11.911	19,7
Samohrani roditelj	13.231	17,0
Samohrani roditelj i drugi srodnici	7.592	20,4
Bračni par sa djecom i drugim srodnicima	15.260	24,5
Bračni par sa djecom i roditeljima	6.892	17,3
Ostalo	10.499	20,1
Ukupno	177.277	17,2

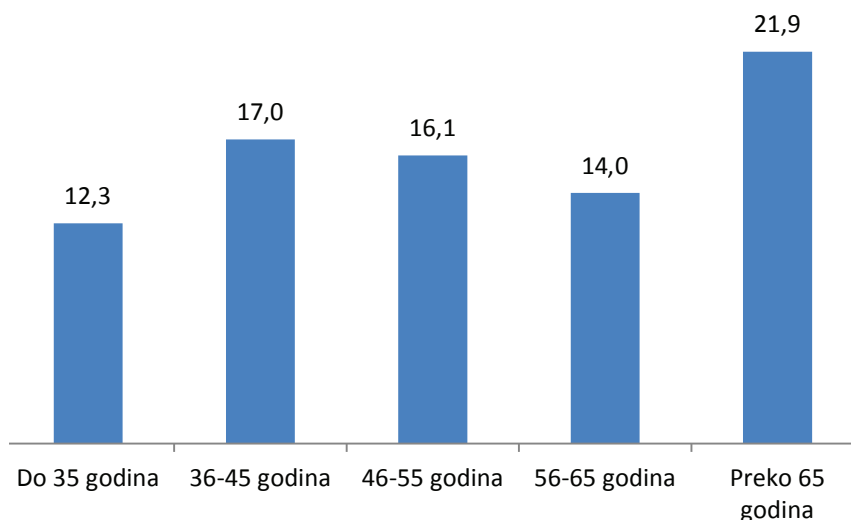
Grafikon 6.3. Veličina siromaštva po spolu nosioca domaćinstva (vrijednosti u procentima)

Spol nosioca domaćinstva ima izvjestan uticaj na relativno siromaštvo. Na nivou Bosne i Hercegovine stopa siromaštva domaćinstava sa nosiocem ženskog spola je 20,3% nasuprot 16,2% kod domaćinstava gdje je nosilac muškarac. Razlike su izraženije u Republici Srpskoj gdje su te stope 25,6%, odnosno 17,6% i u Brčko distriktu BiH (18,2% i 10,4% respektivno).

Na nivou Bosne i Hercegovine, siromaštvo je usko povezano sa starosti nosioca domaćinstva: stopa siromaštva je skoro dva puta veća ako je nosilac domaćinstva starosti 65 godina ili više (21,9%) nasuprot 12,3% kod domaćinstava gdje je nosilac mlađi od 35 godina.

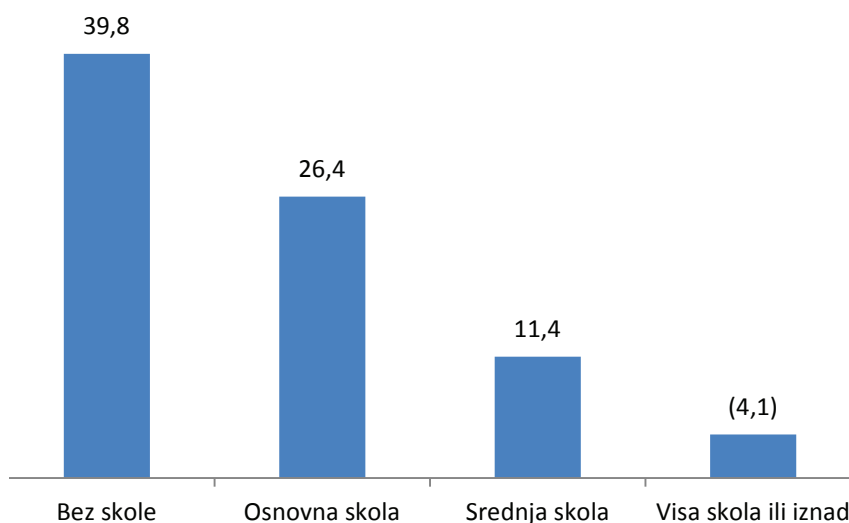
Grafikon 6.4. Veličina siromaštva po starosnoj dobi nosioca domaćinstva (vrijednosti u procentima)

6.4. Obrazovanje, zaposlenost i siromaštvo

Nizak nivo obrazovanja dovodi do povećanja rizika od siromaštva (Grafikon 6.5): od ukupnog broja domaćinstava čiji nosilac nema nikakvu školsku spremu 39,8% ih je siromašno. Stopa siromaštva je također jako visoka i kod domaćinstava čiji nosilac ima završenu osnovnu školu (26,4%) i počinje značajno opadati tek kod domaćinstava čiji nosilac ima završenu srednju školu (11,4%) i univerzitetsko obrazovanje (4,1%).

Grafikon 6.5. Veličina siromaštva prema obrazovanju nosioca domaćinstva (vrijednosti u procentima)

Na kraju, siromaštvo je jako povezano i sa statusom u zaposlenju nosioca domaćinstva. Procenat siromašnih domaćinstava je najmanji ako je nosilac domaćinstva zaposlen (12,5%). Stopa siromaštva dostiže 27,8% ako je nosilac domaćinstva nezaposlen ili traži prvo zaposlenje, odnosno 24,7% ako je nosilac domaćinstva domaćica. Unutar domaćinstava sa penzionisanim nosiocem ima 15,8% siromašnih ili 53.347 domaćinstva u državi, dok je najveća stopa siromaštva unutar domaćinstava čiji je nosilac nesposoban za rad i iznosi čak 38,5%.

Tabela 6.3. Relativno siromaštvo po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

	Broj domaćinstava	Procenat
Zaposlen	57.093	12,5
Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	24.207	27,8
Domaćica	27.180	24,7
Nesposoban za rad	13.866	38,5
Penzioner	53.347	15,8
Ostalo	:	:
Ukupno	177.277	17,2

6.5. Domaćinstva na granici siromaštva i slabo siromašna domaćinstva

Broj i stopa siromašnih domaćinstava zavisi od toga gdje je linija siromaštva postavljena. Njeno postavljanje na 60% od medijane mjesečnih izjednačenih izdataka za potrošnju je konvencionalno. Ono predstavlja prag vrijednosti koji dijeli stanovništvo na siromašno i nesiromašno i ne omogućava potpunu analizu ove pojave u svojoj raznolikosti. Iz tog razloga su kreirana i analizirana još dva praga siromaštva: 50% i 70% od medijane mjesečnih izjednačenih izdataka za potrošnju.

U tom slučaju je moguće da se identifikuju četiri kategorije domaćinstava: definitivno siromašna domaćinstva (sa potrošnjom ispod 50% medijane mjesečnih izjednačenih izdataka za potrošnju), slabo siromašna domaćinstva (potrošnja između 50% i 60% medijane), domaćinstva na granici siromaštva (sa potrošnjom između 60% i 70% medijane) i domaćinstva koja definitivno nisu siromašna sa višim iznosima potrošnje.

Grafikon 6.6. Siromašna i nesiromašna domaćinstva prema tri različite linije siromaštva (vrijednosti u procentima)

Nisu siromašna 82,8%	Definitivno nisu siromašna 74,8%
	Na granici siromaštva 8,0%
Siromašna 17,2%	Slabo siromašna 7,1%
	Definitivno siromašna 10,0%

U 2011. godini skoro 104.000 domaćinstava su definitivno siromašni sa izvjesnim teritorijalnim razlikama. Naime, relativno posmatrano definitivno siromašnih domaćinstava ima najviše u Republici Srpskoj (10,7%), zatim u Federaciji BiH (9,8%), a najmanje u Brčko distriktu BiH (6,4%). Istovremeno, domaćinstava koja definitivno nisu siromašna ima relativno najviše u Brčko distriktu BiH (80,1%), dok ih u Federaciji BiH ima 76,8% i u Republici Srpskoj 70,9%.

Više od 83.000 domaćinstava u Bosni i Hercegovini su na granici siromaštva jer je njihova potrošnja samo 69,40 KM iznad granice od 60% medijane mjesečnih izjednačenih izdataka za potrošnju.

Tabela 6.4. Siromaštvo prema različitim linijama siromaštva po geografskim područjima (vrijednosti u procentima)

Linija siromaštva	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	Bosna i Hercegovina
50% medijane izdataka (346,9978 KM)	(10,0)	9,8	10,7	6,4
60% medijane izdataka (416,3973 KM)	(17,2)	16,0	19,6	12,2
70% medijane izdataka (485,7968 KM)	25,2	23,2	29,1	19,9
Definitivno siromašna	10,0	9,8	10,7	6,4
Slabo siromašna	(7,1)	6,2	9,4	5,8
Na granici siromaštva	(8,0)	7,3	6,6	7,7
Definitivno nisu siromašna	74,8	76,8	70,9	80,1
Omjer S80/S20	4,9	5,2	4,4	4,3

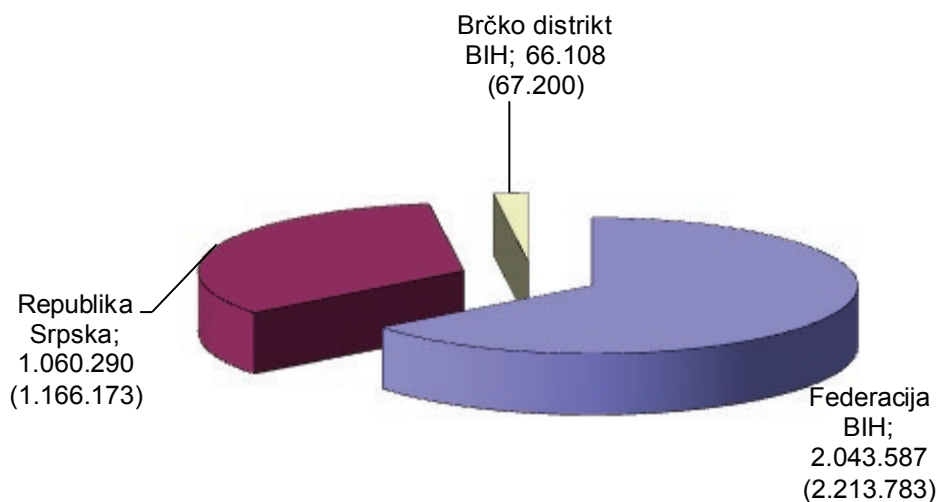
Također je interesantno vidjeti relativnu poziciju donje grupe domaćinstava u odnosu na gornju grupu. To može biti ilustrovano omjerom S80/S20. Za svako geografsko područje taj omjer upoređuje ukupne izjednačene izdatke za potrošnju gornjeg kvintila domaćinstava (20% domaćinstava sa najvećom izjednačenom potrošnjom) sa potrošnjom donjeg kvintila domaćinstava (20% domaćinstava sa najmanjom izjednačenom potrošnjom). Prosjek za Bosnu i Hercegovinu je 4,3 što pokazuje da najbogatiji kvintil domaćinstava ima 4,3 puta veću potrošnju od najsiromašnijeg kvintila. Ovaj omjer je odgovarajući samo za promjene u gornjem i donjem kvintilu domaćinstava.

7. POREĐENJE PODATAKA IZ 2007. I 2011. GODINE

7.1. Stanovništvo i vrijednosti domaćinstava

Na osnovu podataka prikupljenih Anketom o potrošnji domaćinstava procijenjeni broj stanovnika u Bosni i Hercegovini u 2011. godini iznosi 3.169.986, a u 2007. godini ta procjena je iznosila 3.447.156 (Grafikon 7.1).

Grafikon 7.1. Stanovništvo po geografskim područjima, 2007, 2011. (apsolutne vrijednosti)

Podaci u zagradama odnose se na 2007. godinu

Značajno smanjenje broja stanovnika vidljivo je u Republici Srpskoj (-9,1%) i Federaciji Bosne i Hercegovine (-7,7%), dok se procjena broja stanovnika u Brčko distriktu BiH može smatrati statistički stabilnom.

Struktura stanovništva prema tipu naselja se nije značajno mijenjala u odnosu na 2007. godinu, izuzev u Republici Srpskoj gdje je broj stanovnika koji žive u gradskim naseljima nešto povećan u odnosu na stanovnike koji žive u naseljima tipa „ostalo“ (Tabele 7.1 i 7.2).

Tabela 7.1. Intervali povjerenja (vjerovatnoća=0,95) broja stanovnika po geografskim područjima, 2007, 2011. (apsolutne vrijednosti)

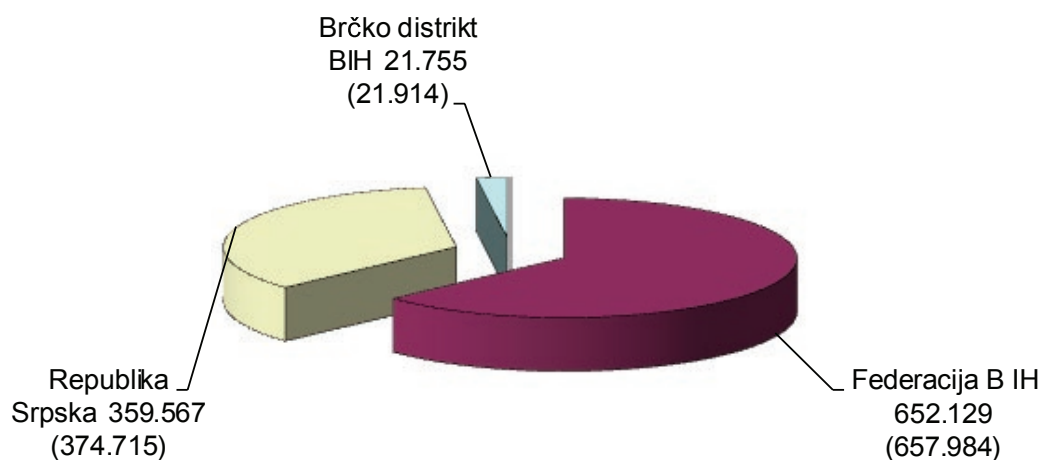
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	Bosna i Hercegovina
	2007.			
Donja granica	2.134.277	1.123.771	59.471	3.371.187
Gornja granica	2.293.289	1.208.574	74.930	3.523.125
	2011.			
Donja granica	2.014.781	1.036.611	62.615	3.132.533
Gornja granica	2.072.394	1.083.970	69.601	3.207.439

Tabela 7.2. Stanovništvo po tipu naselja i geografskom području, 2007, 2011. (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Tip naselja	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
	2007.			
Gradsko	41,2	34,8	46,8	39,2
Ostalo	58,8	65,2	53,2	60,8
Ukupno (=100%)	2.231.783	1.166.173	67.200	3.447.156
	2011.			
Gradsko	42,3	38,3	45,5	41,0
Ostalo	57,7	61,7	54,5	59,0
Ukupno (=100%)	2.043.587	1.060.290	66.108	3.169.986

Procijenjeni broj domaćinstava u Bosni i Hercegovini za 2011. godinu je smanjen u odnosu na 2007. godinu za oko 21.100 domaćinstava, što se može smatrati statistički stabilnim trendom. Trend smanjenja evidentan je i po geografskim područjima, a značajnije smanjenje broja domaćinstava (-4,0%) uočeno je u Republici Srpskoj (Grafikon 7.2).

Grafikon 7.2. Domaćinstva po geografskim područjima, 2007, 2011. (apsolutne vrijednosti)

Podaci u zagradama odnose se na 2007. godinu

Ako posmatramo domaćinstava prema broju članova došlo je do izmjene učešća domaćinstava sa manjim brojem članova u odnosu na višečlana domaćinstva. U ukupnom broju domaćinstava u BiH, procenat jednočlanih i dvočlanih domaćinstava je povećan za

oko 5%, dok je procenat četveročlanih i domaćinstava sa 5 i više članova smanjen za oko 6%. Procenat domaćinstava sa tri člana je, otprilike, ostao isti (Grafikon 7.3, Tabele 7.3 i 7.4).

Proporcija domaćinstava u naseljima tipa „ostalo“ (59,0% u 2011. godini) je ponovo veće u odnosu na gradska domaćinstva, kao i u 2007. godini. Domaćinstva u naseljima tipa „ostalo“ imaju veći broj članova (oko 40,0% su domaćinstva sa četiri ili više članova), u većini slučajeva to su parovi sa djecom. Slična je situacija i po geografskim područjima.

Grafikon 7.3. Domaćinstva po tipu naselja i geografskom području, 2007, 2011. (vrijednosti u procentima)

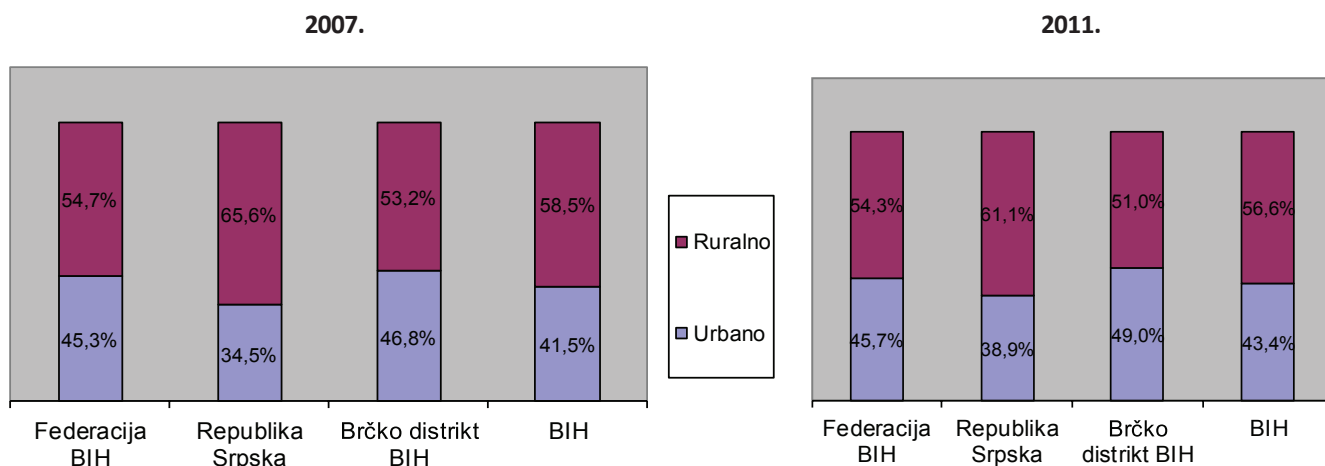

Tabela 7.3. Domaćinstva po geografskom području i veličini domaćinstva, 2007, 2011. (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Broj članova					Ukupno (=100%)	Prosječna veličina domaćinstva
	1	2	3	4	5 i više		
2007.							
Federacija BiH	12,8	21,2	19,0	25,5	21,5	657.984	3,36
Republika Srpska	17,9	25,1	17,2	20,2	19,5	374.715	3,11
Brčko distrikt BiH	19,3	25,1	(14,5)	22,9	18,2	21.914	3,07
Bosna i Hercegovina	14,8	22,7	18,3	23,6	20,7	1.054.613	3,27
2011.							
Federacija BiH	14,3	25,3	20,2	23,7	16,4	652.129	3,13
Republika Srpska	21,6	26,9	16,2	17,9	17,4	359.567	2,95
Brčko distrikt BiH	15,3	30,4	17,7	19,3	17,2	21.755	3,04
Bosna i Hercegovina	16,8	26,0	18,8	21,6	16,8	1.033.452	3,07

Tabela 7.4. Domaćinstva po geografskom području i tipu domaćinstva, 2007, 2011.
(vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Tip domaćinstva											
	Samačko < 65 god.	Samačko >= 65 god.	BPBD < 65 god.	BPBD >= 65 god.	BP 1 dijete	BP 2 djece	BP 3 i više djece	Samohrani roditelji	Samohrani rod. + drugi srodnici	BP sa djecom + drugi srodnici	BP sa djecom + roditelji	Ostalo
	2007.											
Federacija BiH	4,5	8,4	6,8	8,5	14,5	21,7	8,4	7,5	3,9	7,5	4,2	4,3
Republika Srpska	6,8	11,1	8,0	11,1	12,1	15,9	4,2	6,6	3,8	8,3	5,0	7,1
Brčko distrikt BiH	(5,6)	13,7	(9,2)	(10,8)	(10,3)	20,7	(7,7)	:	:	:	:	:
Bosna i Hercegovina	5,3	9,5	7,3	9,4	13,6	19,6	6,9	7,1	3,8	7,7	4,5	5,3
2011.												
Federacija BiH	5,3	9,0	8,6	9,6	15,6	20,6	6,8	8,3	3,2	5,3	3,4	4,3
Republika Srpska	7,7	13,8	9,3	10,8	11,8	13,3	4,1	6,3	4,3	7,4	4,8	6,4
Brčko distrikt BiH	:	(10,6)	(10,8)	(13,6)	(13,5)	16,4	(6,9)	(5,7)	:	:	:	(6,0)
Bosna i Hercegovina	6,1	10,7	8,9	10,1	14,2	17,9	5,9	7,5	3,6	6,0	3,8	5,1

Od 2007. do 2011. godine nije bilo specifičnih promjena u distribuciji domaćinstava prema karakteristikama nosioca domaćinstva.

Struktura domaćinstava koja žive u Bosni i Hercegovini se nije promijenila u odnosu na dob nosioca domaćinstva; u skoro dva od tri slučaja (62,3% u 2011. godini) nosilac domaćinstva ima između 35 i 64 godina; u skoro trećini slučajeva (30,7%) nosilac domaćinstva ima više od 64 godine, dok je preostalih 7,0% nosilaca domaćinstava mlađe od 35 godina (Tabela 7.5).

Posmatrano po entitetima, nema značajnih promjena u proporciji domaćinstava prema starosti nosioca domaćinstva.

Struktura domaćinstava po spolu nosioca domaćinstva se nije značajno promijenila (nosilac je muškarac u skoro 8 od 10 slučajeva). Posmatrano po geografskim područjima primjetno je povećanje broja žena kao nosilaca domaćinstva (za 3,8%) u Republici Srpskoj, dok je u Federaciji i Brčko distriktu situacija slična kao za nivo države.

Tabela 7.5. Domaćinstva po starosnoj grupi, spolu, statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i geografskom području, 2007, 2011. (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Karakteristike nosioca domaćinstva	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH		Bosna i Hercegovina	
	2007.	2011.	2007.	2011.	2007.	2011.	2007.	2011.
Starosna grupa								
<35	8,6	7,8	7,1	5,7	(5,8)	(6,1)	8,0	7,0
35-64	63,6	64,2	58,7	58,8	60,6	61,6	61,8	62,3
65 i više	27,9	28,0	34,2	35,5	33,6	32,3	30,2	30,7
Spol								
Muškarci	78,6	77,5	78,3	74,5	79,4	77,1	78,5	76,4
Žene	21,4	22,5	21,7	25,5	20,6	22,9	21,5	23,6
Status tekuće aktivnosti								
Zaposlen	47,1	46,0	42,3	40,7	37,3	45,4	45,2	44,1
Nezaposlen ili traži prvi posao	9,4	7,0	11,7	11,1	19,1	(7,2)	10,4	8,4
Domaćica + penzioner	40,3	44,0	40,1	42,4	35,2	40,9	40,1	43,3
Ostalo	3,3	3,0	6,0	6,0	(8,4)	(6,5)	4,4	4,1
Ukupno (=100 %)	657.984	652.129	374.715	359.567	21.914	21.755	1.054.614	1.033.452

Procenat zaposlenih nosilaca domaćinstava (44,2% u 2011. godini) je stabilan, dok je procenat nezaposlenih ili onih koji traže prvo zaposlenje opao (sa 10,4 na 8,4%).

U Brčko distriktu BiH je značajno povećan broj domaćinstava sa zaposlenim nosiocem domaćinstva (sa 37,3% na 45,4%), dok je istovremeno smanjen broj nezaposlenih ili onih koji traže prvo zaposlenje (sa 19,1 na 7,2% u 2011.). Također, primjetno je i povećanje procenta domaćinstava čiji nosilac je domaćica ili penzioner.

U strukturi domaćinstava sa zaposlenim nosiocem domaćinstva nema značajnih razlika u 2011. u odnosu na 2007. godinu (Tabela 7.6).

Najveći procenat zaposlenih se odnosi na osobe zaposlene na neodređeno vrijeme (56,4% u 2011. godini), zatim slijede samozaposleni ili u slobodnom zanimanju (19,7%) i osobe zaposlene sa drugim tipom ugovora (16,2%); procenat domaćinstava čiji je nosilac poslodavac je još uvijek veoma mali, kao i u 2007. godini. U svim kategorijama primjetno je izvjesno povećanje u odnosu na 2007. godinu, osim u kategoriji zaposlenih na neodređeno vrijeme.

Tabela 7.6. Domaćinstva sa zaposlenim nosiocem domaćinstva po statusu u zaposlenju i geografskom području, 2007, 2011. (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Status u zaposlenju	Federacija BiH		Republika Srpska		Brčko distrikt BiH		Bosna i Hercegovina	
	2007.	2011.	2007.	2011.	2007.	2011.	2007.	2011.
Poslodavci	6,6	7,0	6,6	9,0	:	:	6,7	7,6
Samozaposleni ili slobodno zanimanje	16,3	18,9	23,6	20,8	(22,3)	(25,6)	18,8	19,7
Stalno zaposleni (ugovor na neodređeno)	63,1	57,8	57,1	54,3	54,9	51,4	60,9	56,4
Zaposleni sa drugim tipom ugovora	14,1	16,3	12,6	15,9	:	(17,6)	13,6	16,2
Ukupno (=100 %)	309.919	338.766	158.448	182.063	8.168	11.261	476.535	532.090

Može se zaključiti da od 2007. godine, vrijednosti stanovništva i karakteristike domaćinstva su uglavnom ostale iste, uz smanjenje broja stanovnika i domaćinstava u entitetima.

7.2. Izdaci za potrošnju

Prosječni mjesečni izdaci za potrošnju po domaćinstvu u 2011. godini iznose 1.569,33 KM uključujući i potrošnju iz vlastite proizvodnje koja iznosi 82,77 KM.

U poređenju sa 2007. godinom, prosječna mjesečna potrošnja po domaćinstvu se nije značajno promijenila (porasla je svega 1,9%). U apsolutnim iznosima povećanje prosječne mjesečne potrošnje iznosi 27,90 KM, a povećanje potrošnje iz vlastite proizvodnje koja se uglavnom odnosi na hranu iznosi 25,98 KM, iz čega se vidi da je prosječna potrošnja povećana zahvaljujući povećanju potrošnje iz vlastite proizvodnje.

Izdaci za hranu i piće se nisu mijenjali u odnosu na 2007. godinu. Prema podacima o kretanju cijena u Bosni i Hercegovini u periodu 2007-2011. cijene hrane su povećane za oko 15%, što navodi na zaključak da je došlo do promjene u strukturi potrošnje prehrambenih proizvoda kada se ista potreba zadovoljava jeftinijim proizvodom (kao npr. veća potrošnja pilećeg mesa u odnosu na teleće, margarina umjesto putera i sl.).

Tabela 7.7. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po kategorijama izdataka, 2007, 2011. (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	2007. (KM)	2011. (KM)	Varijacija (%)	Struktura u procentima 2007.	Struktura u procentima 2011.
HRANA I PIĆE	511,17	511,60	0,1	33,2	32,6
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	56,79	82,73	45,7	3,7	5,3
Duhan	31,09	38,06	22,4	2,0	2,4
Odjeća i obuća	81,45	73,48	-9,8	5,3	4,7
Stanovanje	227,10	237,33	4,5	14,7	15,0
El. energija, plin, voda i ostala goriva	114,39	138,93	21,5	7,4	8,9
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	83,79	77,08	-8,0	5,4	4,9
Zdravstvo	62,08	57,08	-8,1	4,0	3,6
Prijevoz	173,35	172,74	-0,4	11,2	11,0

Kategorija izdataka	2007. (KM)	2011. (KM)	Varijacija (%)	Struktura u procentima 2007.	Struktura u procentima 2011.
Komunikacije	50,53	55,78	10,4	3,3	3,6
Rekreacija i kultura	56,16	45,40	-19,2	3,6	2,9
Obrazovanje	8,09	11,93	47,5	0,5	0,8
Ugostiteljske usluge	31,58	31,36	-0,7	2,0	2,0
Usluge smještaja	12,24	13,54	10,6	0,8	0,9
Ostali proizvodi i usluge	98,40	105,02	6,7	6,4	6,7
NEPREHRANA	1.030,26	1057,73	2,7	66,8	67,4
UKUPNO	1.541,43	1.569,33	1,9	100,0	100,0

U tabeli 7.8. uočljivo je da nije došlo do značajne promjene u strukturi vlasništva glavne stambene jedinice. Neznatno se smanjio procenat podstanara ili zakupaca i privremenih korisnika.

Tabela 7.8. Domaćinstva po zakonskom statusu korištenja stambene jedinice, 2007, 2011. (vrijednosti u procentima)

Godina	Vlasnik ili suvlasnik	Zakupac ili podstanar	Besplatno korištenje	Privremeni korisnici	Ostalo
2007.	91,2	3,6	3,9	1,1	:
2011.	91,5	2,8	4,7	0,8	:

Procenat stambenih jedinica sa unutrašnjim kupatilom ili WC-om se povećao sa 93,1% na 95,5%, te sa 17,9% na 23,4% respektivno, a stambenih jedinica sa garažom sa 38,3% na 43,3%.

Tabela 7.9. Karakteristike glavne stambene jedinice, 2007, 2011. (vrijednosti u procentima)

Godina	Kupatilo sa WC-om	WC	Tekuća voda	Električna energija	Garaža	Bašta
2007.	93,1	17,9	94,1	99,9	38,3	55,4
2011.	95,5	23,4	85,8	99,9	43,3	62,9

Evidentno je povećanje posjedovanja skoro svih trajnih potrošnih dobara u odnosu na 2007. godinu. Značajno povećanje je utvrđeno kod posjedovanja mašina za suđe (sa 9,7% na 18,7%), mašina za veš (sa 86,1% na 91,9%), opreme za čišćenje (sa 88,8% na 94,3%) i klima uređaja (sa 5,2% na 9,8%). S druge strane, smanjenje posjedovanja se bilježi kod peći na ugalj ili drva (sa 84,4% na 82,9%) i mašina za šivanje i pletenje (sa 14,8% na 11,1%).

Tabela 7.10. Posjedovanje trajnih dobara, 2007, 2011. (vrijednosti u procentima)

Godina	Električni ili plinski šporet	Peć na ugalj ili drva	Frižider, zamrzivač i sl.	Mašina za suđe	Mašina za veš	Oprema za čišćenje	Peć, bojler, napa	Klima uređaj	Mašina za šivanje i pletenje
2007.	91,0	84,8	97,6	9,7	86,1	88,8	86,4	5,2	14,8
2011.	94,2	82,9	98,7	18,7	91,9	94,3	92,9	9,8	11,1

Povećanje je uočeno i kod poređenja posjedovanja DVD uređaja (sa 57,1% na 62,9%) i računara (sa 25,2% na 39,6%).

Procenat domaćinstava sa satelitskom antenom se smanjio, vjerovatno zbog većeg priključivanja na kablovsku mrežu.

Tabela 7.11. Posjedovanje opreme za rekreaciju, 2007, 2011. (vrijednosti u procentima)

Godina	Televizija	DVD	HiFi sistem	Satelitska antena	Personalni računar, štampač	Internet usluge	Muzički instrument
2007.	96,8	57,1	62,8	15,2	25,2	1,0	4,8
2011.	98,4	62,9	60,1	11,7	39,6	0,9	5,4

Dinamika potrošnje po kategorijama izdataka se razlikuje. Došlo je do povećanja izdataka za električnu energiju, plin, vodu i ostala goriva (21,7%), obrazovanje (47,5%), duhan (22,4%), i smanjenja izdataka za rekreaciju i kulturu (19,2%), odjeću i obuću (9,8%) i namještaj i opremu za kuću (8,0%).

Tabela 7.12. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva za hranu i piće, po kategorijama izdataka, 2007, 2011. (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	2007. (KM)	2011. (KM)	Varijacija (%)
Hljeb i žitarice	66,26	74,38	12,2
Meso	116,13	118,86	2,4
Riba	13,47	11,73	-12,9
Mlijeko, sir, jaja	71,66	73,04	1,9
Ulja i masnoće	23,96	25,16	5,0
Voće	37,89	83,91	-2,9
Povrće	39,81	40,20	1,0
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	21,96	18,60	-15,3
Ostali prehrambeni proizvodi	52,33	47,74	-8,8
Bezalkoholna pića	19,21	17,99	-6,4
HRANA I PIĆE	511,17	511,60	0,1
- Potrošnja iz vlastite proizvodnje	56,79	82,73	45,7

Varijacija u potrošnji hrane i pića je za 2,6% manja nego za neprehrambene proizvode i usluge. Ova pojava je, najvjerojatnije, povezana sa promjenom strukture potrošnje prehrambenih proizvoda, gdje je evidentno blago smanjenje potrošnje ulja i masnoća, ribe, povrća, šećera, džema, meda i konditorskih proizvoda.

Procijenjeni izdaci za potrošnju iz vlastite proizvodnje su se povećali u 2011. godini u odnosu na 2007. godinu, obzirom da više domaćinstava koristi proizvode iz vlastite proizvodnje.

Tabela 7.13. Procenat domaćinstava sa izdacima za kupovinu ili potrošnju iz vlastite proizvodnje hrane i pića po kategorijama izdataka, 2007, 2011.

Kategorija izdataka	2007. (%)	2011. (%)
Hljeb i žitarice	98,8	98,5
Meso	95,1	96,0
Riba	58,4	51,2
Mlijeko, sir, jaja	98,2	98,3
Ulja i masnoće	91,2	89,7

Kategorija izdataka	2007. (%)	2011. (%)
Voće	97,8	98,5
Povrće	94,1	93,3
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	88,9	87,2
Ostali prehrambeni proizvodi	97,0	96,0
Bezalkoholna pića	46,0	43,0
- Potrošnja hrane i pića iz vlastite proizvodnje	37,1	50,1

Veliko povećanje izdataka za duhan i električnu energiju, plin, vodu i ostala goriva vezano je za značajan rast cijena za ove odjeljke, dok je povećanje izdataka za obrazovanje vezano za povećanje broja samofinansirajućih studenata.

Povećanje izdataka za usluge smještaja evidentno je za sve relevantne stavke; u odnosu na 2007. godinu, posebno su povećani izdaci za smještaj učenika i studenata u studentskim domovima i privatnom smještaju.

Tabela 7.14. Posjedovanje opreme za komunikaciju, 2007, 2011. (vrijednosti u procentima)

Godina	Telefon	Mobilni telefon	Telefon sa sekretaricom	Fax	Internet priključak
2007.	77,1	71,0	1,9	1,4	10,9
2011.	74,3	80,5	1,4	1,3	29,8

Tabela 7.15. Posjedovanje vozila, 2007, 2011. (vrijednosti u procentima)

Godina	Automobil	Motocikl	Motor, skuter, moped	Bicikl
2007.	51,9	1,0	1,9	24,1
2011.	53,6	1,1	2,0	24,8

Smanjenje izdataka za zdravlje uglavnom je uzrokovano manjim izdacima za farmaceutske proizvode i lijekove, iako je došlo do blagog povećanja izdataka za bolničke i stomatološke usluge.

Izdaci za odjeću i obuću su smanjeni po svim stavkama, a također smanjen je broj domaćinstava koja kupuju odjeću i obuću.

Povećanje izdataka za ostale proizvode i usluge uglavnom je uzrokovano porastom izdataka za godišnju registraciju vozila (djelomično zbog povećanja frekvencije), proizvoda vezanih za ličnu higijenu i izdataka za vjerske obrede i pogrebnu opremu.

Visina izdataka za potrošnju u Federaciji BiH i Republici Srpskoj je ostala, skoro, na nivou iz 2007. godine.

Tabela 7.16. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po kategorijama i geografskom području, 2007, 2011.
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Kategorija izdataka	2007. (KM)			2011. (KM)			Varijacija (%)		
	F BiH	RS	BD BiH	F BiH	RS	BD BiH	F BiH	RS	BD BiH
HRANA I PIĆE	535,51	473,18	429,87	532,86	469,18	575,40	-0,5	-0,8	33,9
- Potrošnja iz vlastite proizvodnje	46,44	91,54	29,72	58,17	128,14	68,56	25,2	40,0	130,7
Duhan	34,59	24,91	31,71	41,78	30,61	49,94	20,8	22,9	57,5
Odjeća i obuća	91,10	66,64	45,05	75,78	70,40	55,56	-16,8	5,6	23,3
Stanovanje	243,63	198,32	223,17	250,37	214,61	221,90	2,8	8,2	-0,6
El. energija, plin, voda i ostala goriva	121,59	100,93	128,61	145,63	127,74	123,15	19,8	26,6	-4,2
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	92,81	68,52	73,99	83,23	64,93	93,67	-10,3	-5,2	26,6
Zdravstvo	59,89	64,98	56,21	62,45	46,70	67,36	4,3	-28,1	19,8
Prijevoz	184,05	156,00	148,84	184,93	150,91	168,21	0,5	-3,3	13,0
Komunikacije	55,24	42,89	39,73	60,19	48,08	50,71	9,0	12,1	27,6
Rekreacija i kultura	63,62	44,12	38,12	51,85	34,16	37,76	-18,5	-22,6	-0,9
Obrazovanje	8,47	7,36	9,22	13,74	8,94	(7,15)	62,2	21,5	-22,5
Ugostiteljske usluge	37,06	23,00	13,78	37,65	20,36	24,84	1,6	-11,5	80,3
Usluge smještaja	12,96	11,17	:	15,11	11,11	:	16,6	-0,6	
Ostali proizvodi i usluge	108,21	81,87	71,16	116,83	83,72	103,14	8,0	2,3	44,9
UKUPNO NEPREHRANA	1.113,21	890,72	888,60	1.139,53	912,27	1.009,86	2,4	2,4	13,6
UKUPNO	1.648,72	1.363,90	1.318,47	1.672,39	1.381,46	1.585,26	1,4	1,3	20,2

U Brčko distriktu BiH, dinamika se znatno razlikuje: u 2011. godini prosječna potrošnja je porasla u odnosu na 2007. godinu, a posebno potrošnja iz vlastite proizvodnje. Rezultati za Brčko distrikt BiH moraju se posmatrati sa rezervom zbog malog uzorka korištenog za procjenu.

Tabela 7.17. Domaćinstva po statusu korištenja stambene jedinici po geografskom području, 2007, 2011.
(vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Vlasnik ili suvlasnik	Zakupac ili podstanar	Ostalo
	2007.		
Federacija BiH	91,2	3,5	5,4
Republika Srpska	91,1	4,0	4,9
Brčko distrikt BiH	92,7	3,1	4,3
	2011.		
Federacija BiH	91,6	2,6	5,8
Republika Srpska	91,3	3,0	5,8
Brčko distrikt BiH	93,4	:	:

Procenat domaćinstava koja posjeduju glavnu stambenu jedinicu se, u sva tri geografska područja povećao u odnosu na 2007. godinu, dok je istovremeno došlo do smanjenja broja zakupaca ili podstanara.

Čini se da su se uslovi stanovanja domaćinstava u sva tri geografska područja poboljšali u odnosu na 2007. godinu, posmatrajući karakteristike glavne stambene jedinice.

Tabela 7.18. Karakteristike glavne stambene jedinice po geografskom području, 2007, 2011. (vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Kupatilo sa WC-om	WC	Tekuća voda	Električna energija	Garaža	Bašta
	2007.					
Federacija BiH	95,9	19,7	96,9	100,0	38,6	54,9
Republika Srpska	88,0	14,7	89,6	99,6	37,8	57,5
Brčko distrikt BiH	95,0	20,4	88,9	100,0	38,2	33,5
	2011.					
Federacija BiH	97,9	23,5	95,6	100,0	43,6	62,8
Republika Srpska	91,0	22,8	69,0	99,7	42,5	64,3
Brčko distrikt BiH	95,6	29,0	68,1	99,5	49,4	41,9

Otpriblike isti rezultat se dobije prilikom analize posjedovanja trajnih potrošnih dobara u glavnoj stambenoj jedinici: značajno poboljšanje u sva tri geografska područja se odnosi na mašine za suđe i veš, opremu za čišćenje, peći, bojlere i nape i klima uređaje.

Tabela 7.19. Posjedovanje trajnih potrošnih dobara po geografskom području, 2007, 2011. (vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Električni ili plinski šporet	Peć na ugalj ili drva	Frižider, zamrzivač i sl.	Mašina za suđe	Mašina za veš	Oprema za čišćenje	Peć, boiler, napa	Klima uređaj	Mašina za šivanje i pletenje
2007.									
Federacija BiH	93,1	81,6	98,3	12,2	89,5	91,9	90,0	5,2	14,5
Republika Srpska	87,3	90,2	96,3	5,6	80,1	83,0	80,2	5,1	15,7
Brčko distrikt BiH	91,6	87,0	99,4	(7,5)	86,7	93,0	86,5	:	(9,0)
2011.									
Federacija BiH	96,4	79,4	99,0	22,9	94,2	96,1	95,0	9,5	10,7
Republika Srpska	90,1	88,6	98,1	11,0	87,4	91,0	89,0	9,9	12,2
Brčko distrikt BiH	94,3	91,6	98,3	18,4	94,0	94,5	95,0	17,2	:

Najveće povećanje posjedovanja automobila vidljivo je u Brčko distriktu BiH, u poređenju sa druga dva geografska područja.

Tabela 7.20. Posjedovanje vozila po geografskom području, 2007, 2011. (vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Automobil	Motocikl	Motor, skuter, moped	Bicikl
	2007.			
Federacija BiH	53,3	1,1	1,8	21,6
Republika Srpska	49,6	(0,8)	2,1	28,3
Brčko distrikt BiH	52,2	:	:	27,8
	2011.			
Federacija BiH	55,5	(0,8)	1,5	21,0
Republika Srpska	50,0	(1,6)	2,9	31,3
Brčko distrikt BiH	57,9	:	:	29,1

U 2011. godini u odnosu na 2007. u Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH bilježi se smanjenje posjedovanja telefona, dok je u Republici Srpskoj posjedovanje telefona ostalo na nivou 2007. godine. Istovremeno, u sva tri geografska područja bilježi se porast u posjedovanje mobilnih telefona, te posjedovanju internet priključka.

Tabela 7.21. Posjedovanje opreme za komunikacije po geografskom području, 2007, 2011. (vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Telefon	Mobilni telefon	Telefon sa sekretaricom	Fax	Internet
	2007.				
Federacija BiH	81,5	74,4	2,3	1,5	12,3
Republika Srpska	69,8	65,5	(1,1)	(1,0)	8,7
Brčko distrikt BiH	71,1	62,5	:	:	:
	2011.				
Federacija BiH	76,9	83,0	1,7	1,6	32,2
Republika Srpska	70,2	76,0	(1,0)	(0,8)	25,5
Brčko distrikt BiH	65,3	78,4	:	:	29,7

Konačno, posjedovanje opreme za rekreaciju u sva tri geografska područja je povećano u odnosu na 2007. godinu. Posebno, posjedovanje računara, najznačajnije se povećalo u Brčko distriktu BiH (za 19,5 % u odnosu na 2007.). Slična situacija je uočena za posjedovanje internet priključka i DVD uređaja.

Tabela 7.22. Posjedovanje opreme za rekreaciju po geografskom području, 2007, 2011. (vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Televizija	DVD	HiFi sistem	Satelitska antena	Personalni računar, štampač	Internet usluge	Muzički instrument
	2007.						
Federacija BiH	97,8	65,2	72,2	19,1	28,3	1,1	5,1
Republika Srpska	94,9	43,2	48,2	8,9	20,4	(0,9)	4,1
Brčko distrikt BiH	98,9	53,6	31,8	(8,1)	17,7	:	:

Geografsko područje	Televizija	DVD	HiFi sistem	Satelitska antena	Personalni računar, štampač	Internet usluge	Muzički instrument
	2011.						
Federacija BiH	99,0	70,0	70,1	13,4	42,6	0,9	5,0
Republika Srpska	97,2	49,3	42,6	9,1	34,4	0,9	6,2
Brčko distrikt BiH	99,2	72,3	52,1	:	37,2	0,0	1,3

U 2011. godini, procent domaćinstava koja su se izjasnili da štede dio prihoda je za više od dva puta veći nego u 2007. godini. Međutim, određene razlike uočene su između geografskih područja: u Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH procenat domaćinstava koja štede povećan je za oko deset procentnih poena, dok je u Federaciji BiH to povećanje nešto niže (7,5%).

Tabela 7.23. Štednja po geografskom području, 2007, 2011. (vrijednosti u procentima)

Prisustvo štednja	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	Bosna i Hercegovina
	2007.			
Nema štednje	92,4	96,1	95,9	93,8
Štednja	7,6	3,9	:	6,2
	2011.			
Nema štednje	84,9	87,4	84,7	85,8
Štednja	15,1	12,6	15,3	14,2

Indikatori siromaštva dobijeni analizom izdataka za potrošnju ukazuju da je relativno siromaštvo u Bosni i Hercegovini vrlo stabilna kategorija. Promjene u stopi siromašnih nisu statistički značajne niti na nivou države niti na nivou entiteta. Jedini je izuzetak Brčko distrikt BiH u kojem se siromaštvo u odnosu na 2007. godinu smanjilo, mada ove podatke treba uzimati s rezervom s obzirom na manji uzorak u Brčkom. U Brčko distriktu BiH je manji i indikator jaza siromaštva koji upućuje na isti zaključak.

Skoro 6 od 10 siromašnih domaćinstva žive u Federaciji BiH, skoro četiri u Republici Srpskoj, dok siromašna domaćinstva koja žive u Brčko distriktu BiH predstavljaju manje od 2% ukupnih siromašnih domaćinstava. U tom smislu nije bilo značajnijih promjena u odnosu na 2007. godinu, iako je evidentirano neznatno povećanje udjela siromašnih domaćinstava u Federaciji BiH i smanjenje istog u Republici Srpskoj i Brčkom.

Tabela 7.24. Glavni indikatori relativnog siromaštva po geografskim područjima, 2007, 2011. (vrijednosti u procentima)

	F BiH	RS	BD BiH	BiH	F BiH	RS	BD BiH	BiH
Veličina siromaštva (%)	2007.				2011.			
Siromašna domaćinstva	16,3	21,7	23,6	18,4	16,0	19,6	(12,2)	17,2
Siromašni pojedinci	17,0	20,1	25,8	18,2	17,1	19,5	14,7	17,9
Jaz siromaštva (%)								
Domaćinstva	25,2	27,5	26,2	26,2	26,6	23,3	20,8	25,2
Procentualna vrijednosti								
Siromašna domaćinstva	55,4	41,9	2,7	100,0	58,7	39,8	1,5	100,0
Ukupno domaćinstva	62,4	35,5	2,1	100,0	63,1	34,8	2,1	100,0
Siromašni pojedinci	59,8	37,4	2,8	100,0	61,8	36,5	1,7	100,0
Ukupno pojedinci	64,2	33,8	1,9	100,0	64,5	33,4	2,1	100,0

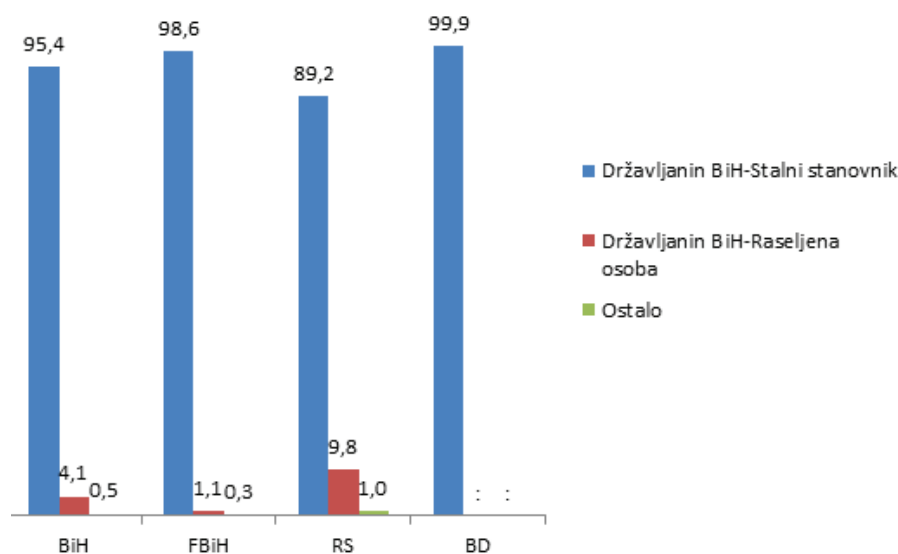
8. SOCIJALNA UKLJUČENOST, MIGRACIJE I DOZNAKE

U cilju dobijanja osnovnih podataka za izračunavanje socijalnih indikatora, anketni instrumentarij je u 2011. godini proširen sa dva ad hoc modula. Rezultati prikazani u ovom poglavlju su dobijeni na osnovu subjektivnih izjava ispitanika prikupljenih u modulu 1 koji se odnosi na socijalnu uključenost, migracije, doznake te zadovoljstvo ispitanika životom i pitanjima o uslovima u kojima žive njihova djeca.

8.1. Migracije

Procijenjuje se da u Bosni i Hercegovini živi pola procenta stanovnika koji nisu državljani Bosne i Hercegovine. 95,4% državljana BiH su stalni stanovnici, dok ih je 4,1% u statusu raseljenih osoba. Tome najviše doprinosi činjenica da 9,8% stanovnika Republike Srpske su još uvijek raseljene osobe. (Grafikon 8.1.)

Grafikon 8.1. Trenutni boravišni status stanovništva u BiH, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Oko 12% bosanskohercegovačkih stanovnika su od 1992. godine i kasnije imali status izbjeglice, dakle, živjeli su izvan Bosne i Hercegovine, dok ih je oko petine bilo raseljeno unutar BiH. Približno tri četvrtine stanovnika neprekidno od rođenja žive u jednom mjestu. Razlike u ovim pokazateljima između geografskih područja nisu velike s izuzetkom Brčko distrikta BiH u kojem je primjetan nešto veći udio osoba koje su bili raseljene (30,4%). (Tabela 8.1.)

Tabela 8.1. Raniji boravišni status stanovništva BiH, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD
Bili izbjeglice od 1992. godine i kasnije	12,1	12,4	11,4	11,7
Bili raseljena osoba od 1992. godine i kasnije	21,8	21,0	22,7	30,4
Neprekidno od rođenja žive u jednom mjestu	74,9	73,6	77,8	74,8

8.2. Doznake

Novac iz inostranstva dobija približno svako dvadeseto domaćinstvo u Bosni i Hercegovini. (Grafikon 8.2.) Najčešći pošiljaoci novca su djeca ispitanika (skoro svaka druga doznaka potiče od njih), zatim braća i sestre (čine više od petine pošiljalaca), potom roditelji (šalju svaku jedanaestu doznaku) i tek na kraju bračni partneri (svaka osamnaesta doznaka je njihova). Između geografskih područja nema posebno velikih razlika u ovom pogledu s izuzetkom nešto manjeg procenta bračnih partnera kao pošiljalaca novca u Republici Srpskoj i značajno većeg broja djece kao pošiljalaca u Brčko distriktu BiH. (Tabela 8.2)

Grafikon 8.2. Stanovništvo koje je dobilo doznake iz inostranstva za vlastitu upotrebu, u posljednjih 12 mjeseci, po geografskom području, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

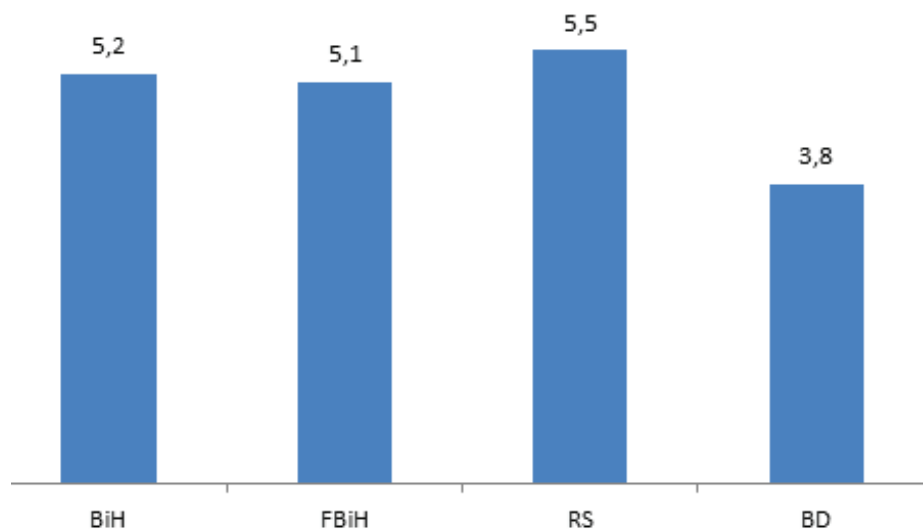

Tabela 8.2. Srodstvo primalaca doznaka s osobom koja ih šalje, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD
Bračni partner	5,5	7,3	2,4	4,7
Djeca	47,2	45,5	48,7	78,3
Roditelji	8,9	7,2	12,2	:
Braća i sestre	22,9	24,5	20,2	17,0
Ostalo	15,6	15,5	16,4	:

Stanovnici koji primaju doznake iz inostranstva u prosjeku ih godišnje dobiju nešto više od 5 puta, a prosječan godišnji iznos koji prime je 2.600 KM. Doznake u prosjeku čine skoro dvije petine ukupnih prihoda domaćinstava koja ih primaju. U prosjeku najviše dobiju domaćinstva iz Republike Srpske (3.149,30 KM), a najmanje ona iz Brčko distrikta BiH (1.672,94 KM) gdje taj novac čini više od polovine ukupnih prihoda takvih domaćinstava. (Tabela 8.3.)

Tabela 8.3. Prosječan broj i prosječan iznos doznaka dobijenih u posljednjih 12 mjeseci i njihovo učešće u ukupnom prihodu domaćinstava, 2011. godina (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD
Prosječan broj doznaka	5,4	5,8	4,6	6,7
Prosječan iznos doznaka, KM	2.600,06	2.322,58	3.149,26	1.672,94
Učešće doznaka u ukupnom prihodu, %	39,2	36,8	42,8	51,2

Novac iz inostranstva se u Bosni i Hercegovini pretežno troši za prehrambene artikle i za odjeću i kozmetiku. Takva je situacija i u Federaciji BiH, dok se u Republici Srpskoj taj novac prioritarno troši za prehrambene artikle i štednju, a u Brčko distriktu BiH dominantno za prehrambene artikle.

8.3. Zadovoljstvo životom

Generalno gledano, stanovnici Bosne i Hercegovine su najviše zadovoljni svojom porodicom, prijateljima i samim sobom. Svojim dosadašnjim životom je nezadovoljan svaki deseti stanovnik, a školom skoro svaki osmi. Posebne razlike između geografskih područja nisu primjetne uz izuzetak da su u Brčkom evidentirane nešto veća stopa zadovoljstva školom u odnosu na državni prosjek i nešto manje stope zadovoljstva samim sobom i dosadašnjim životom. (Tabela 8.4.)

Tabela 8.4. Zadovoljstvo porodicom, prijateljima, školom, sobom i ukupnim životom, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Subjektivni osjećaj	Zadovoljstvo porodicom	Zadovoljstvo prijateljstvima	Zadovoljstvo školskim iskustvom	Zadovoljstvo samim sobom	Zadovoljstvo dosadašnjim životom
BiH	Veoma zadovoljan ili zadovoljan	97,5	97,7	87,0	95,0	90,0
	Veoma nezadovoljan ili nezadovoljan	2,5	2,3	13,0	5,0	10,0
FBiH	Veoma zadovoljan ili zadovoljan	98,0	97,8	85,7	95,5	91,6
	Veoma nezadovoljan ili nezadovoljan	2,0	2,2	14,3	4,5	8,4
RS	Veoma zadovoljan ili zadovoljan	96,7	97,8	89,1	94,4	87,3
	Veoma nezadovoljan ili nezadovoljan	3,3	2,2	10,9	5,6	12,7
BD	Veoma zadovoljan ili zadovoljan	99,1	99,5	92,4	88,9	82,3
	Veoma nezadovoljan ili nezadovoljan	0,9	0,5	7,6	11,1	17,7

8.4. Socijalna uključenost

Kako bi se dobila mjera socijalne uključenosti stanovništva u Bosni i Hercegovini, ispitivani su uslovi u kojima žive, počevši od karakteristika njihovih stambenih jedinica i najbližeg okruženja, preko dostupnosti osnovnih usluga neophodnih za pristojan život pa sve do mogućnosti plaćanja redovnih mjesečnih troškova i materijalne deprivacije.

U BiH približno svako šesto domaćinstvo je izjavilo da nema mogućnost adekvatnog grijanja stambene jedinice ili da živi u stanu čiji zidovi, podovi ili temelji sadrže vlagu. Probleme sa zagađenjem i prljavštinom u sredini u kojoj žive prijavilo je svako deveto domaćinstvo, dok trule prozore ili vrata ima svako sedmo domaćinstvo, a krov prokišnjava kod svakog jedanaestog. Udio domaćinstava koji imaju probleme sa bukom izvana je 8,4%, u neadekvatno osvijetljenoj stambenoj jedinici živi 7,5% domaćinstava, a u području bremenitim kriminalom, nasiljem i vandalizmom 6,2% domaćinstava. (Grafikon 8.3.)

Grafikon 8.3. Domaćinstva koja se suočavaju sa problemima vezanim za stambenu jedinicu i okolinu u kojoj žive, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Najviše pristupačna usluga koju smo mjerili u BiH je prodavnica mješovite robe, jer je 81,3% domaćinstava izjavilo da takve usluge koriste lako ili veoma lako. Ova vrsta usluge je teže dostupna u negradskim područjima gdje 28,6% domaćinstava još uvijek teško ili veoma teško ima pristup prodavnicama, dok je u gradskim područjima takvih domaćinstava samo 5%. Dok su ove usluge u Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH teško ili veoma teško dostupne približno svakom osmom domaćinstvu, u Republici Srpskoj skoro svako četvrto domaćinstvo ima taj problem. Nešto slabije su dostupne usluge javnog prijevoza i primarne zdravstvene zaštite: 69,7% domaćinstava ima lako ili veoma lako dostupan javni prijevoz, dok dvije trećine domaćinstava lako ili veoma lako ostvaruju pravo na primarnu zdravstvenu zaštitu. Međutim, u negradskim područjima više od trećine domaćinstava teško ili vrlo teško imaju dostupan javni prijevoz, a više od polovine ih teško ili veoma teško pristupa uslugama primarne zdravstvene zaštite. Značajno je napomenuti da javni prijevoz ne koristi svako jedanaesto domaćinstvo u BiH, odnosno svako deveto u gradskim i svako šesnaesto u negradskim područjima. Usluge javnog prijevoza su najlakše dostupne domaćinstvima u Brčko distriktu BiH gdje ih 83,7% domaćinstava lako ili veoma lako koristi. Najlošija situacija je u Republici Srpskoj gdje 26,3% domaćinstava teško ili veoma teško ima pristup javnom prijevozu, s napomenom da u ovom entitetu skoro svako deveto domaćinstvo ne koristi javni prijevoz. Još uvijek daleko od zadovoljavajućeg nivoa je pristup poštanskim uslugama kojima u smislu fizičkog i tehničkog pristupa, te radnog vremena sa velikim ili izvjesnim teškoćama pristupa skoro svako treće domaćinstvo. U negradskim područjima situacija je još lošija jer 47,5% domaćinstava sa teškoćama koristi takve usluge. Najmanje dostupne su bankarske usluge jer samo 55,0% domaćinstava njima pristupa lako ili veoma lako. Banke su manje dostupne u negradskim područjima gdje tek svako treće domaćinstvo bez teškoća koristi njihove usluge, ali i skoro svako osmo domaćinstvo uopšte ne koristi takve usluge. U pogledu pristupačnosti predškolskog i osnovnog obrazovanja treba napomenuti da ove usluge koristi samo 43,9% domaćinstava u BiH. Lak ili veoma lak pristup ovim uslugama ima svako treće domaćinstvo u Bosni i Hercegovini. Međutim, ako se posmatraju samo domaćinstva koja koriste ove usluge, onda je učešće domaćinstava koja lako ili veoma lako koriste usluge predškolskog i osnovnog obrazovanja daleko veći i iznosi 75,9%, i to 92,8% u gradskim i 65,2% u negradskim područjima. Posmatrano po geografskim područjima, situacija je prilično ujednačena u pogledu dostupnosti ovih usluga: lak ili veoma lak pristup ima 76,6% domaćinstava u Federaciji BiH i 74,6% u Republici Srpskoj. Međutim, u Brčko distriktu BiH ove su usluge teže dostupne jer im lako ili veoma lako pristupa samo 64,5% domaćinstava koja koriste ove usluge. (Tabele 8.5. i 8.6.)

Tabela 8.5. Pristupačnost domaćinstava uslugama po tipu naseljenih mjesta, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Vrsta usluge	Teško ili veoma teško			Lako ili veoma lako			Usluga se ne koristi		
	Ukupno	G	O	Ukupno	G	O	Ukupno	G	O
Prodavnica mješovite robe	18,4	5,0	28,6	81,3	94,8	70,9	:	:	:
Bankarske usluge	35,3	11,5	53,6	55,0	83,6	33,1	9,7	4,9	13,3
Poštanske usluge	31,3	10,3	47,5	65,0	87,9	47,3	3,7	(1,8)	5,2
Javni transport	21,6	5,0	34,3	69,7	83,4	59,3	8,7	11,6	6,4
Ustanova primarne zdravstvene zaštite	32,6	8,7	50,9	66,6	90,9	48,0	(0,8)	:	(1,1)
Ustanova predškolskog i osnovnog obrazovanja (obaveznog obrazovanja)	10,6	2,8	16,6	33,3	36,4	30,9	56,1	60,8	52,5

Tabela 8.6. Pristupačnost domaćinstva uslugama po geografskim područjima, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

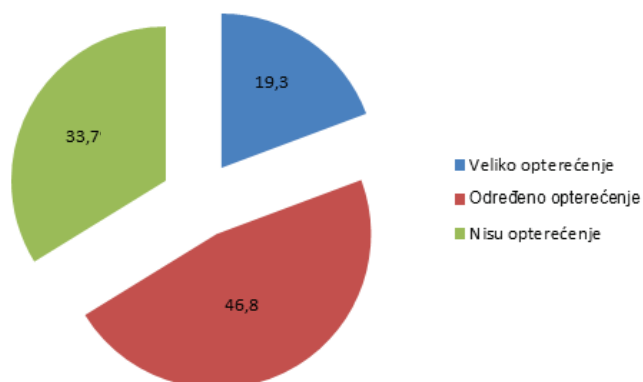
Vrsta usluge	Teško ili veoma teško			Lako ili veoma lako			Usluga se ne koristi		
	FBiH	RS	BD	FBiH	RS	BD	FBiH	RS	BD
Prodavnica mješovite robe	15,4	23,9	15,8	84,4	75,4	84,2	0,2	0,7	:
Bankarske usluge	35,8	33,6	49,5	55,8	54,1	46,1	8,4	12,3	4,4
Poštanske usluge	32,2	29	40,6	65,7	64,0	59,4	2,1	7,0	:
Javni transport	19,1	26,3	16,3	73,6	62,0	83,7	7,3	11,7	:
Ustanova primarne zdravstvene zaštite	31,4	34,8	29,5	67,7	64,5	70,5	0,9	0,7	:
Ustanova predškolskog i osnovnog obrazovanja	11,3	9,2	11,8	37,1	27,2	21,5	51,6	63,6	66,7

U Bosni i Hercegovini, više od četiri petine domaćinstava uz poteškoće, teško ili veoma teško izlaze na kraj sa svojim uobičajenim mjesečnim troškovima. Posmatrano prema statusu u siromaštvu, više domaćinstava ispod linije siromaštva su imali poteškoće da izađu na kraj sa svojim uobičajenim mjesečnim troškovima - bilo je 94,5% takvih domaćinstava, nasuprot 78,5% takvih slučajeva kod domaćinstava koja su iznad linije siromaštva. (Tabela 8.7.) Stambeni troškovi predstavljaju opterećenje za dvije trećine domaćinstava. Kod podstanara situacija je još i lošija jer stambeni troškovi predstavljaju određeno ili veliko opterećenje za 74,6% takvih domaćinstava. Međutim, trebamo napomenuti da u Bosni i Hercegovini nemamo mnogo domaćinstava koja žive u iznajmljenim stambenim jedinicama (prema rezultatima ove ankete manje od 3%) (Grafik 8.4.).

Tabela 8.7. Domaćinstva prema mogućnosti plaćanja uobičajenih mjesečnih troškova prema statusu u siromaštvu, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Mogućnost plaćanja uobičajenih mjesečnih troškova	Status domaćinstva u siromaštvu		
	Ukupno	Ispod linije siromaštva	Iznad linije siromaštva
	% domaćinstava		
Ukupno	100,0	100,0	100,0
Veoma teško	10,5	25,1	7,4
Teško	23,3	36,7	20,5
Određene poteškoće	47,4	32,7	50,6
Prilično lako	11,0	3,3	12,6
Lako	6,7	2,0	7,7
Veoma lako	1,1	0,2	1,2

Grafik 8.4. Opterećenje domaćinstava stambenim troškovima, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

U cilju izračunavanja indeksa materijalne deprivacije domaćinstava, analizirano je devet indikatora čije su vrijednosti prikazane u tabeli 8.8. Da je materijalna situacija u Bosni i Hercegovini u 2011. godini teška govori indikator da čak 77,6% domaćinstava ne bi mogli podnijeti iznenadni trošak od 430 KM, te da godišnji odmor u trajanju od sedam dana sebi ne može priuštiti 73,7% domaćinstava. Više od četvrtine domaćinstava ne može svaki drugi dan osigurati mesni, pileći, riblji obrok ili vegetarijansku zamjenu. Sa finansijskim poteškoćama u plaćanju stanarine, režijskih troškova i rata za kredite suočava se nešto više od petine bosansko-hercegovačkih domaćinstava. Kao što smo ranije navodili, probleme s adekvatnim grijanjem ima šestina domaćinstava, 46,4% ih ne posjeduje automobil, 8,1% još uvijek nema mašinu za veš, skoro svako dvadeseto domaćinstvo ne posjeduje telefon, dok TV nema 1,6% domaćinstava u BiH.

Tabela 8.8. Indikatori materijalne deprivacije domaćinstava, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Indikator	% domaćinstava
Finansijske poteškoće u plaćanju stanarine, režija, rata za stambeni kredit ili potrošački kredit	22,5
Ne mogu priuštiti odlazak na godišnji odmor u trajanju od jedne sedmice	73,7
Ne mogu priuštiti mesni, pileći i riblji obrok ili vegetarijansku zamjenu svaki drugi dan	27,3
Nema dovoljno vlastitih sredstava da podnese iznenadni izdatak u iznosu od 430 KM	77,6
Ne mogu priuštiti adekvatno grijanje stambene jedinice	16,5
Ne posjeduje automobil	46,4
Ne posjeduje veš mašinu	8,1
Ne posjeduje TV	1,6
Ne posjeduje telefon (fiksni ili mobilni)	4,7

Iz ovih devet indikatora se izračunava stopa materijalne deprivacije. Ukoliko domaćinstvo ne može priuštiti najmanje tri od devet dobara i usluga koji su neophodni za pristojan život, smatra se materijalno depriviranim. U slučaju da domaćinstvo ne može priuštiti najmanje četiri od devet dobara i usluga, smatra se veoma materijalno depriviranim.

Stopa materijalne deprivacije za Bosnu i Hercegovinu pokazuje da više od polovine domaćinstava ne mogu priuštiti najmanje tri od devet dobara i usluga. Ona iznosi 54,8% i značajno je viša od stope siromaštva, zato što također neka domaćinstva i stanovnici koji su iznad linije siromaštva (linija siromaštva je za jednočlano odraslo domaćinstvo u 2011. godini bila 416,40 KM) mogu biti materijalno deprivirani. Unutar nesiromašnih domaćinstava, materijalno depriviranih ima 47,7% dok od ukupnog broja siromašnih domaćinstava ima 88,7% materijalno depriviranih.

Veoma materijalno depriviranih domaćinstava u Bosni i Hercegovini ima 32,9%, odnosno takvo je skoro svako treće domaćinstvo. Posmatrano prema statusu u siromaštvu, veoma materijalno deprivirano je svako četvrto nesiromašno domaćinstvo, a od tri siromašna domaćinstva, više od dva su veoma materijalno deprivirana. (Grafikon 8.5. i Tabela 8.9.)

Grafikon 8.5. Stope materijalne deprivacije, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

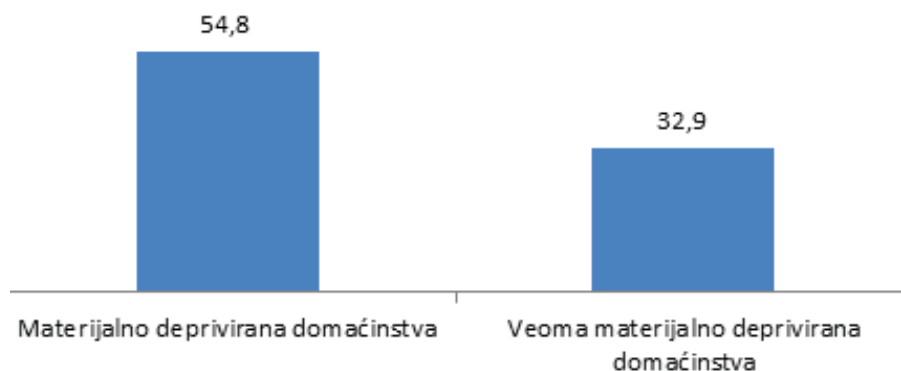
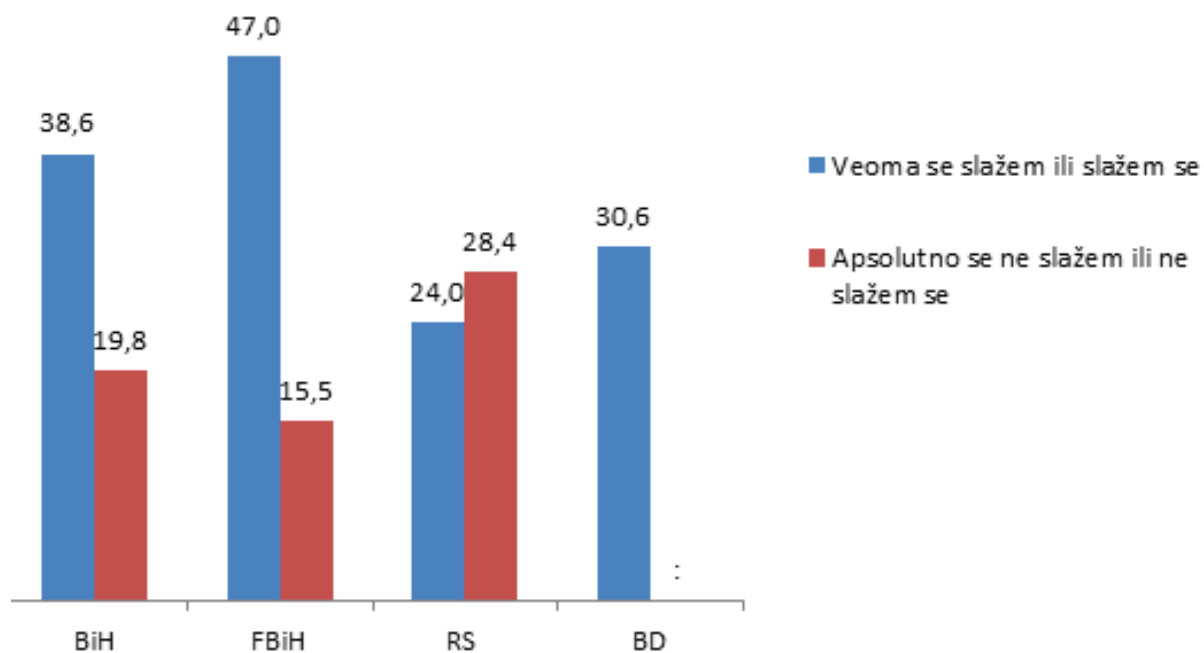

Tabela 8.9. Stope materijalne deprivacije domaćinstava prema statusu u siromaštvu, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Stopa materijalne deprivacije	Status u siromaštvu	
	Ispod linije siromaštva	Iznad linije siromaštva
	% domaćinstava	
Materijalno deprivirana domaćinstva	88,7	47,7
Veoma materijalno deprivirana domaćinstva	68,5	25,5

Prema pitanju da li će buduće približavanje Evropskoj Uniji i evropskim integracijama uticati na porast životnog standarda uočljive su razlike u mišljenjima nosilaca domaćinstava između geografskih područja. Takav optimizam u pogledu očekivanog standarda u Federaciji BiH dijeli 47% domaćinstava, u Republici Srpskoj tek je skoro svako četvrto domaćinstvo takvog mišljenja. U tom entitetu je za 4,4% više onih koji misle suprotno. U Brčko distriktu BiH približno tri od deset domaćinstava su optimistični u pogledu ovog pitanja, na državnom nivou takvih je 38,6% domaćinstava, dok skoro svako peto misli suprotno. (Grafikon 8.6.)

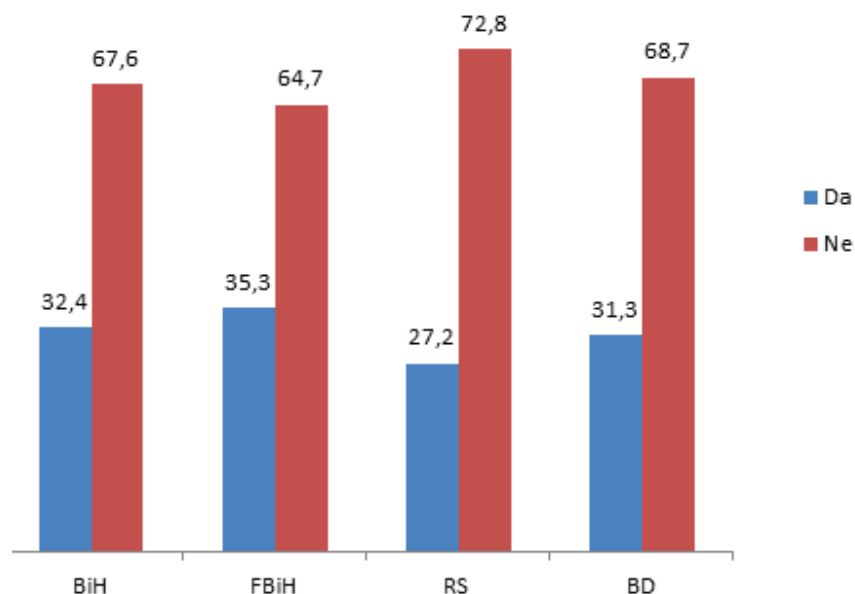
Grafikon 8.6. Mišljenje referentne osobe u domaćinstvu o uticaju budućeg približavanja Evropskoj Uniji i evropskim integracijama na porast životnog standarda, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

8.5. Pitanja o djeci

U Bosni i Hercegovini u 2011. godini djeca mlađa od 16 godina živjela su u 32,4% domaćinstava. U Federaciji BiH taj procenat je veći i iznosi 35,3%, u Republici Srpskoj tek približno svako četvrto domaćinstvo ima djecu tog uzrasta, dok je u Brčko distriktu BiH ta pojava prisutna u približno tri od deset domaćinstava. (Grafikon 8.7.)

Grafikon 8.7. Domaćinstva sa djecom mlađom od 16 godina po geografskom području, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Približno svako jedanaesto domaćinstvo u Bosni i Hercegovini u kojem žive djeca mlađa od 16 godina ne može djeci osigurati novu odjeću, dva para obuće odgovarajuće veličine niti obrok od svježeg voća ili povrća bar jednom dnevno. Tri obroka dnevno svojoj djeci nije u stanju osigurati 2% domaćinstava u BiH, bilo iz razloga što to ne mogu priuštiti ili iz nekih drugih razloga, a knjige za djecu ne može priuštiti 3,2% domaćinstava, s napomenom da 12% domaćinstava knjige ne može nabaviti iz nekog drugog razloga. Djeca iz dvije trećine domaćinstava učestvuju u redovnim slobodnim aktivnostima, više od četvrtine domaćinstava to ne osigurava svojoj djeci iz nekih drugih razloga, a 5,8% domaćinstava im to ne mogu priuštiti. Djeca iz 15,1% domaćinstava ne učestvuju u proslavama za specijalne prilike, od toga u 4,3% domaćinstava iz razloga što im ne mogu priuštiti, a u 10,8% domaćinstava iz nekih drugih razloga. Slična je i situacija u pogledu pozivanja prijatelja kući jer je to prisutno kod 83,3% domaćinstava, 3,1% ih to ne mogu priuštiti, a približno svako sedmo ne može iz nekog drugog razloga. Tek sedam od deset domaćinstava može platiti školske izlete za djecu, 6,4% ih ne može to priuštiti, a skoro petina ne želi iz nekog drugog razloga. Približno svako sedmo domaćinstvo u BiH ne može osigurati adekvatno mjesto za učenje svojoj djeci, dok na otvorenom području prostora za igru djeca nemaju u svakom jedanaestom domaćinstvu. (Tabela 8.10.)

Tabela 8.10. Domaćinstva prema uslovima u kojima žive djeca po geografskom području, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

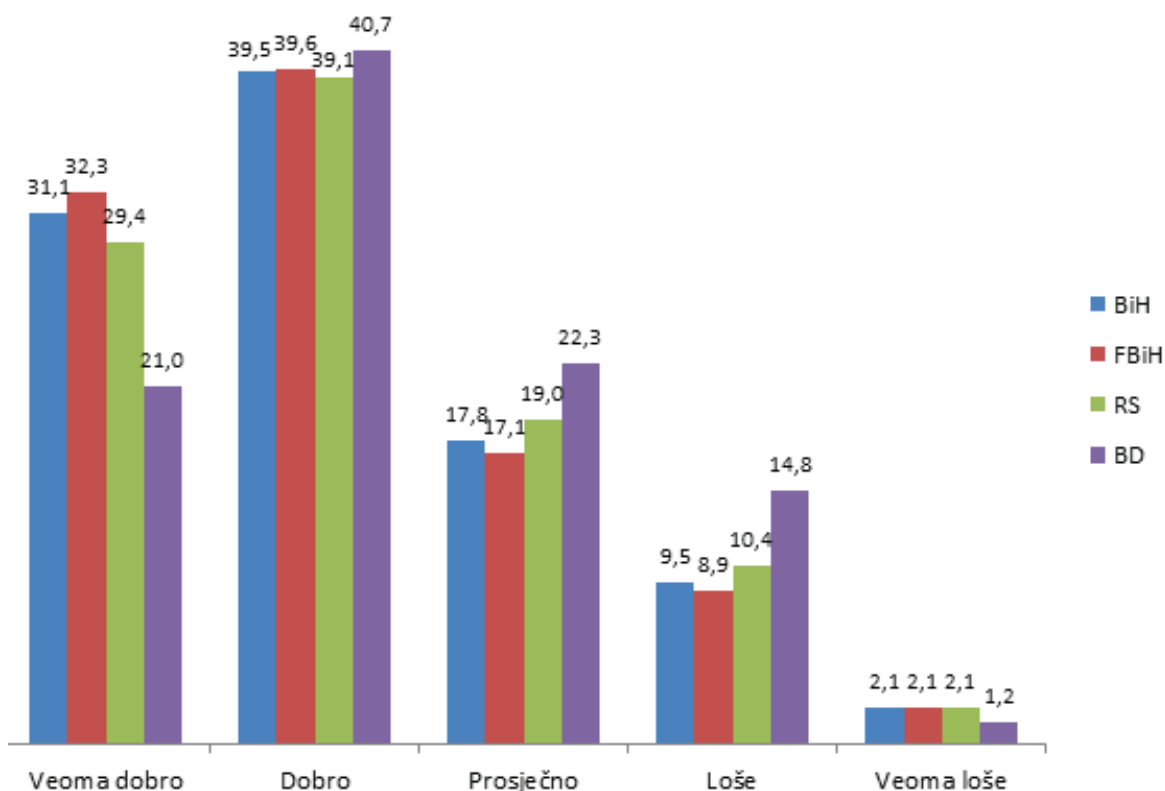
Pitanje	BiH
Da li dijete (djeca) posjeduju novu odjeću?	
DA	89,6
NE, zato što ne možemo priuštiti	8,7
NE, iz nekog drugog razloga	(1,7)
Da li dijete (djeca) posjeduju dva para obuće odgovarajuće veličine (uključujući par nepromoćivih cipela)?	
DA	88,3
NE, zato što ne možemo priuštiti	9,2
NE, iz nekog drugog razloga	2,5
Da li dijete (djeca) jedu svježe voće i povrće bar jednom dnevno?	
DA	85,8
NE, zato što ne možemo priuštiti	9,2
NE, iz nekog drugog razloga	5,0
Da li dijete (djeca) imaju tri obroka dnevno?	
DA	98,0
NE, zato što ne možemo priuštiti	:
NE, iz nekog drugog razloga	:
Da li dijete (djeca) posjeduje-u odgovarajuće knjige za njihov uzrast kod kuće?	
DA	84,8
NE, zato što ne možemo priuštiti	3,2
NE, iz nekog drugog razloga	12,0
Da li dijete (djeca) učestvuje-u u redovnim slobodnim aktivnostima (sportske aktivnosti, sviranje, omladinske organizacije, itd.)	
DA	66,3
NE, zato što ne možemo priuštiti	5,8
NE, iz nekog drugog razloga	27,8
Da li dijete (djeca) učestvuje-u u proslavama za specijalne prilike (rođendani, imendani, vjerski praznici)?	
DA	84,9
NE, zato što ne možemo priuštiti	4,3
NE, iz nekog drugog razloga	10,8
Da li dijete (djeca) zove-u prijatelje kući da se igraju i zajedno objeduju s vremena na vrijeme?	
DA	83,3
NE, zato što ne možemo priuštiti	3,1
NE, iz nekog drugog razloga	13,6
Da li dijete (djeca) učestvuje-u u školskim izletima i događajima koji se plaćaju?	
DA	69,3
NE, zato što ne možemo priuštiti	6,4
NE, iz nekog drugog razloga	24,2
Da li dijete (djeca) ima-ju odgovarajuće mjesto za učenje ili izradu zadaće?	
DA	86,3
NE	13,7
Da li postoji mjesto na otvorenom u području u kojem boravi vaše domaćinstvo, gdje se djeca mogu sigurno igrati?	
DA	90,8
NE	9,2

9. ZDRAVSTVENO STANJE I ZDRAVSTVENE USLUGE

Rezultati prikazani u ovom poglavlju su dobijeni iz podataka prikupljenih u modulu 2. koji se odnosi na zdravstveno stanje stanovništva i korištenje zdravstvenih usluga. Analiza zdravstvenog stanja i usluga u BiH rađena je na osnovu subjektivnog mišljenja i odgovora pojedinaca od 15 i više godina o zdravstvenom stanju, zdravstvenim uslugama, navikama i poteškoćama sa kojima se suočavaju po pitanju zdravlja.

U Bosni i Hercegovini 70,6% stanovnika smatra da je njihovo opće zdravstveno stanje veoma dobro ili dobro, dok je približno svaki deveti stanovnik izvijestio veoma loše ili loše opće zdravstveno stanje. Nema bitnih razlika u ovim indikatorima između geografskih područja osim u Brčko distriktu BiH gdje je procenat stanovnika sa veoma dobrim ili dobrim zdravstvenim stanjem najmanji (61,7%), a procenat onih sa veoma lošim ili lošim zdravljem najveći (16,0%). (Grafikon 9.1.)

Grafikon 9.1. Stanovništvo prema vlastitom mišljenju o zdravlju po geografskom području, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Približno svaki peti stanovnik je izjavio da je u proteklih šest mjeseci bio ograničen u svojim aktivnostima zbog zdravstvenih problema, a približno isto je i učešće stanovnika koji imaju neku dugotrajnu bolest. Između geografskih područja nisu evidentirane velike razlike, osim u Brčko distriktu BiH gdje svaki četvrti stanovnik ima dugotrajnu bolest ili zdravstveni problem. (Tabele 9.1. i 9.2.)

Tabela 9.1. Stanovništvo prema vlastitom mišljenju o ograničenosti u aktivnostima zbog zdravstvenog problema tokom najmanje 6 proteklih mjeseci, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD
Vrlo ograničen	5,4	5,3	5,6	5,7
Ograničen	13,7	13,0	15,1	16,1
Nije ograničen	80,8	81,7	79,3	78,2

Tabela 9.2. Stanovništvo prema dugotrajnoj bolesti ili zdravstvenom problemu, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD
Ima dugotrajnu bolest ili zdravstveni problem	21,0	21,4	19,9	25,6
Nema dugotrajnu bolest ili zdravstveni problem	79,0	78,6	80,1	74,4

Tri najzastupljenije bolesti bosanskohercegovačkog stanovništva su hipertenzija, reuma i dijabetes. U Bosni i Hercegovini 6% stanovništva ima rješenje o invaliditetu. (Grafikon 9.2.) Bez obaveznog zdravstvenog osiguranja živi svaki dvadeseti stanovnik, dok privatno zdravstveno osiguranje ima tek svaki stoti. U Brčko distriktu BiH je evidentiran relativno manji broj stanovnika bez obaveznog zdravstvenog osiguranja u odnosu na entitetski i državni pokazatelj. (Tabela 9.3.)

Grafikon 9.2. Stanovništvo prema posjedovanju ocjene invaliditeta od strane komisije/instituta, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

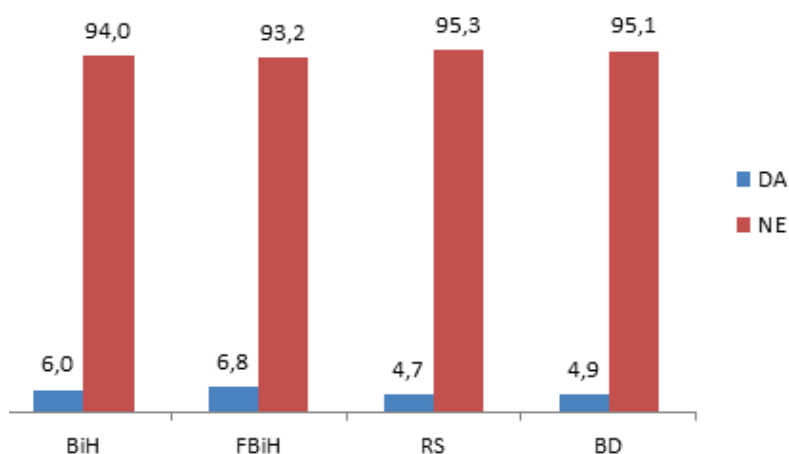

Tabela 9.3. Stanovništvo prema posjedovanju obaveznog i privatnog zdravstvenog osiguranja, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD
Obavezno zdravstveno osiguranje				
Ima	95,0	94,6	95,4	97,9
Nema	5,0	5,4	4,6	2,1
Privatno zdravstveno osiguranje				
Ima	1,0	,8	1,5	1,0
Nema	99,0	99,2	98,5	99,0

Budući da većina stanovnika ima obavezno zdravstveno osiguranje, medicinske usluge se uglavnom koriste u državnim institucijama (ambulance, domovi zdravlja i bolnice). Jedini izuzetak su stomatološke usluge koje se podjednako koriste i u privatnom sektoru (koristi ih svaki drugi stanovnik). Značajan je i udio posjeta ginekolozima u privatnim ordinacijama koje posjećuje svaki peti stanovnik. Velikih razlika između geografskih područja nema, s izuzetkom da je u Brčko distriktu BiH evidentirano manje posjeta privatnim ordinacijama ginekologa i nekih drugih ljekara. (Tabela 9.4.)

Tabela 9.4. Stanovništvo prema mjestu korištenja medicinskih usluga prema vrstama usluga, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD
Ljekar opće prakse				
Ambulanta ili dom zdravlja	96,9	97,3	96,1	98,7
Privatna ustanova	3,1	2,7	3,9	1,3
Ginekolog				
Ambulanta ili dom zdravlja	63,2	62,1	62,4	94,2
Bolnica	16,6	19,8	11,5	1,3
Privatna ustanova	20,2	18,0	26,0	4,5
Stomatolog				
Ambulanta ili dom zdravlja	47,9	46,4	51,0	55,8
Bolnica	2,6	2,5	3,0	:
Privatna ustanova	49,4	51,1	46,1	44,2
Drugi doktor				
Ambulanta ili dom zdravlja	45,6	44,6	46,0	90,4
Bolnica	38,9	41,3	34,2	4,1
Privatna ustanova	15,5	14,1	19,8	5,5
Medicinska sestra/tehničar ili babica				
Ambulanta ili dom zdravlja	88,1	84,6	92,3	100,0
Bolnica	8,1	11,8	3,7	:
Privatna ustanova	3,7	3,6	4,0	:

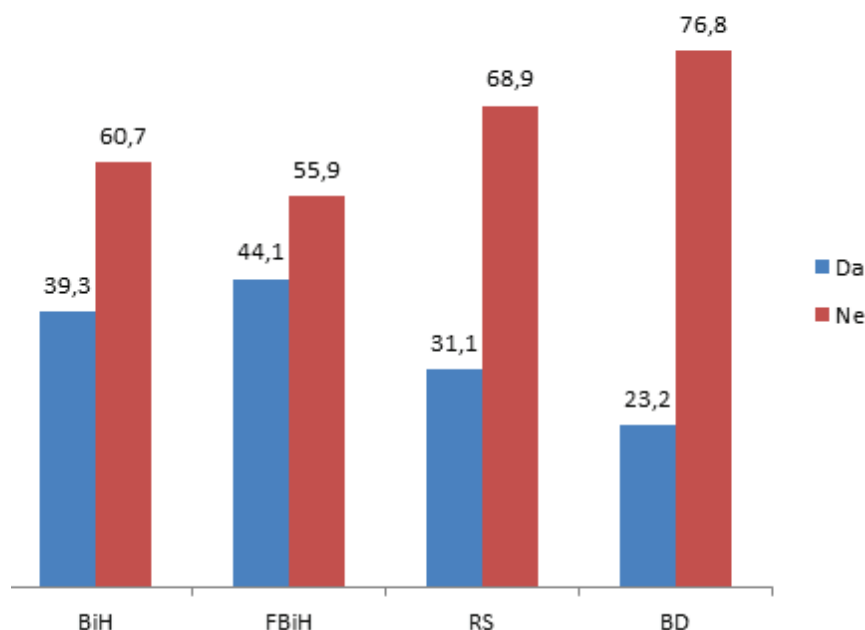
Stanovništvo posjećuje ljekare opće prakse u prosjeku nešto više od tri puta godišnje, zubare svakih sedamnaest mjeseci, nekog drugog ljekara svake dvije godine, ginekologa jednom u skoro četiri godine i privatnu sestru, bolničara ili babicu jednom u skoro tri godine. (Tabela 9.5.)

Tabela 9.5. Prosječan broj posjeta medicinskom osoblju u posljednjih 12 mjeseci prema vrstama, 2011. godina (apsolutne vrijednosti)

	BiH	FBiH	RS	BD
Ljekar opće prakse	3,17	3,28	2,97	2,76
Ginekolog	0,27	0,29	0,24	0,37
Stomatolog	0,69	0,74	0,61	0,51
Drugi doktor	0,50	0,56	0,41	0,28
Medicinska sestra, bolničar ili babica	0,38	0,30	0,53	0,22

Lijekove bez recepta u Bosni i Hercegovini kupuju 4 od 10 stanovnika, od toga skoro svaki drugi stanovnik u Federaciji BiH, skoro svaki treći u Republici Srpskoj i skoro svaki četvrti u Brčko distriktu BiH. (Grafikon 9.3.)

Grafikon 9.3. Stanovništvo prema kupovanju lijekova bez recepta u proteklih 12 mjeseci, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Tek svaki dvadeseti stanovnik misli da mu je zdravlje bolje nego prije godinu dana, dok svaki sedmi misli da mu je ono lošije. (Tabela 9.6.) Poteškoće sa vidom, iako nose naočare, i sa kretanjem ima približno svaki deseti stanovnik Bosne i Hercegovine, dok poteškoće sa sluhom, iako nose slušni aparat, ima svaki dvadeseti. Između 6% i 7% stanovnika izjavilo je da ima poteškoće sa koncentracijom, odijevanjem ili sporazumijevanjem s drugima. (Tabela 9.7.)

Tabela 9.6. Stanovništvo prema stanju zdravlja u odnosu na prošlu godinu, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD
Bolje	5,2	6,4	2,8	7,1
Lošije	13,7	12,2	16,2	19,6

Tabela 9.7. Zdravstvene poteškoće stanovništva prilikom obavljanja svakodnevnih aktivnosti prema vrstama i intenzitetu u BiH, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Intenzitet poteškoće	Poteškoće sa vidom iako nosite naočale	Poteškoće sa sluhom iako koristite slušni aparat	Poteškoće sa kretanjem ili penjanjem uz stepenice	Poteškoće sa pamćenjem ili koncentracijom	Poteškoće sa odijevanjem ili održavanjem lične higijene	Poteškoće sa sporazumijevanjem sa drugima
Bez poteškoća	90,5	95,0	89,3	92,4	93,9	93,1
Ima manje poteškoće	6,9	2,6	6,4	4,3	3,2	4,4
Ima veće poteškoće	2,6	2,0	2,9	2,3	1,5	1,9
Potpuna nesposobnost	:	0,4	1,4	1,0	1,4	0,7

Prema vlastitoj izjavi, cigarete u posljednjih sedam dana nije konzumiralo 22,8% stanovnika Bosne i Hercegovine, a oni koji su ih konzumirali, u prosjeku su potrošili oko 30 cigareta za sedam dana. (Tabela 9.8.)

Tabela 9.8. Procenat stanovnika koji nisu konzumirali cigarete i prosječan broj konzumiranih cigareta u zadnjih sedam dana, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD
Procenat stanovnika koji nisu konzumirali cigarete u zadnjih sedam dana	22,8	23,8	20,7	26,3
Prosječan broj konzumiranih cigareta u zadnjih sedam dana	29,6	31,7	25,5	32,1

U posljednjih dvanaest mjeseci 3,2% stanovnika Bosne i Hercegovine su trebali liječnički pregled, ali ga nisu dobili. U slučaju potrebe zubarskih usluga, taj procenat je bio 1,7%. Glavni razlozi za nedobijanje liječničkih pregleda bili su nemogućnost da se priušti pregled (42,7%), duga lista čekanja na koju se žalio skoro svaki treći ispitanik, odnosno želja da se sačeka i vidi da li će se problem sam riješiti, što je bilo prisutno kod skoro svakog devetog ispitanika. Kod potrebe za zubarskim uslugama dominantan je razlog nemogućnost da se iste priušte (sedam od deset ispitanika je prijavilo ovaj razlog), svaki osmi ispitanik je čekao da se problem sam riješi, dok je skoro svaki jedanaesti imao strah od doktora. (Tabele 9.10. i 9.11.)

Tabela 9.10. Stanovnici koji su u posljednjih 12 mjeseci trebali liječnički pregled, ali ga nisu dobili prema vrsti medicinske usluge, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

	BiH	FBiH	RS	BD
Pregled ljekara				
Trebao bar jednom	3,2	3,9	2,0	2,1
Nije trebao	96,8	96,1	98,0	97,9
Pregled stomatologa				
Trebao bar jednom	1,7	2,1	1,0	1,6
Nije trebao	98,3	97,9	99,0	98,4

Tabela 9.11. Glavni razlozi nedobijanja medicinske usluge prema vrstama, 2011.

	BiH	FBiH	RS	BD
Liječnički pregled ili tretman				
Nisam mogao/la sebi priuštiti	42,7	42,7	40,5	69,1
Lista čekanja	31,5	32,3	27,6	30,9
Nisam mogao/la izaći,nisam imao/la vremena	0,3	0,3	—	—
Suviše daleko, nema prijevoza	2,9	1,3	11,7	—
Strah od doktora	2,4	2,5	2,1	—
Želio/la sam čekati da se problem sam riješi	11,7	12,9	6,3	—
Ne znam ni jednog dobrog doktora	2,1	2,5	—	—
Drugi razlog	6,4	5,5	11,8	—
Pregled ili tretman stomatologa				
Nisam mogao/la sebi priuštiti	70,1	68,0	80,2	100,0
Lista čekanja	3,3	3,9	—	—
Nisam mogao/la izaći,nisam imao/la vremena	1,7	2,0	—	—
Suviše daleko, nema prijevoza	,9	1,1	—	—
Strah od doktora	8,8	10,3	—	—
Želio/la sam čekati da se problem sam riješi	12,2	11,4	19,8	—
Drugi razlog	2,9	3,3	—	—

10. TUMAČ POJMOVA I METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

STATISTIČKI SIMBOLI

Primjena statističkih simbola u ovoj publikaciji, svedena je na minimum. Naredni simboli su korišteni prema potrebi:

- Nema pojave
- : Podaci su statistički nepouzdati (do 20 pojava)
- () Podaci su statistički manje pouzdani (od 20 do 49 pojava)

Tipologija naseljenih mjesta u BiH

Prema važećoj statističkoj tipologiji naseljena mjesta u Bosni i Hercegovini su svrstana u dva tipa: **gradska i ostala**. Tip „ostalo“ obuhvata seoska i prigradska naselja.

Da bi se omogućilo tačno razumijevanje podataka i rezultata prezentovanih u ovoj publikaciji, date su **definicije glavnih indikatora**:

Izdaci za potrošnju domaćinstava: Izdaci za robe i usluge kupljene ili utrošene iz vlastite proizvodnje s ciljem zadovoljavanja potreba domaćinstva. Uključeni su i proizvodi iz bašti domaćinstava ili sa poljoprivrednih imanja - potrošnja iz vlastite proizvodnje, robe i usluge koje daje poslodavac u vidu plaće, imputirana renta za stambene jedinice koje su u vlasništvu ili se besplatno koriste.

Prosječni mjesečni izdaci: Odnos ukupnog iznosa koji su potrošila domaćinstva za određene proizvode i usluge ili grupu proizvoda i usluga (zbir izdataka svakog domaćinstva) i ukupnog broja domaćinstava u Bosni i Hercegovini.

Domaćinstvo: Domaćinstvom se smatra svaka porodična ili druga zajednica osoba koje zajedno stanuju i zajednički troše svoje prihode za podmirenje osnovnih životnih potreba, bez obzira da li se svi članovi stalno nalaze u mjestu gdje je nastanjeno domaćinstvo ili neki od njih privremeno borave u drugom naselju odnosno stranoj državi, zbog rada, školovanja ili iz drugih razloga.

Karakteristike domaćinstva su:

- a) život u istoj stambenoj jedinici i podjela troškova; drugim riječima, domaćinstvo je grupa osoba koje uobičajeno žive u istoj stambenoj jedinici ili njenom dijelu (žive pod istim krovom), koji jesu ili nisu u krvnom srodstvu, i koji se zajednički hrane.
- b) postojanje porodičnih ili emocionalnih veza.
- c) samac koji živi, troši i hrani se samostalno, također predstavlja domaćinstvo.

Nosilac domaćinstva: Osoba koja se u svrhu ankete određuje kao takva, bez obzira na razlog (osoba na kojoj se domaćinstvo vodi ili za koju se izjasne članovi domaćinstva). Ako se članovi domaćinstva sami ne izjasne ko je nosilac domaćinstva, u pravilu je to osoba koja najviše doprinosi prihodima domaćinstva.

Koeficijent maskuliniteta:

Broj muškaraca u datoj populaciji na 100 žena.

Bračni status

Neoženjen/neudata: osoba koja nikada nije bila u braku i ne živi u izvanbračnoj zajednici. Djeca se ne uključuju u ovaj modalitet.

Žive zajedno u neformalnom braku: osobe koje žive zajedno, a nisu međusobno zakonski vjenčane.

Razveden/razvedena: osoba koja je zakonski razvedena.

Rastavljen/rastavljena: osoba koja ne živi sa svojim bračnim partnerom, a nije zakonski razvedena.

Obrazovanje

Nizak stepen obrazovanja uključuje modalitete:

Bez škole: u ovaj modalitet se uključuju djeca predškolskog uzrasta, djeca koja još uvijek pohađaju osnovnu školu i starije osobe bez bilo kakve stečene školske diplome.

Osnovna škola: u ovaj modalitet se uključuju osobe koje posjeduju diplomu završene četverogodišnje ili osmogodišnje osnovne škole.

Srednji nivo obrazovanja uključuje modalitet:

Srednja škola: ovaj modalitet uključuje osobe koje posjeduju diplomu trogodišnjeg ili četverogodišnjeg srednjeg obrazovanja (zanati, trgovačke škole itd.).

Viša škola, prvi stepen fakulteta ili VKV: ovaj modalitet uključuje osobe koje posjeduju diplomu dvogodišnjeg ili trogodišnjeg univerzitetskog obrazovanja i diplomu visoko kvalifikovanog radnika.

Visoko obrazovanje uključuje modalitete:

Fakultet ili akademija: ovaj modalitet uključuje osobe koje posjeduju diplomu četverogodišnjeg, petogodišnjeg ili šestogodišnjeg univerzitetskog obrazovanja.

Specijalizacija, zvanje magistra ili doktora: ovaj modalitet uključuje osobe koje posjeduju diplomu završenih specijalističkih, postdiplomskih ili doktorskih studija.

Zaposlenost

Zaposlenost podrazumijeva radni odnos i druge oblike rada (bez obzira na tip ugovora ili angažovanja), kojim se stiču sredstva za život, odnosno svaka ekonomska aktivnost od bar jednog sata rada u sedmici posmatranja (od ponedjeljka do nedjelje).

Status tekuće aktivnosti: status definisan na osnovu slobodnog izjašnjenja članova domaćinstva.

Zaposlen/a: osoba koja je u radnom odnosu kod poslodavca (u preduzeću, bez obzira na oblik vlasništva, državnim institucijama ili organizacijama, bankama, međunarodnim organizacijama itd.), zatim, samozaposlena osoba (obrtnik, poljoprivrednik na vlastitom gazdinstvu), osoba u slobodnom zanimanju (slikari, muzičari itd.), pomažući članovi na poljoprivrednom imanju ili obrtu i sve druge osobe koje su radile i za to bile plaćene (u novcu ili naturi).

Nezaposlen/a: osoba koja je izgubila posao, traži posao i ponuđeni posao može prihvatiti. Osobe koje traže zaposlenje po prvi put isključuju se iz ovog modaliteta i uključuju se u modalitet „traži prvo zaposlenje“.

Traži prvo zaposlenje: osoba koja nikada nije radila i prvi put traži posao.

Domaćica: osoba koja vodi brigu o porodici i domaćinstvu. Ovaj modalitet definiše aktivnost, a ne odnos sa drugim osobama, bez obzira na spol ili bračni status. Uključuje i osobe koje primaju porodičnu penziju, a nisu radile u prošlosti.

Penzioner: osoba koja prima penziju nakon prestanka aktivnog radnog života.

Ostali modaliteti uključuju:

Student/učenik srednje škole: osoba koja studira ili pohađa srednju školu.

Nesposoban za rad: osoba koja je zbog izvjesnih razloga nesposobna za rad (bolest, hendikepiranost, invalidnost, starost sl.). Status u zaposlenju

Poslodavac: vlasnik ili suvlasnik preduzeća, radnje ili slobodnog zanimanja koji zapošljava radnike.

Samozaposlenik ili slobodno zanimanje: vlasnik ili suvlasnik preduzeća, radnje ili slobodnog zanimanja, individualni poljoprivrednik koji ne zapošljava radnike (advokati, trgovački putnici, umjetnici, zanatlije, individualni poljoprivrednici i sl.).

Stalno zaposlenje ili ugovor na neodređeno vrijeme podrazumijeva:

Zaposlen kod poslodavca: zaposlen u državnom (privatnom) preduzeću, obrtu ili slobodnoj profesiji i prima naknadu za svoj rad.

Neplaćeni i/ili pomažući radnik u porodičnoj firmi: radi kao pomažući član na porodičnom poljoprivrednom gazdinstvu, preduzeću ili obrtu bez posebne ili redovne naknade.

Pripravnik: osoba koja je završila srednju ili višu školu, odnosno fakultet, koja prvi put zasniva radni odnos u tom zanimanju i koja je obavezna položiti stručni ispit.

Zaposleni po drugom tipu ugovora:

Privremeno zaposlenje ili ugovor određenog trajanja: osoba koja je zaposlena na osnovu rješenja ili ugovora ograničenog trajanja bez obzira na dužinu radnog angažmana (bitno je da nije na neodređeno vrijeme).

Privremeni posao bez ugovora: osoba koja radni odnos zasniva na usmenom dogovoru.

Plaćanje po dogovoru za obavljeni posao: odnosi se na posao jednokratnog karaktera zasnovan na usmenom dogovoru.

Sezonski radnik: osoba koja radi na sezonskim poslovima (poljoprivredni radnici i sl.).

Stanovanje

Uslovi stanovanja: Uslovi stanovanja domaćinstva određeni su karakteristikama stambenih jedinica, raspoloživošću usluga i dobara, te izdacima za plaćanje rente ili računa.

Sistem grijanja: predstavljaju centralno grijanje iz toplana, etažno grijanje ili pojedinačne peći i ostali načini grijanja kojima se zagrijava kompletna stambena jedinica.

Siromaštvo

Linija siromaštva: prag u odnosu na izdatke za potrošnju po kojem se domaćinstva svrstavaju u kategoriju siromašnih domaćinstava i onih koja nisu siromašna. Relativna linija siromaštva je postavljena na 60% medijane izjednačenih mjesečnih izdataka za potrošnju.

Izjednačeni izdaci za potrošnju domaćinstava: mjesečni izdaci domaćinstva podijeljeni sa ekvivalentnom veličinom domaćinstva, prema tzv. „modifikovanoj skali ekvivalentnosti – OECD“ (skala ekvivalentnosti daje ponder 1,0 nosiocu domaćinstva, 0,5 drugim članovima od 14 godina i više i 0,3 svakom djetetu ispod 14 godina).

$$HCR = \frac{\sum_{i=1}^p w_i}{\sum_{i=1}^n w_i} * 100$$

Veličina siromaštva: procenat siromašnih domaćinstava dobijen na sljedeći način:

gdje je

n = ukupan broj domaćinstava iz uzorka

p = ukupan broj siromašnih domaćinstava iz uzorka

wi = ponder za i-to domaćinstvo iz uzorka

Definitivno siromašna domaćinstva su domaćinstva sa potrošnjom ispod 50% medijane izjednačenih izdataka za potrošnju.

Slabo siromašna domaćinstva su domaćinstva sa potrošnjom između 50% i 60% medijane mjesečnih izjednačenih izdataka za potrošnju.

Domaćinstva na granici siromaštva su domaćinstva sa potrošnjom između 60% i 70% medijane mjesečnih izjednačenih izdataka za potrošnju.

Jaz siromaštva: mjeri koliko je (u procentima) prosječan izdatak za potrošnju siromašnih domaćinstava ispod praga siromaštva, primjenom sljedeće formule:

$$PG = \frac{\sum_{i=1}^p (e^*_{i} - PL) * w_i}{\sum_{i=1}^p PL * w_i} * 100$$

gdje je:

e*i = ekvivalentan izdatak i-tog domaćinstva iz uzorka

PL = linija siromaštva

Omjer kvintila S80/S20: poredi ukupan ekvivalentan izdatak gornjeg kvintila sa izdatkom najnižeg kvintila (20% najniže izjednačene distribucije). Može se izraziti na sljedeći način:

$$HCR = \frac{\sum_{i=1}^t q_i^* w_i}{\sum_{i=1}^b q_i^* w_i} \cdot 100$$

gdje je:

t = 20% domaćinstava iz uzorka sa najvećim izjednačenim izdatkom

b = 20% domaćinstava iz uzorka sa najmanjim izjednačenim izdatkom.

Socijalna uključenost i materijalna deprivacija

Socijalna isključenost se definiše kao proces kojim su određeni pojedinci spriječeni u punom učestvovanju u društvu zbog svog siromaštva ili nedostatka osnovnih znanja i mogućnosti za doživotno učenje ili kao rezultat diskriminacije.

Socijalna uključenost se definiše kao proces koji omogućava da oni koji su u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti dobiju mogućnost i sredstva potrebna za puno učešće u ekonomskom, kulturnom i društvenom životu i za postizanje životnog standarda i blagostanja koji se smatraju normalnim u društvu u kojem žive.

Materijalna deprivacija ili uskraćenost se mjeri kroz utvrđivanje nepostojanja određenih trajnih potrošnih dobara u domaćinstvu, kao i kroz utvrđivanje nemogućnosti zadovoljenja potreba koje se smatraju tipičnim za pristojan život u društvu u kojem se domaćinstvo nalazi.

11. INDEKS STATISTIČKIH TABELA

Tabela 1. Stanovništvo po starosnoj dobi i spolu, 2011. god.
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Tabela 2. Stanovništvo po starosnoj dobi, spolu i geografskom području, 2011. godina
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Tabela 3. Stanovništvo od 15 i više godina po bračnom statusu, starosnoj grupi i geografskom području, 2011. godina
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Tabela 4. Stanovništvo od 15 i više godina po bračnom statusu, starosnoj grupi i spolu, 2011. godina
(apsolutne vrijednosti)

Tabela 5a. Stanovništvo od 6 i više godina po stepenu obrazovanja i geografskom području, 2011. godina
(apsolutne vrijednosti)

Tabela 5b. Stanovništvo od 6 i više godina po stepenu obrazovanja i geografskom području, 2011. godina
(vrijednosti u procentima)

Tabela 6a. Stanovništvo od 6 i više godina po stepenu obrazovanja i spolu, 2011. godina
(apsolutne vrijednosti)

Tabela 6b. Stanovništvo od 6 i više godina po stepenu obrazovanja i spolu, 2011. godina
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Tabela 7. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po geografskom području i kategoriji izdataka, 2011.
(vrijednosti u KM)

Tabela 8a. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategorijama izdataka, Bosna i Hercegovina, 2011.
(vrijednosti u KM)

Tabela 8b. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategorijama izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2011.
(vrijednosti u KM)

Tabela 8c. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategorijama izdataka, Republika Srpska, 2011.
(vrijednosti u KM)

Tabela 8d. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategorijama izdataka, Brčko distrikt BiH, 2011.
(vrijednosti u KM)

Tabela 9a. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka, Bosna i Hercegovina, 2011.
(vrijednosti u KM)

Tabela 9b. Prosječni mjesečni izdaci po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2011.
(vrijednosti u KM)

Tabela 9c. Prosječni mjesečni izdaci po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka, Republika Srpska, 2011.
(vrijednosti u KM)

Tabela 9d. Prosječni mjesečni izdaci po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka, Brčko distrikt BiH, 2011.
(vrijednosti u KM)

Tabela 10a. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Bosna i Hercegovina, 2011. (vrijednosti u KM)

Tabela 10b. Prosječni mjesečni izdaci po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2011. (vrijednosti u KM)

Tabela 10c. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Republika Srpska, 2011. (vrijednosti u KM)

Tabela 10d. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Brčko distrikt BiH, 2011. (vrijednosti u KM)

Tabela 11a. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategoriji izdataka, Bosna i Hercegovina, 2011. (vrijednosti u KM)

Tabela 11b. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2011. (vrijednosti u KM)

Tabela 11c. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Republika Srpska, 2011. (vrijednosti u KM)

Tabela 11d. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju i kategorijama izdataka nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Brčko distrikt BiH, 2011. (vrijednosti u KM)

12. STATISTIČKE TABELE

*Tabela 1. Stanovništvo po starosnoj dobi i spolu, 2011. godina
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)*

Starosna grupa	Muškarci	Žene	Ukupno
0	0,9	0,8	0,8
1	0,9	0,8	0,9
2	0,9	1,0	0,9
3	1,1	1,0	1,0
4	0,9	0,9	0,9
0-4	71.959	71.472	143.432
5	1,1	1,0	1,1
6	1,1	1,1	1,1
7	1,2	0,9	1,1
8	1,0	1,0	1,0
9	1,0	1,1	1,1
05-09	84.809	83.895	168.704
10	1,0	1,1	1,1
11	1,4	1,1	1,2
12	1,3	1,2	1,3
13	1,4	1,2	1,3
14	1,6	1,7	1,6
10-14	103.610	104.855	208.465
15	1,6	1,5	1,6
16	1,5	1,3	1,4
17	1,3	1,1	1,2
18	1,2	1,2	1,2
19	1,5	1,3	1,4
15-19	110.836	103.984	214.820
20	1,6	1,5	1,6
21	1,4	1,3	1,4
22	1,4	1,3	1,4
23	1,6	1,1	1,3
24	1,4	1,2	1,3
20-24	116.327	103.842	220.169
25	1,4	1,1	1,3
26	1,2	1,1	1,2
27	1,4	1,2	1,3
28	1,2	1,3	1,2
29	1,5	1,3	1,4
25-29	105.667	96.395	202.062

Starosna grupa	Muškarci	Žene	Ukupno
30	1,3	1,2	1,2
31	1,4	1,3	1,3
32	1,4	1,2	1,3
33	1,3	1,2	1,2
34	1,2	1,3	1,2
30-34	103.502	97.597	201.099
35	1,1	1,2	1,1
36	1,2	1,3	1,3
37	1,4	1,2	1,3
38	1,4	1,2	1,3
39	1,4	1,3	1,3
35-39	99.813	101.268	201.081
40	1,5	1,4	1,4
41	1,2	1,1	1,2
42	1,3	1,4	1,4
43	1,3	1,3	1,3
44	1,4	1,4	1,4
40-44	104.693	108.505	213.199
45	1,6	1,5	1,5
46	1,4	1,5	1,5
47	1,4	1,4	1,4
48	1,5	1,4	1,4
49	1,5	1,5	1,5
45-49	114.356	119.059	233.415
50	1,8	1,5	1,7
51	1,6	1,6	1,6
52	1,6	1,5	1,6
53	1,5	1,6	1,6
54	1,5	1,7	1,6
50-54	123.846	130.331	254.176
55	1,5	1,3	1,4
56	1,4	1,5	1,5
57	1,4	1,4	1,4
58	1,6	1,3	1,4
59	1,1	1,4	1,3
55-59	107.209	113.931	221.140
60	1,4	1,2	1,3
61	1,2	1,1	1,2
62	1,2	1,4	1,3
63	1,0	1,1	1,0
64	1,1	1,2	1,1
60-64	91.144	95.876	187.020

Starosna grupa	Muškarci	Žene	Ukupno
65	0,8	1,0	0,9
66	0,6	0,9	0,8
67	0,7	0,9	0,8
68	0,9	0,9	0,9
69	0,8	1,0	0,9
65-69	59.351	77.595	136.947
70	1,1	1,3	1,2
71	1,1	1,2	1,1
72	1,0	1,1	1,0
73	0,9	1,0	1,0
74	0,8	1,1	1,0
70-74	74.892	92.228	167.120
75	0,9	1,1	1,0
76	0,7	0,9	0,8
77	0,7	0,7	0,7
78	0,6	0,9	0,7
79	(0,4)	0,7	0,5
75-79	49.533	68.035	117.568
80	(0,5)	0,6	0,5
81	(0,3)	0,5	0,4
82	(0,2)	0,4	0,3
83	(0,3)	0,3	0,3
84	(0,2)	0,2	0,2
80-84	23.277	33.094	56.372
85 i više	(6.886)	16.312	23.197
Ukupno (=100%)	1.551.711	1.618.275	3.169.986

Tabela 2. Stanovništvo po starosnoj dobi, spolu i geografskom području, 2011. godina
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Starosna grupa	Geografsko područje					
	Federacija BiH			Republika Srpska		
	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno
0-4	4,8	4,7	4,7	4,4	3,9	4,1
05-09	5,4	5,3	5,3	5,5	5,0	5,2
10-14	7,1	7,0	7,0	5,9	5,4	5,6
15-19	7,8	7,1	7,5	6,0	5,2	5,6
20-24	7,9	6,7	7,3	6,8	5,7	6,3
25-29	7,0	6,2	6,6	6,4	5,5	5,9
30-34	6,9	5,9	6,4	6,4	6,3	6,3

Starosna grupa	Geografsko područje					
	Federacija BiH			Republika Srpska		
	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno
35-39	6,4	6,5	6,4	6,5	5,8	6,1
40-44	6,7	6,9	6,8	6,9	6,4	6,6
45-49	7,6	7,9	7,7	7,0	6,3	6,6
50-54	8,2	7,9	8,0	7,6	8,4	8,0
55-59	6,3	6,8	6,6	8,0	7,4	7,7
60-64	5,4	5,6	5,5	6,7	6,6	6,7
65-69	3,7	4,5	4,1	4,1	5,4	4,7
70-74	4,4	4,8	4,6	5,5	7,5	6,5
75-79	2,7	3,6	3,1	4,1	5,4	4,8
80-84	1,4	1,8	1,6	1,6	2,4	2,0
85 i više	(0,3)	0,8	0,6	(0,7)	1,4	1,0
Ukupno (=100%)	998.851	1.044.736	2.043.587	520.165	540.125	1.060.290
Starosna grupa	Brčko distrikt BiH			Bosna i Hercegovina		
	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno
0-4	(4,2)	:	(3,8)	4,6	4,4	4,5
05-09	(7,9)	(4,7)	6,3	5,5	5,2	5,3
10-14	(6,4)	(7,5)	7,0	6,7	6,5	6,6
15-19	(5,4)	(4,2)	4,8	7,1	6,4	6,8
20-24	(7,7)	(7,6)	7,7	7,5	6,4	6,9
25-29	(6,8)	(4,9)	5,9	6,8	6,0	6,4
30-34	(5,1)	(7,2)	6,1	6,7	6,0	6,3
35-39	(7,2)	(6,3)	6,8	6,4	6,3	6,3
40-44	(5,4)	(5,5)	5,5	6,7	6,7	6,7
45-49	(7,1)	(7,6)	7,3	7,4	7,4	7,4
50-54	(7,8)	(9,0)	8,4	8,0	8,1	8,0
55-59	(7,1)	(7,7)	7,4	6,9	7,0	7,0
60-64	(6,1)	(5,8)	5,9	5,9	5,9	5,9
65-69	(4,2)	(5,6)	5,0	3,8	4,8	4,3
70-74	(5,6)	(4,7)	5,2	4,8	5,7	5,3
75-79	(3,7)	(4,3)	(4,0)	3,2	4,2	3,7
80-84	:	:	(2,5)	1,5	2,0	1,8
85 i više	-	:	:	0,4	1,0	0,7
Ukupno (=100%)	32.694	33.414	66.108	1.551.711	1.618.275	3.169.986

Tabela 3. Stanovništvo od 15 i više godina po bračnom statusu, starosnoj grupi i geografskom području, 2011. godina (apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Starosna grupa	Bračni status				Ukupno (=100%)
		Neudat / neoženjena	Oženjen/ udata, u neformalnom braku	Razveden/a ili rastavljen/a	Udovac/ica	
Federacija BiH	15-24	90,3	9,3	:	-	301.374
	25-34	39,8	58,1	(1,9)	:	265.179
	35-64	6,9	82,8	2,6	7,7	839.913
	>=65	(2,0)	58,4	(1,5)	38,1	287.199
	Ukupno >=15	26,1	61,7	1,9	10,3	1.693.664
Republika Srpska	15-24	88,8	10,4	:	-	125.344
	25-34	41,6	55,4	(2,6)	:	130.044
	35-64	10,1	77,4	4,0	8,5	442.797
	>=65	(3,6)	52,9	(1,8)	42,7	202.746
	Ukupno >=15	23,9	59,4	2,8	13,9	900.932
Brčko distrikt BiH	15-24	85,4	:	:	-	8.271
	25-34	(35,5)	60,9	:	:	7.938
	35-64	(6,3)	83,3	:	(6,2)	27.321
	>=65	:	60,6	:	37,1	11.259
	Ukupno >=15	21,4	64,6	(3,2)	10,8	54.789
Bosna i Hercegovina	15-24	89,8	9,7	:	-	434.989
	25-34	40,3	57,2	2,2	:	403.161
	35-64	8,0	81,0	3,1	8,0	1.310.031
	>=65	2,2	56,2	1,6	40,0	501.204
	Ukupno >=15	25,2	61,0	2,2	11,5	2.649.385

Tabela 4. Stanovništvo od 15 i više godina po bračnom statusu, starosnoj grupi i spolu, 2011. godina (apsolutne vrijednosti)

Spol	Starosna grupa	Bračni status				Ukupno (=100%)
		Neudat / neoženjena	Oženjen/ udata, u neformalnom braku	Razveden/a ili rastavljen/a	Udovac/ica	
Muškarci	15-24	214.809	11.941	:	-	227.164
	25-34	109.606	96.261	(3.302)	-	209.168
	35-64	72.186	536.243	18.125	14.507	641.061
	>=65	(4.241)	163.227	(2.918)	43.553	213.939
	Ukupno >=15	400.842	807.671	24.760	58.059	1.291.332

Spol	Starosna grupa	Bračni status				Ukupno (=100%)
		Neudat / neoženjena	Oženjen/ udata, u neformalnom braku	Razveden/a ili rastavljen/a	Udovac/ica	
Žene	15-24	175.783	30.040	:	-	207.826
	25-34	52.907	134.519	(5.405)	:	193.992
	35-64	32.323	524.864	22.123	89.660	668.970
	>=65	(6.779)	118.655	(5.009)	156.822	287.265
	Ukupno >=15	267.792	808.077	34.540	247.643	1.358.053
Ukupno	15-24	390.592	41.981	:	-	434.989
	25-34	162.513	230.779	8.707	:	403.161
	35-64	104.509	1.061.107	40.249	104.166	1.310.031
	>=65	11.020	281.882	7.927	200.374	501.204
	Ukupno >=15	668.634	1.615.749	59.300	305.702	2.649.385

Tabela 5a. Stanovništvo od 6 i više godina po stepenu obrazovanja i geografskom području, 2011. godina (apsolutne vrijednosti)

Geografsko područje	Starosna grupa	Stepen obrazovanja						Ukupno
		Bez škole	Osnovna škola, 1 do 4 razreda	Osnovna škola, 1 do 8 razreda	Srednja ili druga škola, 3 godine	Srednja ili druga škola, 4-5 godina	Viša škola, prvi stepen fakulteta, VKV radnik, fakultet ili akademija, specijalizacija, zvanje magistra ili doktora	
Federacija BiH	6-17	222.755	-	100.065	:	:	-	325.121
	18-34	7.263	-	64.879	118.557	224.056	57.743	472.499
	35-64	42.345	42.373	213.903	223.413	219.674	98.205	839.913
	>=65	70.694	69.958	49.962	35.606	30.908	30.071	287.199
	Ukupno >=6	343.058	112.331	428.808	379.208	475.307	186.020	1.924.731
Republika Srpska	6-17	101.483	-	39.860	:	:	-	141.920
	18-34	:	-	39.022	59.604	91.394	26.643	218.149
	35-64	10.220	29.080	121.905	120.254	113.909	47.429	442.797
	>=65	51.218	73.664	30.925	19.384	13.335	14.220	202.746
	Ukupno >=6	164.407	102.744	231.712	199.668	218.790	88.291	1.005.612

Geografsko područje	Starosna grupa	Stepen obrazovanja						Ukupno
		Bez škole	Osnovna škola, 1 do 4 razreda	Osnovna škola, 1 do 8 razreda	Srednja ili druga škola, 3 godine	Srednja ili druga škola, 4-5 godina	Viša škola, prvi stepen fakulteta, VKV radnik, fakultet ili akademija, specijalizacija, zvanje magistra ili doktora	
Brčko distrikt BiH	6-17	7.287	-	(2.095)	:	-	-	9.488
	18-34	:	-	(2.060)	4.713	6.141	:	14.295
	35-64	:	(2.458)	9.246	7.685	5.509	(1.463)	27.321
	>=65	(2.178)	4.304	(2.027)	:	:	:	11.259
	Ukupno >=6	11.049	6.762	15.427	13.612	12.233	(3.280)	62.363
Bosna i Hercegovina	6-17	331.525	-	142.019	:	:	-	476.529
	18-34	9.374	-	105.961	182.875	321.591	85.143	704.943
	35-64	53.525	73.912	345.054	351.352	339.092	147.098	1.310.031
	>=65	124.090	147.926	82.914	56.098	44.825	45.350	501.204
	Ukupno >=6	518.514	221.838	675.947	592.488	706.329	277.591	2.992.707

Tabela 5b. Stanovništvo od 6 i više godina po stepenu obrazovanja i geografskom području, 2011. godina (vrijednosti u procentima)

Geografsko područje	Starosna grupa	Stepen obrazovanja						Ukupno
		Bez škole	Osnovna škola, 1 do 4 razreda	Osnovna škola, 1 do 8 razreda	Srednja ili druga škola, 3 godine	Srednja ili druga škola, 4-5 godina	Viša škola, prvi stepen fakulteta, VKV radnik, fakultet ili akademija, specijalizacija, zvanje magistra ili doktora	
Federacija BiH	6-17	68,5	-	30,8	:	:	-	325.121
	18-34	1,5	-	13,7	25,1	47,4	12,2	472.499
	35-64	5,0	5,0	25,5	26,6	26,2	11,7	839.913
	>=65	24,6	24,4	17,4	12,4	10,8	10,5	287.199
	Ukupno >=6	17,8	5,8	22,3	19,7	24,7	9,7	1.924.731

Geografsko područje	Starosna grupa	Stepen obrazovanja						Ukupno
		Bez škole	Osnovna škola, 1 do 4 razreda	Osnovna škola, 1 do 8 razreda	Srednja ili druga škola, 3 godine	Srednja ili druga škola, 4-5 godina	Viša škola, prvi stepen fakulteta, VKV radnik, fakultet ili akademija, specijalizacija, zvanje magistra ili doktora	
Republika Srpska	6-17	71,5	-	28,1	:	:	-	141.920
	18-34	:	-	17,9	27,3	41,9	12,2	218.149
	35-64	2,3	6,6	27,5	27,2	25,7	10,7	442.797
	>=65	25,3	36,3	15,3	9,6	6,6	7,0	202.746
	Ukupno >=6	16,3	10,2	23,0	19,9	21,8	8,8	1.005.612
Brčko distrikt BiH	6-17	76,8	-	(22,1)	:	-	-	9.488
	18-34	:	-	(14,4)	33,0	43,0	:	14.295
	35-64	:	(9,0)	33,8	28,1	20,2	(5,4)	27.321
	>=65	(19,3)	38,2	(18,0)	:	:	:	11.259
	Ukupno >=6	17,7	10,8	24,7	21,8	19,6	(5,3)	62.363
Bosna i Hercegovina	6-17	69,6	-	29,8	:	:	-	476.529
	18-34	1,3	-	15,0	25,9	45,6	12,1	704.943
	35-64	4,1	5,6	26,3	26,8	25,9	11,2	1.310.031
	>=65	24,8	29,5	16,5	11,2	8,9	9,0	501.204
	Ukupno >=6	17,3	7,4	22,6	19,8	23,6	9,3	2.992.707

Tabela 6a. Stanovništvo od 6 i više godina po stepenu obrazovanja i spolu, 2011. godina (apsolutne vrijednosti)

Spol	Starosna grupa	Stepen obrazovanja						Ukupno
		Bez škole	Osnovna škola, 1 do 4 razreda	Osnovna škola, 1 do 8 razreda	Srednja ili druga škola, 3 godine	Srednja ili druga škola, 4-5 godina	Viša škola, prvi stepen fakulteta, VKV radnik, fakultet ili akademija, specijalizacija, zvanje magistra ili doktora	
Muškarci	6-17	166.353	-	72.118	:	:	-	240.337
	18-34	(4.710)	-	47.157	113.063	167.508	34.402	366.839
	35-64	11.696	16.502	129.073	227.848	169.059	86.883	641.061
	>=65	21.317	51.160	41.502	41.788	23.805	34.367	213.939
	Ukupno >=6	204.077	67.662	289.850	384.022	360.914	155.652	1.462.177
Žene	6-17	165.172	-	69.901	:	:	-	236.191
	18-34	(4.664)	-	58.804	69.812	154.083	50.741	338.104
	35-64	41.829	57.410	215.981	123.504	170.032	60.215	668.970
	>=65	102.773	96.766	41.412	14.310	21.020	10.984	287.265
	Ukupno >=6	314.438	154.176	386.097	208.466	345.415	121.940	1.530.530
Ukupno	6-17	331.525	-	142.019	:	:	-	476.529
	18-34	9.374	-	105.961	182.875	321.591	85.143	704.943
	35-64	53.525	73.912	345.054	351.352	339.092	147.098	1.310.031
	>=65	124.090	147.926	82.914	56.098	44.825	45.350	501.204
	Ukupno >=6	518.514	221.838	675.947	592.488	706.329	277.591	2.992.707

Tabela 6b. Stanovništvo od 6 i više godina po stepenu obrazovanja i spolu, 2011. godina
(apsolutne vrijednosti i vrijednosti u procentima)

Spol	Starosna grupa	Stepen obrazovanja						Ukupno
		Bez škole	Osnovna škola, 1 do 4 razreda	Osnovna škola, 1 do 8 razreda	Srednja ili druga škola, 3 godine	Srednja ili druga škola, 4-5 godina	Viša škola, prvi stepen fakulteta, VKV radnik, fakultet ili akademija, specijalizacija, zvanje magistra ili doktora	
Muškarci	6-17	69,2	-	30,0	:	:	-	240.337
	18-34	(1,3)	-	12,9	30,8	45,7	9,4	366.839
	35-64	1,8	2,6	20,1	35,5	26,4	13,6	641.061
	>=65	10,0	23,9	19,4	19,5	11,1	16,1	213.939
	Ukupno >=6	14,0	4,6	19,8	26,3	24,7	10,6	1.462.177
Žene	6-17	69,9	-	29,6	:	:	-	236.191
	18-34	(1,4)	-	17,4	20,6	45,6	15,0	338.104
	35-64	6,3	8,6	32,3	18,5	25,4	9,0	668.970
	>=65	35,8	33,7	14,4	5,0	7,3	3,8	287.265
	Ukupno >=6	20,5	10,1	25,2	13,6	22,6	8,0	1.530.530
Ukupno	6-17	69,6	-	29,8	:	:	-	476.529
	18-34	1,3	-	15,0	25,9	45,6	12,1	704.943
	35-64	4,1	5,6	26,3	26,8	25,9	11,2	1.310.031
	>=65	24,8	29,5	16,5	11,2	8,9	9,0	501.204
	Ukupno >=6	17,3	7,4	22,6	19,8	23,6	9,3	2.992.707

Tabela 7. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po geografskom području i kategoriji izdataka, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Hljeb i žitarice	79,47	64,48	85,26	74,38
Meso	115,15	124,47	137,44	118,86
Riba	11,88	11,16	16,58	11,73
Mlijeko, sir i jaja	76,80	65,98	76,79	73,04
Ulja i masnoće	28,51	18,93	27,90	25,16
Voće	38,21	28,81	36,92	34,92
Povrće	50,03	46,76	54,85	49,00

Kategorija izdatka	Geografsko područje			Bosna i Hercegovina
	Federacija BiH	Republika Srpska	Brčko distrikt BiH	
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	44,96	31,37	43,43	40,20
Ostali prehrambeni proizvodi	20,63	14,60	23,75	18,60
Bezalkoholna pića	52,11	39,48	53,38	47,74
Alkoholna pića	15,11	23,14	19,09	17,99
UKUPNO HRANA I PIĆE	532,86	469,18	575,40	511,60
Duhan	41,78	30,61	49,94	38,06
Odjeća i obuća	75,78	70,40	55,56	73,48
Stanovanje	250,37	214,61	221,90	237,33
Električna energija, plin, voda i ostala goriva	145,63	127,74	123,15	138,93
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	83,23	64,93	93,67	77,08
Zdravstvo	62,45	46,70	67,36	57,08
Prijevoz	184,93	150,91	168,21	172,74
Komunikacije	60,19	48,08	50,71	55,78
Rekreacija i kultura	51,85	34,16	37,76	45,40
Obrazovanje	13,74	8,94	(7,15)	11,93
Ugostiteljske usluge	37,65	20,36	24,84	31,36
Usluge smještaja	15,11	11,11	:	13,54
Ostali proizvodi i usluge	116,83	83,72	103,14	105,02
UKUPNO NEPREHRANA	1.139,53	912,27	1.009,86	1.057,73
UKUPNO	1.672,39	1.381,46	1.585,26	1.569,33

Tabela 8a. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategorijama izdataka, Bosna i Hercegovina, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Hljeb i žitarice	39,51	61,35	78,28	90,42	104,47
Meso	53,89	96,16	126,74	144,84	176,87
Riba	5,47	10,73	13,03	13,98	15,20
Mlijeko, sir i jaja	38,25	60,75	75,42	87,36	105,83
Ulja i masnoće	13,12	21,80	25,90	29,03	36,61
Voće	18,55	29,84	37,19	41,52	48,13

Kategorija izdatka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Povrće	23,39	42,27	51,64	57,28	71,46
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	17,99	31,47	41,53	51,97	59,32
Ostali prehrambeni proizvodi	8,89	15,59	20,70	22,18	26,05
Bezalkoholna pića	24,18	39,54	51,23	59,08	65,56
Alkoholna pića	8,20	17,34	19,15	19,27	25,86
UKUPNO HRANA I PIĆE	251,43	426,84	540,82	616,93	735,36
Duhan	16,47	29,44	44,22	46,55	55,24
Odjeća i obuća	22,99	42,17	84,43	112,58	109,97
Stanovanje	195,84	228,50	250,21	253,54	257,32
Električna energija, plin, voda i ostala goriva	92,16	127,67	148,27	153,55	173,99
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	37,81	67,68	84,20	95,21	99,72
Zdravstvo	40,67	66,08	53,92	60,64	58,57
Prijevoz	39,62	111,81	214,49	247,58	257,48
Komunikacije	26,43	41,97	64,62	72,97	74,53
Rekreacija i kultura	19,27	30,66	50,09	68,25	59,74
Obrazovanje	:	3,72	13,71	21,46	19,19
Ugostiteljske usluge	17,26	20,22	38,41	43,07	39,80
Usluge smještaja	3,13	5,52	15,15	26,22	18,24
Ostali proizvodi i usluge	44,52	78,80	119,11	142,83	141,83
UKUPNO NEPREHRANA	559,32	854,24	1.180,82	1.344,45	1.365,64
UKUPNO	810,75	1.281,08	1.721,64	1.961,38	2.101,00

Tabela 8b. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategorijama izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Hljeb i žitarice	44,41	64,89	81,67	93,62	109,26
Meso	52,01	93,78	125,07	137,69	158,21
Riba	5,74	10,64	13,35	13,32	15,22
Mlijeko, sir i jaja	41,88	62,84	79,11	89,74	107,13
Ulja i masnoće	16,16	24,67	28,81	31,55	40,37
Voće	22,00	32,24	40,86	43,64	50,42
Povrće	25,41	42,29	53,00	56,65	70,15
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	21,91	34,76	46,20	56,31	62,78

Kategorija izdatka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Ostali prehrambeni proizvodi	10,97	17,08	21,97	23,67	28,50
Bezalkoholna pića	28,24	42,16	55,76	61,90	69,53
Alkoholna pića	6,71	14,74	16,72	16,27	19,33
UKUPNO HRANA I PIĆE	275,44	440,09	562,52	624,36	730,90
Duhan	17,74	33,35	46,63	48,34	60,21
Odjeća i obuća	22,84	44,37	86,28	110,47	107,11
Stanovanje	213,68	241,59	256,96	260,25	273,41
Električna energija, plin, voda i ostala goriva	100,66	133,77	151,88	155,55	182,50
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	41,79	70,13	88,48	100,67	107,78
Zdravstvo	44,64	74,04	52,96	67,77	64,14
Prijevoz	36,77	118,86	226,58	255,98	261,61
Komunikacije	29,18	44,97	68,64	74,99	78,79
Rekreacija i kultura	23,38	35,12	55,46	74,57	65,08
Obrazovanje	:	3,97	13,82	23,07	22,77
Ugostiteljske usluge	17,61	24,48	42,86	50,76	49,98
Usluge smještaja	(4,75)	6,74	16,13	25,49	20,77
Ostali proizvodi i usluge	46,48	84,44	130,32	153,78	157,89
UKUPNO NEPREHRANA	604,58	914,82	1.236,99	1.401,69	1.452,03
UKUPNO	880,02	1.354,91	1.799,51	2.026,05	2.182,93

Tabela 8c. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategorijama izdataka, Republika Srpska, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Hljeb i žitarice	33,06	54,62	70,39	81,74	95,35
Meso	55,25	98,57	131,20	161,15	206,17
Riba	4,96	10,45	12,24	15,07	14,94
Mlijeko, sir i jaja	33,57	56,61	67,18	81,47	103,55
Ulja i masnoće	9,39	16,49	19,44	22,81	30,04
Voće	14,24	25,36	29,09	36,34	44,19
Povrće	20,38	41,65	48,36	58,23	74,02
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	13,06	25,26	31,08	41,35	53,48
Ostali prehrambeni proizvodi	6,19	12,67	17,88	18,05	21,39
Bezalkoholna pića	19,10	34,67	41,13	51,89	57,87

Kategorija izdatka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Alkoholna pića	10,04	21,77	24,66	26,30	36,79
UKUPNO HRANA I PIĆE	219,25	398,14	492,64	594,41	737,80
Duhan	14,70	22,45	37,17	40,80	46,31
Odjeća i obuća	23,89	39,15	82,37	118,71	115,52
Stanovanje	174,64	206,62	236,36	239,53	230,59
Električna energija, plin, voda i ostala goriva	82,32	120,31	141,34	149,97	159,95
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	32,54	62,65	73,88	81,88	82,79
Zdravstvo	35,37	51,30	56,20	44,41	47,10
Prijevoz	44,12	100,28	190,65	226,31	246,88
Komunikacije	23,09	37,02	56,23	68,59	67,46
Rekreacija i kultura	14,66	23,57	39,01	52,70	51,11
Obrazovanje	:	(3,45)	13,47	18,11	13,62
Ugostiteljske usluge	17,40	13,27	29,41	25,52	21,23
Usluge smještaja	:	(3,78)	(13,08)	29,16	(14,22)
Ostali proizvodi i usluge	42,48	69,74	95,09	115,48	113,18
UKUPNO NEPREHRANA	507,52	753,60	1.064,27	1.211,15	1.209,99
UKUPNO	726,77	1.151,74	1.556,90	1.805,57	1.947,78

Tabela 8d. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po broju članova i kategorijama izdataka, Brčko distrikt BiH, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Broj članova				
	1	2	3	4	5 i više
Hljeb i žitarice	52,54	71,36	81,80	105,10	120,16
Meso	75,21	120,07	116,45	159,16	220,56
Riba	9,62	17,13	14,12	(21,43)	(18,88)
Mlijeko, sir i jaja	45,51	69,05	73,84	89,68	106,78
Ulja i masnoće	14,79	27,91	24,57	31,28	39,14
Voće	22,38	35,69	34,13	42,69	48,42
Povrće	36,75	50,54	55,00	65,96	65,91
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	(22,97)	40,35	40,26	54,27	58,12
Ostali prehrambeni proizvodi	13,32	21,27	20,13	30,28	33,80
Bezalkoholna pića	28,44	45,62	49,17	64,82	80,72
Alkoholna pića	:	(17,37)	(18,59)	(22,56)	(29,62)
UKUPNO HRANA I PIĆE	328,37	516,34	528,06	687,22	822,09
Duhan	:	34,41	(68,42)	(68,29)	(62,61)
Odjeća i obuća	:	(31,35)	(52,35)	96,90	(99,08)
Stanovanje	189,76	222,05	228,99	220,68	244,22
Električna energija, plin, voda i ostala goriva	83,01	108,28	129,98	134,49	165,26
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	(48,99)	80,04	93,99	97,78	152,41
Zdravstvo	(52,87)	83,87	(52,04)	(45,60)	91,20
Prijevoz	:	104,66	161,79	263,08	316,74
Komunikacije	(27,20)	39,52	54,29	65,50	71,05
Rekreacija i kultura	(11,53)	23,02	(34,04)	72,95	51,43
Obrazovanje	:	:	:	:	:
Ugostiteljske usluge	:	:	:	(27,64)	(59,26)
Usluge smještaja	:	:	:	:	:
Ostali proizvodi i usluge	(37,12)	70,78	99,33	157,50	:
UKUPNO NEPREHRANA	497,47	815,60	1024,30	1272,38	1498,19
UKUPNO	825,84	1331,94	1552,36	1959,60	2320,28

Tabela 9a. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka, Bosna i Hercegovina, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Tip domaćinstva											
	SD<65 godina	SD>=65 godina	BPBD<65 godina	BPBD>=65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR + srodnici	BP+dijete +srodnici	BP+dijete +roditelji	Ostalo
Hljeb i žitarice	41,44	38,41	64,07	58,99	79,40	91,46	109,66	66,23	86,26	101,69	98,09	76,83
Meso	64,14	48,06	103,44	94,49	128,57	143,70	160,76	97,97	148,61	192,48	172,62	128,41
Riba	6,34	4,97	9,99	10,60	13,71	14,02	16,89	11,85	13,83	14,12	15,06	11,15
Mlijeko, sir i jaja	40,26	37,11	61,01	62,37	77,44	86,78	108,36	62,26	88,34	105,52	98,47	76,46
Ulja i masnoće	13,28	13,03	22,31	22,12	26,85	28,91	39,02	21,48	28,86	35,89	33,17	26,22
Voće	19,19	18,19	31,00	30,95	38,06	42,00	45,48	30,12	40,86	49,56	49,87	32,09
Povrće	25,95	21,93	44,13	43,23	52,53	56,99	69,66	43,12	58,32	73,96	68,98	49,27
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	19,81	16,95	33,72	30,30	42,45	52,95	62,24	35,16	47,80	54,77	62,38	36,11
Ostali prehrambeni proizvodi	9,33	8,64	16,14	15,10	21,78	22,32	27,07	16,71	22,83	25,35	23,33	18,50
Bezalkoholna pića	26,10	23,08	42,91	37,20	52,86	59,75	65,32	42,19	54,21	67,91	66,01	44,15
Alkoholna pića	12,13	5,96	20,09	17,02	20,15	18,59	21,52	13,54	20,89	31,30	24,85	20,00
UKUPNO HRANA I PIĆE	277,96	236,32	448,81	422,37	553,79	617,48	726,00	440,63	610,81	752,54	712,84	519,21
Duhan	29,36	9,13	37,23	18,76	43,79	47,03	45,60	38,23	53,61	61,66	52,90	42,65
Odjeća i obuća	45,66	10,08	53,50	20,65	83,73	116,54	114,99	78,86	89,56	110,23	112,44	59,93
Stanovanje	210,70	187,38	228,57	230,76	247,50	254,95	267,18	228,57	254,42	259,05	254,28	240,42
El. energija, plin, voda i ostala goriva	102,64	86,18	133,50	125,39	148,60	153,63	166,38	127,43	168,41	177,78	163,20	151,56

Kategorija izdatka	Tip domaćinstva											
	SD<65 godina	SD>=65 godina	BPBD<65 godina	BPBD>=65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR + srodnici	BP+dijete +srodnici	BP+dijete +roditelji	Ostalo
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	48,63	31,64	83,01	62,28	86,36	96,25	102,18	60,73	75,69	105,31	108,26	71,85
	29,47	47,05	57,85	83,66	50,64	58,95	47,33	45,95	60,40	67,25	64,62	76,30
	84,11	14,27	164,76	71,59	220,66	262,76	249,70	136,01	208,34	257,24	258,89	152,30
	34,87	21,62	46,95	33,20	65,86	74,17	75,26	55,01	69,66	73,54	74,45	53,87
Rekreacija i kultura	29,62	13,38	32,78	25,40	52,09	73,50	71,25	40,15	55,50	45,94	58,78	35,96
Obrazovanje	:	:	:	:	13,55	23,79	27,08	16,22	13,87	10,62	17,43	6,16
Ugostiteljske usluge	33,61 (6,97)	7,95	22,63	8,68	38,07	45,67	51,19	37,22	38,08	26,81	39,42	32,27
Usluge smještaja		:	6,77	(3,65)	16,26	28,26	23,04	8,95	(10,17)	13,52	25,73	(8,96)
Ostali proizvodi i usluge	63,57	33,66	95,34	58,88	121,82	143,55	135,35	100,27	145,26	152,05	133,32	97,57
UKUPNO NEPREHRANA	727,91	463,27	965,95	742,89	1.188,95	1.379,05	1.376,52	973,59	1.242,99	1.361,00	1.363,73	1.029,79
UKUPNO	1.005,87	699,59	1.414,76	1.165,26	1.742,74	1.996,52	2.102,52	1.414,22	1.853,81	2.113,54	2.076,57	1.549,00

Tabela 9b. Prosječni mjesečni izdaci po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Tip domaćinstva											
	SD<65 godina	SD>=65 godina	BPBD<65 godina	BPBD>=65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR + srodnici	BP+dijete +srodnici	BP+dijete +roditelji	Ostalo
Hljeb i žitarice	46,06	43,44	66,88	62,63	82,81	94,30	113,61	70,45	89,56	106,16	103,02	80,13
Meso	60,17	47,23	95,90	93,35	128,89	139,03	151,22	99,50	145,77	162,19	159,95	105,09
Riba	6,81	5,11	10,02	11,05	13,97	13,47	18,24	11,29	14,22	11,13	14,45	10,86
Mlijeko, sir i jaja	43,74	40,79	61,37	66,37	82,12	89,61	109,80	64,00	91,50	107,86	95,94	74,56
Ulja i masnoće	16,50	15,96	25,28	24,88	29,81	31,04	42,51	24,14	33,34	39,83	36,94	29,24
Voće	21,68	22,18	32,85	34,30	41,71	43,95	46,51	32,20	44,61	53,50	53,37	34,37
Povrće	28,63	23,53	42,98	43,36	53,77	56,87	69,62	44,21	60,51	71,66	65,50	48,12
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	23,88	20,75	35,86	34,61	46,75	56,70	65,73	39,00	52,10	58,00	68,08	39,27
Ostali prehrambeni proizvodi	11,57	10,62	17,57	16,48	23,03	23,57	29,16	18,35	25,35	27,85	25,20	20,35
Bezalkoholna pića	31,37	26,41	43,66	41,05	57,56	62,34	68,26	46,10	59,16	71,15	71,00	46,71
Alkoholna pića	9,81	4,90	15,78	15,48	17,83	16,58	20,04	11,48	16,87	21,01	15,43	14,28
UKUPNO HRANA I PIĆE	300,22	260,93	448,14	443,55	578,23	627,47	734,70	460,74	632,97	730,35	708,86	502,97
Duhan	30,34	10,37	41,78	22,89	44,85	48,14	46,08	42,37	63,82	72,18	58,54	47,09
Odjeća i obuća	41,80	11,74	52,56	22,54	84,20	114,91	115,73	83,16	90,55	96,34	109,54	59,24
Stanovanje	222,60	208,47	230,47	252,94	258,35	263,41	278,38	235,62	270,42	271,03	265,33	246,90
El. energija, plin, voda i ostala goriva	106,65	97,15	135,51	133,50	153,04	155,10	176,94	133,86	164,66	184,58	174,16	158,52

Kategorija izdatka	Tip domaćinstva											
	SD<65 godina	SD>=65 godina	BPBD<65 godina	BPBD>=65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR + srodnici	BP+dijete +srodnici	BP+dijete +roditelji	Ostalo
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	54,11	34,58	82,25	65,39	92,47	99,30	106,32	66,80	81,30	119,73	124,16	71,68
	34,75	50,43	66,92	95,73	53,43	66,56	48,94	51,23	71,40	71,06	74,30	67,85
	69,45	17,63	167,85	81,62	230,71	271,36	257,81	141,63	213,05	251,74	253,77	173,74
	35,96	25,21	48,77	35,79	69,98	76,25	81,18	58,84	70,80	76,34	76,99	56,63
	33,36	17,53	36,29	29,82	56,86	78,58	76,15	47,12	61,23	47,05	65,60	39,66
	:	:	:	:	12,34	24,94	29,72	18,34	(16,87)	10,05	24,65	(6,36)
	30,83	9,88	26,65	12,32	42,30	53,28	59,99	41,39	44,02	33,23	46,00	42,95
	(10,00)	:	(7,37)	5,82	(16,62)	27,11	25,28	(10,95)	(11,69)	(11,29)	(29,18)	(11,20)
	62,32	37,20	99,45	67,73	132,85	154,36	149,65	103,12	165,82	166,07	143,50	113,56
	UKUPNO NEPREHRANA	745,87	521,84	998,68	826,09	1.248,00	1.433,30	1.452,16	1.034,42	1.325,63	1.410,69	1.445,72
UKUPNO	1.046,09	782,78	1.446,82	1.269,64	1.826,23	2.060,77	2.186,87	1.495,16	1.958,60	2.141,04	2.154,59	1.598,35

Tabela 9c. Prosječni mjesečni izdaci po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka, Republika Srpska, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Tip domaćinstva											
	SD<65 godina	SD>=65 godina	BPBD<65 godina	BPBD>=65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR + srodnici	BP+dijete +srodnici	BP+dijete +roditelji	Ostalo
Hljeb i žitarice Meso Riba Mlijeko, sir i jaja Ulja i masnoće Voće Povrće Šećer, džem, med i konditorski proizvodi Ostali prehrambeni proizvodi Bezalkoholna pića Alkoholna pića UKUPNO HRANA I PIĆE	34,62	32,19	59,11	51,83	70,84	82,51	97,58	56,25	81,75	94,33	90,44	72,05
	67,72	48,29	114,67	94,44	128,27	156,95	186,18	94,11	152,75	227,05	187,23	154,74
	5,41	4,71	9,33	9,37	12,98	15,39	12,93	13,22	13,66	17,51	14,33	11,17
	35,38	32,56	59,50	55,85	66,40	78,66	104,12	57,68	84,35	102,07	100,92	78,60
	9,20	9,50	16,83	17,17	19,74	22,81	28,56	15,31	23,29	30,62	27,24	22,36
	15,61	13,48	27,39	25,05	29,27	36,66	42,40	25,62	36,88	43,85	44,93	28,93
	21,77	19,61	45,51	42,32	49,24	57,06	70,45	40,62	56,55	76,10	72,70	50,18
	14,42	12,30	29,11	23,15	32,18	42,60	52,40	25,75	42,74	49,84	54,78	31,18
	6,39	6,08	13,23	12,61	18,81	18,29	20,44	12,70	19,94	21,17	20,03	15,85
	19,24	19,02	41,06	30,98	41,85	52,22	56,26	32,55	48,18	61,51	58,99	39,78
14,89	7,33	27,57	19,43	25,66	24,17	26,94	18,53	26,89	43,90	35,62	26,63	
244,67	205,09	443,30	382,19	495,24	587,32	698,26	392,35	586,98	767,95	707,19	531,47	
Duhan	27,69	7,47	28,45	12,55	39,40	42,46	42,67	27,70	38,56	47,31	45,73	36,34
Odjeća i obuća	51,41	8,56	56,26	17,29	84,48	122,69	111,15	70,77	91,52	129,30	116,35	60,32
Stanovanje	196,72	162,34	225,07	195,87	222,82	233,60	236,11	213,45	235,43	243,20	240,44	232,45
El. energija, plin, voda i ostala goriva	97,79	73,70	130,80	113,09	139,52	151,66	138,58	115,21	174,14	169,32	146,47	142,12
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	41,62	27,48	84,82	56,48	71,99	87,60	80,15	46,68	69,31	85,12	85,59	65,87
Zdravstvo	22,37	42,61	43,42	61,08	44,19	39,78	40,32	32,81	46,91	59,20	48,98	85,78
Prijevoz	104,04	10,73	159,45	56,01	200,80	239,29	217,09	126,41	203,33	256,51	261,94	125,47

Kategorija izdatka	Tip domaćinstva											
	SD<65 godina	SD>=65 godina	BPBD<65 godina	BPBD>=65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR + srodnici	BP+dijete +srodnici	BP+dijete +roditelji	Ostalo
Komunikacije	33,24	17,43	44,26	28,83	56,73	69,43	57,77	46,72	67,62	69,86	71,21	49,92
Rekreacija i kultura	25,35	8,71	27,95	18,45	41,55	59,00	58,56	23,91	49,16	44,13	49,44	31,93
Obrazovanje	:	:	:	:	16,13	21,16	(19,94)	(11,84)	(10,65)	(11,76)	(8,76)	(5,76)
Ugostiteljske usluge	37,80	(6,03)	16,13	(3,12)	29,37	25,63	(18,23)	28,14	(30,83)	18,81	30,92	18,62
Usluge smještaja	:	:	(6,21)	:	(15,48)	32,86	:	:	:	(16,95)	:	:
Ostali proizvodi i usluge	65,43	29,70	89,05	44,52	96,42	113,89	86,69	95,88	116,98	133,82	116,58	76,75
UKUPNO NEPREHRANA	709,70	394,87	915,63	607,73	1.058,87	1.239,05	1.124,18	844,00	1.143,17	1.285,28	1.243,19	937,88
UKUPNO	954,37	599,95	1.358,93	989,92	1.554,11	1.826,37	1.822,44	1.236,34	1.730,15	2.053,23	1.950,38	1.469,35

Tabela 9d. Prosječni mjesečni izdaci po tipu domaćinstva i kategorijama izdataka, Brčko distrikt BiH, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Tip domaćinstva											
	SD<65 godina	SD>=65 godina	BPBD<65 godina	BPBD>=65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR + srodnici	BP+dijete +srodnici	BP+dijete +roditelji	Ostalo
Hljeb i žitarice Meso Riba Mlijeko, sir i jaja Ulja i masnoće Voće Povrće Šećer, džem, med i konditorski proizvodi Ostali prehrambeni proizvodi Bezalkoholna pića Alkoholna pića UKUPNO HRANA I PIĆE Duhan Odjeća i obuća Stanovanje El. energija, plin, voda i ostala goriva Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu Zdravstvo Prijevoz	:	(44,46)	(67,87)	(75,79)	(85,28)	104,75	(110,89)	(64,21)	:	:	:	(90,63)
	:	(64,02)	(123,52)	(119,33)	(121,58)	142,12	(194,80)	(101,71)	:	:	:	(164,66)
	:	(6,74)	(18,67)	(17,43)	(15,14)	(16,12)	:	:	:	:	:	:
	:	(41,26)	(74,10)	(63,23)	(74,86)	88,98	(107,27)	(69,75)	:	:	:	(79,57)
	:	(14,60)	(29,52)	(28,89)	(27,24)	30,14	(38,11)	:	:	:	:	(29,29)
	:	(17,98)	(38,59)	(37,49)	(38,65)	40,23	(45,38)	:	:	:	:	(38,84)
	:	(31,07)	(51,80)	(52,55)	(57,33)	60,24	(63,30)	:	:	:	:	(57,94)
	:	(20,46)	(48,18)	(32,73)	(42,06)	50,53	(55,25)	:	:	:	:	(55,38)
	:	(13,24)	(23,679)	(18,71)	(21,63)	29,13	(30,12)	(18,83)	:	:	:	(25,65)
	:	(25,74)	(51,34)	(37,21)	(49,69)	63,43	(67,26)	:	:	:	:	(66,57)
	:	:	:	(18,00)	(20,76)	(19,53)	:	:	:	:	:	:
	:	(282,73)	(543,61)	(501,35)	(554,23)	645,20	(740,08)	(446,51)	:	:	:	(651,29)
	:	:	(54,10)	:	(70,61)	(66,01)	:	:	:	:	:	:
	:	:	:	(24,75)	(56,69)	(95,88)	:	:	:	:	:	:
	:	(190,05)	(233,41)	(219,08)	(228,94)	222,73	(239,51)	(197,56)	:	:	:	(242,11)
:	(76,06)	(122,45)	(115,02)	(126,03)	124,66	(125,61)	(70,03)	:	:	:	(168,69)	
:	(46,66)	(75,23)	(72,50)	(82,70)	(97,52)	(195,29)	:	:	:	:	(180,63)	
:	(56,51)	(46,94)	(124,46)	(47,42)	(29,38)	(68,05)	:	:	:	:	:	
:	:	(166,68)	(63,95)	(159,84)	253,21	(329,06)	:	:	:	:	:	

Kategorija izdatka	Tip domaćinstva											
	SD<65 godina	SD>=65 godina	BPBD<65 godina	BPBD>=65 godina	BP sa 1 djetetom	BP sa 2 djece	BP sa 3 i više djece	Samohrani roditelji	SR + srodnici	BP+dijete +srodnici	BP+dijete +roditelji	Ostalo
Komunikacije	:	(20,35)	(41,72)	(35,49)	(55,42)	(59,72)	(71,29)	(39,52)	:	:	:	(64,42)
Rekreacija i kultura	:	(8,15)	(17,90)	(22,87)	(39,42)	76,32	(50,29)	:	:	:	:	:
Obrazovanje	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ugostiteljske usluge	:	:	:	:	:	(28,08)	:	:	:	:	:	:
Usluge smještaja	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ostali proizvodi i usluge	:	(29,18)	(87,08)	(59,86)	(106,91)	(134,12)	(188,19)	(56,18)	:	:	:	(121,67)
UKUPNO NEPREHRANA	:	(445,96)	(901,72)	(755,40)	(1.024,71)	1.213,43	(1.606,94)	(690,33)	:	:	:	(1.243,46)
UKUPNO	:	(728,69)	(1.445,34)	(1.256,75)	(1.578,94)	1.858,63	(2.347,03)	(1.136,84)	:	:	:	(1.894,75)

Tabela 10a. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Bosna i Hercegovina, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Status tekuće aktivnosti (nosilac domaćinstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	Domaćica	Penzioner	Ostalo
Hljeb i žitarice	85,20	75,75	53,91	68,16	57,85
Meso	139,87	116,33	75,73	110,14	79,93
Riba	13,90	10,08	7,31	11,18	7,65
Mlijeko, sir i jaja	83,06	71,80	52,09	69,75	48,61
Ulja i masnoće	27,96	23,54	18,93	24,68	18,43
Voće	40,23	31,26	23,66	34,08	21,23
Povrće	54,51	51,96	35,01	46,90	36,77
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	48,53	37,32	26,26	36,13	25,24
Ostali prehrambeni proizvodi	21,16	18,25	13,47	17,52	13,74
Bezalkoholna pića	56,34	45,43	32,99	43,49	32,30
Alkoholna pića	20,84	17,73	8,05	18,15	12,51
UKUPNO HRANA I PIĆE	591,61	499,45	347,41	480,18	354,26
Duhan	46,97	41,30	21,92	32,11	25,05
Odjeća i obuća	108,29	56,19	35,87	48,84	28,67
Stanovanje	255,32	205,89	198,33	241,78	173,55
Električna energija, plin, voda i ostala goriva	155,39	128,20	114,80	131,87	103,15
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	101,12	55,62	46,12	64,92	40,07
Zdravstvo	52,80	40,40	47,97	67,32	79,22
Prijevoz	251,45	150,35	75,73	113,52	96,01
Komunikacije	71,02	46,22	36,80	47,22	29,11
Rekreacija i kultura	62,81	33,36	23,31	35,17	21,77
Obrazovanje	20,88	5,82	4,18	5,12	(2,67)
Ugostiteljske usluge	48,23	17,67	14,52	19,56	15,83
Usluge smještaja	22,59	(8,57)	(4,39)	6,94	:
Ostali proizvodi i usluge	137,81	86,39	65,95	83,89	60,59
UKUPNO NEPREHRANA	1.334,69	875,97	690,39	898,26	678,42
UKUPNO	1.926,29	1.375,42	1.037,80	1.378,44	1.032,68

Tabela 10b. Prosječni mjesečni izdaci po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Status tekuće aktivnosti (nosilac domaćinstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	Domaćica	Penzioner	Ostalo
Hljeb i žitarice	90,57	79,53	59,35	71,54	67,94
Meso	136,46	96,93	76,89	104,23	86,52
Riba	13,67	10,46	6,92	11,52	9,01
Mlijeko, sir i jaja	87,19	73,07	54,73	71,97	57,41
Ulja i masnoće	31,22	25,83	22,43	27,55	24,93
Voće	43,48	33,70	26,56	36,52	27,61
Povrće	55,55	50,80	37,09	46,91	43,75
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	53,65	39,86	30,68	39,24	37,29
Ostali prehrambeni proizvodi	23,19	20,06	15,38	19,10	18,21
Bezalkoholna pića	61,39	47,28	37,00	46,13	40,60
Alkoholna pića	17,27	12,89	6,18	15,81	(10,60)
UKUPNO HRANA I PIĆE	613,64	490,41	373,21	490,53	423,86
Duhan	49,07	46,27	25,32	36,90	31,49
Odjeća i obuća	109,41	56,25	38,89	49,37	29,86
Stanovanje	267,22	210,34	207,73	255,11	181,24
Električna energija, plin, voda i ostala goriva	161,56	131,67	121,62	137,98	103,21
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	108,55	55,54	47,15	69,02	44,30
Zdravstvo	59,01	47,68	55,81	72,17	64,09
Prijevoz	268,24	152,12	73,78	116,31	139,09
Komunikacije	75,62	49,14	40,36	50,10	31,49
Rekreacija i kultura	70,14	38,12	24,70	39,91	31,51
Obrazovanje	23,65	7,46	4,72	5,30	(2,33)
Ugostiteljske usluge	55,96	22,55	16,84	24,01	(17,27)
Usluge smještaja	24,23	(7,81)	(5,76)	8,12	:
Ostali proizvodi i usluge	150,70	97,06	71,30	93,02	68,81
UKUPNO NEPREHRANA	1.423,35	922,01	733,98	957,33	747,83
UKUPNO	2.036,99	1.412,42	1.107,20	1.447,86	1.171,69

Tabela 10c. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Republika Srpska, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Status tekuće aktivnosti (nosilac domaćinstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	Domaćica	Penzioner	Ostalo
Hljeb i žitarice	73,50	71,11	44,47	60,84	46,72
Meso	145,43	138,93	74,59	120,11	69,99
Riba	13,97	9,66	8,09	10,16	5,82
Mlijeko, sir i jaja	74,29	70,44	47,71	65,29	38,72
Ulja i masnoće	21,01	21,05	13,22	18,95	11,27
Voće	33,25	28,71	18,91	29,27	14,80
Povrće	51,97	53,57	31,68	46,46	28,14
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	37,85	34,23	18,95	29,83	12,94
Ostali prehrambeni proizvodi	16,60	16,04	10,30	14,10	8,93
Bezalkoholna pića	45,72	42,87	26,31	38,00	22,90
Alkoholna pića	28,05	23,69	11,25	22,58	13,59
UKUPNO HRANA I PIĆE	541,63	510,29	305,50	455,59	273,83
Duhan	41,63	34,79	15,47	22,59	(17,62)
Odjeća i obuća	107,58	56,90	32,09	48,69	26,59
Stanovanje	232,45	200,39	184,47	216,83	164,01
Električna energija, plin, voda i ostala goriva	144,18	124,74	103,80	121,06	100,65
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	85,50	54,43	45,21	55,03	32,57
Zdravstvo	40,12	31,40	34,29	56,46	91,51
Prijevoz	217,07	148,49	79,60	108,94	56,12
Komunikacije	62,26	42,72	31,15	41,81	25,63
Rekreacija i kultura	48,88	28,41	21,51	25,99	10,77
Obrazovanje	15,80	(4,06)	(3,32)	4,82	:
Ugostiteljske usluge	32,95	12,32	11,04	11,22	(14,42)
Usluge smještaja	20,02	:	:	(4,89)	:
Ostali proizvodi i usluge	111,49	74,71	56,49	66,55	51,37
UKUPNO NEPREHRANA	1.159,93	822,69	620,72	784,88	596,97
UKUPNO	1.701,57	1.332,98	926,22	1.240,47	870,80

Tabela 10d. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu tekuće aktivnosti nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Brčko distrikt BiH, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Status tekuće aktivnosti (nositelj domaćinstva)				
	Zaposlen	Nezaposlen ili traži prvo zaposlenje	Domaćica	Penzioner	Ostalo
Hljeb i žitarice	95,46	(84,16)	(55,06)	80,77	(87,61)
Meso	161,32	(103,76)	(61,57)	136,98	(140,32)
Riba	19,92	:	:	17,27	:
Mlijeko, sir i jaja	87,78	(69,89)	(49,33)	71,83	(77,46)
Ulja i masnoće	31,84	(20,50)	(13,81)	26,82	(37,63)
Voće	45,10	(25,36)	(19,73)	35,06	(30,75)
Povrće	60,68	(44,51)	(30,57)	53,91	(71,52)
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	50,91	(42,28)	(21,42)	40,04	(45,69)
Ostali prehrambeni proizvodi	27,01	(22,03)	(11,31)	23,54	(25,16)
Bezalkoholna pića	60,25	(57,15)	(29,08)	49,48	(60,70)
Alkoholna pića	22,38	:	(8,34)	(20,45)	:
UKUPNO HRANA I PIĆE	662,65	485,63	(305,81)	556,16	(615,93)
Duhan	62,42	:	:	34,95	:
Odjeća i obuća	85,07	:	:	33,73	:
Stanovanje	232,66	(216,75)	(183,04)	223,37	(212,36)
Električna energija, plin, voda i ostala goriva	134,11	(115,52)	(102,42)	112,22	(140,62)
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	106,94	(88,05)	(31,72)	97,48	(95,89)
Zdravstvo	52,30	(58,44)	(50,99)	91,09	(101,71)
Prijevoz	251,01	:	:	98,47	:
Komunikacije	60,91	(50,92)	(28,78)	43,60	(49,33)
Rekreacija i kultura	46,42	:	(13,60)	34,02	(54,34)
Obrazovanje	:	:	:	:	:
Ugostiteljske usluge	39,97	:	:	(13,51)	:
Usluge smještaja	:	:	:	:	:
Ostali proizvodi i usluge	136,24	(74,39)	(70,08)	75,57	(87,01)
UKUPNO NEPREHRANA	1.230,64	(897,20)	(601,80)	864,57	(958,33)
UKUPNO	1.893,29	1.382,83	(907,62)	1.420,73	(1.574,26)

Tabela 11a. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategoriji izdataka, Bosna i Hercegovina, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Status u zaposlenju			
	Poslodavac	Samozaposlenik ili slobodno zanimanje	Zaposlenje na neodređeno vrijeme	Zaposlenje sa drugim tipom ugovora
Hljeb i žitarice	91,60	79,62	86,97	74,52
Meso	172,92	135,78	138,78	108,44
Riba	17,51	10,16	15,23	9,00
Mlijeko, sir i jaja	92,72	79,05	85,06	66,39
Ulja i masnoće	30,42	29,12	27,38	23,56
Voće	48,64	34,44	41,68	29,93
Povrće	57,64	58,74	54,09	47,34
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	56,14	42,93	49,46	38,53
Ostali prehrambeni proizvodi	22,43	18,37	22,13	17,95
Bezalkoholna pića	61,89	49,86	57,75	47,10
Alkoholna pića	21,88	22,88	20,19	18,16
UKUPNO HRANA I PIĆE	673,79	560,94	598,73	480,92
Duhan	46,36	44,91	47,67	43,40
Odjeća i obuća	150,96	74,34	112,52	69,48
Stanovanje	325,79	213,75	262,84	203,87
Električna energija, plin, voda i ostala goriva	182,75	146,90	156,84	125,68
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	113,35	76,63	104,01	74,66
Zdravstvo	56,22	43,43	56,39	38,44
Prijevoz	325,31	210,66	249,94	183,59
Komunikacije	100,90	51,94	73,56	50,12
Rekreacija i kultura	77,63	39,88	68,24	38,79
Obrazovanje	34,67	11,00	21,95	9,71
Ugostiteljske usluge	77,06	25,04	51,28	25,58
Usluge smještaja	30,39	15,21	24,98	7,84
Ostali proizvodi i usluge	176,46	103,90	141,91	103,07
UKUPNO NEPREHRANA	1.697,85	1.057,59	1.372,13	974,24
UKUPNO	2.371,64	1.618,53	1.970,86	1.455,16

Tabela 11b. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Federacija Bosne i Hercegovine, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Status u zaposlenju			
	Poslodavac	Samozaposlenik ili slobodno zanimanje	Zaposlenje na neodređeno vrijeme	Zaposlenje sa drugim tipom ugovora
Hljeb i žitarice	101,71	86,38	92,34	77,38
Meso	172,68	119,96	139,11	103,36
Riba	20,88	10,39	14,79	8,36
Mlijeko, sir i jaja	99,74	85,54	88,83	69,44
Ulja i masnoće	35,83	32,75	30,99	25,21
Voće	53,53	39,15	44,92	32,55
Povrće	60,79	60,75	54,98	46,74
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	65,06	49,65	53,97	43,14
Ostali prehrambeni proizvodi	26,20	21,30	23,70	20,03
Bezalkoholna pića	70,15	54,30	62,59	52,22
Alkoholna pića	24,35	14,93	16,97	15,21
UKUPNO HRANA I PIĆE	730,91	575,09	623,18	493,64
Duhan	51,60	50,72	50,00	42,18
Odjeća i obuća	169,42	76,92	114,01	68,18
Stanovanje	383,63	218,84	273,88	207,74
Električna energija, plin, voda i ostala goriva	209,24	141,93	165,17	131,57
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	142,27	83,75	110,71	76,68
Zdravstvo	69,53	47,39	63,08	43,64
Prijevoz	399,20	217,62	269,75	186,68
Komunikacije	111,59	56,48	79,10	51,75
Rekreacija i kultura	98,31	48,67	75,51	41,86
Obrazovanje	43,69	13,19	24,96	11,92
Ugostiteljske usluge	100,56	30,40	60,19	28,59
Usluge smještaja	38,68	13,22	26,91	(10,04)
Ostali proizvodi i usluge	227,44	119,33	153,16	109,63
UKUPNO NEPREHRANA	2.045,16	1.118,46	1.466,43	1.010,45
UKUPNO	2.776,07	1.693,55	2.089,61	1.504,09

Tabela 11c. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Republika Srpska, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Status u zaposlenju			
	Poslodavac	Samozaposlenik ili slobodno zanimanje	Zaposlenje na neodređeno vrijeme	Zaposlenje sa drugim tipom ugovora
Hljeb i žitarice	77,09	67,25	75,98	67,14
Meso	173,97	157,43	138,30	116,29
Riba	12,74	8,97	15,96	9,51
Mlijeko, sir i jaja	82,57	67,69	77,28	60,28
Ulja i masnoće	22,70	22,96	19,97	20,02
Voće	41,43	26,04	35,06	24,61
Povrće	53,38	55,67	51,89	47,71
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	43,53	31,04	40,39	29,23
Ostali prehrambeni proizvodi	16,93	12,93	18,80	13,15
Bezalkoholna pića	49,92	41,16	48,13	36,78
Alkoholna pića	18,38	35,97	26,76	23,62
UKUPNO HRANA I PIĆE	592,63	527,12	548,53	448,33
Duhan	35,76	33,89	42,37	44,73
Odjeća i obuća	125,58	69,75	111,37	72,39
Stanovanje	244,16	203,51	242,55	196,56
Električna energija, plin, voda i ostala goriva	146,36	154,87	142,10	114,85
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	70,98	63,19	90,57	68,53
Zdravstvo	38,92	35,01	43,36	27,28
Prijevoz	221,38	191,67	212,02	178,74
Komunikacije	85,59	43,85	63,30	47,04
Rekreacija i kultura	49,34	25,38	54,82	33,21
Obrazovanje	(21,41)	(7,73)	16,81	(5,09)
Ugostiteljske usluge	44,86	15,87	33,61	20,93
Usluge smještaja	:	(19,71)	22,11	:
Ostali proizvodi i usluge	102,17	77,82	120,13	88,85
UKUPNO NEPREHRANA	1.202,82	942,25	1.195,12	901,74
UKUPNO	1.795,45	1.469,37	1.743,65	1.350,08

Tabela 11d. Prosječni mjesečni izdaci domaćinstva po statusu u zaposlenju i kategorijama izdataka nosioca domaćinstva i kategorijama izdataka, Brčko distrikt BiH, 2011. (vrijednosti u KM)

Kategorija izdatka	Status u zaposlenju			
	Poslodavac	Samozaposlenik ili slobodno zanimanje	Zaposlenje na neodređeno vrijeme	Zaposlenje sa drugim tipom ugovora
Hljeb i žitarice	:	(91,87)	93,12	(103,23)
Meso	:	(203,22)	135,69	(134,94)
Riba	:	(20,58)	18,06	(19,22)
Mlijeko, sir i jaja	:	(84,01)	90,38	(70,99)
Ulja i masnoće	:	(29,20)	31,61	(29,27)
Voće	:	(39,98)	45,31	(35,00)
Povrće	:	(54,34)	61,36	(58,68)
Šećer, džem, med i konditorski proizvodi	:	(49,91)	51,42	(46,18)
Ostali prehrambeni proizvodi	:	(24,51)	26,03	(30,33)
Bezalkoholna pića	:	(65,36)	58,53	(55,70)
Alkoholna pića	:	(27,75)	(16,99)	:
UKUPNO HRANA I PIĆE	:	(690,73)	628,50	(603,68)
Duhan	:	(60,56)	59,05	(57,88)
Odjeća i obuća	:	(77,43)	81,67	(63,22)
Stanovanje	:	(235,13)	235,66	(203,22)
Električna energija, plin, voda i ostala goriva	:	(152,62)	126,78	(120,25)
Namještaj, oprema za domaćinstvo i usluge u domaćinstvu	:	(94,92)	106,70	(108,29)
Zdravstvo	:	(66,06)	52,25	(56,98)
Prijevoz	:	(305,47)	227,20	(168,43)
Komunikacije	:	(57,18)	61,31	(49,66)
Rekreacija i kultura	:	(34,77)	51,24	(35,32)
Obrazovanje	:	:	:	:
Ugostiteljske usluge	:	(26,15)	(51,76)	:
Usluge smještaja	:	:	:	:
Ostali proizvodi i usluge	:	(103,55)	132,86	(128,77)
UKUPNO NEPREHRANA	:	(1.219,31)	1.203,36	(1.027,25)
UKUPNO	:	(1.910,04)	1.831,86	(1.630,93)

